

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი ქართული
ფილოლოგიისა და მედიატექნოლოგიების დეპარტამენტი

მარინე სურმავა

კრიტიკული აზროვნების საკითხები

(სასწავლო წიგნი სტუ ბაკალავრიატის და მაგისტრატურის
სტუდენტებისათვის)

თბილისი

2024

UDC(უკ) 1(0758)

ს-963

სასწავლო წიგნი „კრიტიკული აზროვნების საკითხები“ წარმოადგენს ახალი დროის აქტუალური სასწავლო კურსის - „კრიტიკული აზროვნების“ პროგრამით გათვალისწინებული საკითხების თავმოყრას და კონცეპტუალურ დალაგებას ავტორის მიერ წლების მანძილზე წაკითხული ლექციების ციკლისა.

წიგნი განკუთვნილია სტუ ბაკალავრიატის, მაგისტრატურის სტუდენტებისა და კრიტიკული აზროვნების საკითხებით დაინტერესებული მკითხველისათვის.

რედაქტორი: პროფ. თემურ ჯაგოდნიშვილი

რეცენზენტები: აკად. დოქტორი - თამარ ბონდარენკო

პროფ. - ლია მეტრეველი

ინგლისური ტექსტი მანანა მაღრაძის

ISBN 978-9941-8-6911-2

შესავალი

კრიტიკული აზროვნების გააზრებისათვის

კრიტიკული აზროვნება - აზროვნებაა, რომელიც გამოხატავს ინტელექტუალური უნარებისა და ჩვევებისადმი ოსტატობას. რომელიც მიმართულია აზროვნების გაუმჯობესებაზე, რათა ის გახდეს უფრო საფუძვლიანი, მყარი, ნათელი და ზუსტი. კრიტიკული აზროვნება ეგოიზმისა და სოფისტიკის საპირისპიროა, ის გვიცავს საკუთარი თავის მოტყუებისა და შეცდომაში შეყვანისაგან, ბუნებრივი მიდრეკილებებისაგან სასურველი ჭეშმარიტად გავასაღოდ. კრიტიკული აზროვნება შეიძლება განიმარტოს, როგორც ზრუნვა საკუთარ აზროვნებაზე, რაც მის გაუმჯობესებას, პოზიტიური მიზნებისაკენ მიმართვას გულისხმობს.

კრიტიკული აზროვნება - ეს დამოუკიდებელი აზროვნებაა, რაც გულისხმობს საკუთარი იდეების, შეფასებების, მწამსის დამოუკიდებლად ფორმულირებებს. ამ მხრივ კრიტიკული აზროვნება პიროვნული დამოუკიდებლობისა და თავისუფლების წინამძღვარია. ვერავინ იფიქრებს და იაზროვნებს ჩვენს მაგივრად. აზროვნება კრიტიკულია მხოლოდ მაშინ, როდესაც იგი პიროვნული ხასიათისაა.

კრიტიკულად მოაზროვნე ადამიანებს ახასიათებს: საკუთარი აზრის ჩარჩოს მიმართ დასვას სიღრმისეული შეკითხვები, გააცნობიეროს მისი სუსტი და ძლიერი მხარეები, ასევე ალტერნატიული თვალსაზრისიზა და აზრთა წყობის სუსტი და ძლიერი მხარეები, ამგვარად მოაზროვნეს შეუძლია იმის გაცნობიერება, თუ რაზეა

დაფუძნებული საკუთარი აზრი მიმდინარეობა და აცნობიერებს, რომ საჭიროა მათი მუდმივი გადახედვა, განხილვა და განახლება მათივე გაუმჯებესების მიზნით. ესაა საკუთარი ეგოცენტრიზმის დაძლევის უნარი ბაზისურ პრობლემებზე დიალოგის წარმართის გზით. ადამიანი, რომელსაც ეს ჩვევები არ გააჩნია არ აქვს ინტელექტუალური უნარები - იგი მიაშიტია, გულუბრყვილოა და ადვილადაა გამზიარებელი სხვისი აზრისა და შემოთავაზებული ქცევის წესებისა, დოგმატურია, ბუნდოვანი, დახშული და ვიწრო ბუნების მატარებელია, შესაძლებელია მისი ადვილად მანიპულირება. არაკრიტიკული ადამიანი ვერასდროს შესძლებს შეიცნოს და შეაფასოს საკუთარი თავი. კრიტიკულად მოაზროვნეობისაკენ გადადგმული პირველი ნაბიჯი გულისხმობს იმის გაცნობიერებას, რომ ჩვენ კრიტიკულნი ვართ ამგვარად, კრიტიკული აზროვნება საუკუნეების განმავლობაში ყალიბდებოდა. იგი მხოლოდ წიგნობრიობიდან იყალთოს, გელათის აკადემიებიდან კი არ საზრდოობდა არამედ სახარება იყო მისი პირველ წყარო. აზროვნების სიფხიზლე არ უნდა მოადუნო, მისი სინათლე არ უნდა ჩააქრო, არ უნდა ჩაგვთვლიმოს, არ უნდა გაიფანტო, ყურადღება არ უნდა გაგექცეს. თუ შენ ამგვარად იფხიზლებ მაშინ ღმერთი ცოცხალია შენში. ამიტომ საჭიროა გააზრება, კრიტიკა, შეფასება, რომელიც ხელს შეგვიწყობს კრიტიკულ აზროვნებაში.

ცნობილი ფილოსოფოსი მერაბ მამარდაშვილი თავის თხზულებაში - „ჩახშული ფიქრები“ - აღნიშნულია, რომ „მეცდილობ ვიაზროვნო: ადამიანმა არასოდეს იცის, აზროვნებს იგი თუ არა, აზროვნება თითქმის ზეადამიანურ ძალაზეა დამოკიდებული და იგი ბუნებრივად არ ეძლევა

ადამიანს. ის შეიძლება გამოვლინდეს როგორც ერთგვარი გამოღვიძება, ან წინარე მოგონება ადამიანსა და სამშობლოს შორის გაჭიმულ ველში.“ აზროვნება ადამიანის გონითი აქტივობის წესი და სასიცოცხლო მოთხოვნილებაა. ის დაკავშირებულია დამოუკიდებლობისა და თავისუფლების, მოქმედების და პიროვნებად ყოფნის მოთხოვნილებებთან. ოდიდგანვე კაცობრიობას აზროვნების გზას უკავადნენ უდიდესი დიდი მოაზროვნეები და მისტიკოსები, საქართველოში ამ მისიას სხვადასხვანაირად ასრულებდნენ: იოანე პეტრიწი, ეფრემ მცირე, არსენ იყალთოელი, წმ. გაბრიელი (ქიქოძე), წმ. ილია მართალი (ი. ჭავჭავაძე) სრულიად საქართველოს კათალიკოსი ილია II და კიდევ არაერთი ქართველი მეცნიერი, ხელოვანი, ღვთის მეტყველი და ფილოსოფოსი. ჩვენ შეგვიძლია მათ ნაკვალევზე ვიაროთ, მაგრამ არავინ იფიქროს, რომ ამ გზაზე წარმატება ყოველთვის გარანტირებულია. აზროვნებას უსაფრთხო და იოლი გზები არ აქვს. იგი შეიძლება სახიფათო გახდეს, როგორც გონების ზედმეტი ნდობა საკუთარი თავისადმი, ასევე ზედმეტი უნდობლობა. აზროვნება ხომ არჩევანის გაკეთებას ნიშნავს, რაც ხშირად, გადაწყვეტილების მიღება-საც გულისხმობს, რომელიც აუცილებლად გამოიწვევს ღირებულებათა ერთგვარ კონფლიქტს. ამიტომაც მუდამ მზად უნდა ვიყოთ იმ გამოწვევების წინაშე, როცა ძნელად შესათავსებელი ხდება მატერიალურ სარგებელსა და წარმატებაზე, პიროვნულ თავისუფლებასა და ურთიერთ-გაგებაზე ორიენტირებული ქმედებები. ადამიანი ხშირად ცდილობს გაიფართოოს აზროვნების თვალსაწიერი, მაგრამ ეს არ ნიშნავს ცოდნის რაოდენობრივ ზრდას. განსაკუთრებით თანამედროვე პირობებში, როცა ინფორმაციის სრულ

უფრო მზარდი და სწრაფ ცვალებადი ნაკადი განსხვავებულ მდგომარეობას მოითხოვს. სწრაფად იცვლება და სულ უფრო რთულდება ტექნოლოგიები, ადამიანთა ცხოვრების ყველა სფეროში დამკვიდრდა ინფორმაციის უსასრულო ნაკადი. კრიტიკული აზროვნების მთავარი ღირებულებაა - ვითარების შეფასება, ალტერნატიული თვალსაზრისების აწონ - დაწონვა, გონივრული და ბრძნული გადაწყვეტილებების მიღება. ადამიანის მოთხოვნილებაა გასცდეს ხილული სამყაროს საზღვრებს, ეზიაროს ფუნდამენტალურ რელიგიურ ჭეშმარიტებებს, სწამდეს და შეუერთდეს მარადიულობას, დასძლიოს სიცოცხლის სასრულობა.

ვაჟა - ფშაველა აღნიშნავდა - „რა საამურია, რა საყვარელი სიტყვაა აზრი, აზროვნება როგორც დააჩვევ გონებას სჯას, ისე სჯის: მრუდედ დააჩვევ, მრუდედ სჯის: სწორედ დააჩვევ და სწორედ ამიტომ ძლიერ ფხიზლად უნდა იყოს, რომ ისინი, ვინც ყურს უგდებს, უსწორ მასწორო, მრუდე მსჯელობას არ შეაჩვიოს, თვითონაც თავის თავს თვალყური უნდა ადევნოს და ყალბი აზრები გამოიბერტყოს გონებიდან“...

„აზროვნება“, არის გონებრივი განვითარების ის საფეხური, როცა ადამიანი თვალს ადევნებს საკუთარი აზროვნების პროცესებს, ამჩნევს მის დადებით და უარყოფით მხარეებს და ცდილობს ახალი, მანამდე უცნობი, ფარული შესაძლებლობების გამოვლენას როგორც სამყაროში ისე საკუთარ თავში.

არისტოტელეს მტკიცებით „ადამიანი ბუნებით არის... გონებით დაჯილდოვებული ცოცხალი არსება“. ადამიანს ბუნებით ქვს მინიჭებული შემეცნების, აზროვნების უნარი და მოთხოვნილება ბუნებით არის ჭეშმარიტების

მაძიებელი. აზროვნება ადამიანის სპეციფიკური, ექსკლუზიური მახასიათებელია. აზროვნება მრავალი განსაცდელის წინაშე დგას, ის უმეტესად სხვაზე ფიქრით არის გართული და იშვიათად ფიქრობს თავის თავზე. ადამიანის გონება ყოველ წამიერად ახორციელებს აზროვნების ოპერაციებს, ისე რომ წარმოდგენაც კი არ აქვს, რამდენად რთული და ღრმა პროცესია აზროვნება. კრიტიკული აზროვნება მოიცავს გააზრების რთულ პროცესს, რომელიც იწყება ინფორმაციის აღქმით და მთავრდება გადაწყვეტილების მიღებით.

კრიტიკულად აზროვნება, უპირველეს ყოვლისა, ნიშნავს, დაეჭვდე „უალტერნატივო გადაწყვეტილებებში“, სწრაფად, დაუფიქრებლად, განსჯის გარეშე მიღებულ გადაწყვეტილებებში, გახდე ღია აღქმისა და ქცევის ალტერნატიული შესაძლებლობების მიმართ. ამ აზრით, „კრიტიკული“ აღნიშნავს თავისუფალ და მამასადამე შემოქმედებით აზროვნებას.

კრიტიკული აზროვნების ცნება ბევრნაირი თვალსაზრისით გააზრების, მათ არსში წვდომისა და მათი სხვა ცნებებთან შეპირისპირებით პროცესია. „კრიტიკულს“ უწოდებენ აზროვნებას, რომელმაც იცის თავისი საზღვრები, არა აქვს ყოვლის შემძლეობის, ღმერთის გონების პრეტენზია. ამავე დროს, არ იაზრებს სრულ ურწმუნოებას ადამიანის გონების შესაძლებლობათა მიმართ, იცის საკუთარი მომწესრიგებელი როლი და პასუხისმგებლობა სამყაროში. „კრიტიკული“ ნიშნავს აგრეთვე „შემოწმებას“, საფუძვლების და წინამძღვრების გაჩხრეკას, შეცდომების აღმოჩენას და მათ გამოსწორებას. ამისათვის საჭიროა სხვისი აზრის მოსმენა. კრიტიკისათვის აუცილებელია მოცილე მხარეების დისკუსია, აზრთა თავისუფალი გაცვლა -

გამოცვლა, რომელიც ამხელს მცდარ ვარაუდებს. მცდარი ვარაუდების დარღვევა ყოველთვის არის ნაბიჯი წინ ჭეშმარიტებისაკენ, რომელიც გამოითქმის მარტივი დებულებებით: „ჩვენ ძალგვიძს ვისწავლოთ შეცდომებზე“ ეს გზა გაგვიხსნის, აღმოგვაჩენინებს ახალ, გაუმჯობესებულ, ჭეშმარიტებასთან მიახლოებული ხედვის ველს. კრიტიკული აზროვნება, უპირველეს ყოვლისა არის სხვადასხვა შესაძლებლობების, სხვა განზომილებების შემოქმედებითი აღმოჩენები. იაზროვნო ნიშნავს იფიქრო არა მარტო იმაზე, რაც მოცემული გაქვს, არამედ წარმოიდგინო სხვა შესაძლებლობები, ალტერნატიული სცენარები.

ჰეგელი „გონის ფილოსოფიაში“ წერდა: „აზროვნება ინტელექტუალობის განვითარების მთავარი საფეხურია. მან იცის თავისი თავი, როგორც საგნის ბუნება... ამ წინამძღვარს ჩვენ უშვებთ როგორც გონიერი, მოაზროვნე არსებანი. მაგრამ მაინც კარგად უნდა განვასხვავოთ - მხოლოდ ვართ მოაზროვნენი, თუ ჩვენი თავი ვიცით კიდეც ასეთებად. პირველი ყველა შემთხვევაში ვართ, მეორე ვითარებას კი სრულიად მხოლოდ მაშინ აქვს ადგილი, თუ წმინდა აზროვნებამდე ავმალღებულვართ“. კრიტიკული აზროვნებისათვის საჭიროა სხვისი აზრის მოსმენა, ჯანსაღი დისკუსია. კრიტიკული აზროვნება არის ინტელექტუალურ უნარების ერთგვარი ოსტატობა, რაც თავის მხრივ, განაპირობებს აზროვნების ერთგვარ გაუმჯობესებას, მის მართვას პოზიტიური მიზნებისაკენ.

Critical Thinking critical thinking is a type of thinking, in which you question, ask, analyse, interpret, evaluate and make a judgement about what you read, hear, say or write. The term

“critical” comes from the Greek word *Kritikos* meaning: able to judge or discern” Critical thinking means ,being able to clarify your thinking so, that you can break down a problem.,or a piece of information,interpret it and use that interpretation.People,who apply critical thinking are said to have a critical thinking mindset,but no one is born this way. There are attributes which are learnt and improved through practise and application. In the academic context,critical thinking is most commonly associated with arguments.

თავი I. გლობალიზაციის ეპოქის საზოგადოებრივი და პოლიტიკური ცნობიერების პარადიგმა

გლობალიზაცია კომპლექსური და წინააღმდეგობრივია. ზოგი მეცნიერი მას ეკონომიკურ ასპექტში განიხილავს, ზოგი – პოლიტიკურ ქრილში. სინამდვილეში გლობალიზაცია გაცილებით ფართო მნიშვნელობის მოვლენაა და პოლიტიკურსა და ეკონომიკურთან ერთად სოციალურ და კულტურულ, ფაქტორებსაც მოიცავს. არ შეიძლება, მისი შეფასებისას ისეთი ერთმნიშვნელოვანი ცნებებით შემოვიფარგლოთ, როგორცაა “კარგი” და “ცუდი”.

თანამედროვე გლობალიზაციის პროცესი ერთ-ერთი ყველაზე ძლევამოსილი პროცესია კაცობრიობის ისტორიაში. მან მრავალი ქვეყნის საერთაშორისო სტატუსი, ადგილი და გავლენა შეცვალა. ტექნოლოგიების განვითარებამ, განსაკუთრებით – ინტერნეტმა, ერთსა და იმავე საწყის პოზიციაზე დახია ყველა ქვეყანა და ხელახლა ჩართო ისინი საყოველთაო მართონში, თითქოს მნიშვნელობა დაკარგა მანამდე არსებულმა კულტურულმა თუ ისტორიულმა წარსულმა, პოლიტიკურმა გავლენებმა და ა.შ., თუმცა უწინარესად სწორედ პოლიტიკურად გავლენიან და ეკონომიკურად დაწინაურებულ ქვეყნებს აღმოაჩნდათ თანხები საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების განსავითარებლად, რამაც ინტერნეტი მოსახლეობისთვის უფრო ხელმისაწვდომი გახადა და ეს სახელმწიფოები უფრო მეტად დააწინაურა. შედეგად კიდევ უფრო გაიზარდა მანძილი მდიდრებსა და ღარიბებს შორის. თუმცა ამ ახალ თამაშში

ჩაერთნენ სახელმწიფოები, რომლებიც სწრაფად იკვალავენ გზას განვითარებული ქვეყნებისკენ (სწრაფად განვითარებადი ეკონომიკის ქვეყნები).

“Globe” ინგლისური სიტყვა და გლობუსს ნიშნავს, ხოლო “global” – მსოფლიოს, გლობალურს.

ტერმინ “გლობალიზაციის” წარმოშობა უკავშირდება ამერიკელი სოციოლოგის რ. რობერტსონის სახელს, რომელმაც ეს 1983 წელს სტატიაში გამოიყენა. ამ ცნებას მრავალნაირად განმარტავენ:

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ვერსიით, ეს არის ქვეყნების ურთიერთობის გაფართოება მთელ მსოფლიოში მომსახურების, საქონელბრუნვისა და კაპიტალბრუნვის ზრდისა და მრავალფეროვანი ტრანზაქციების შედეგად ტექნოლოგიების სწრაფი გავრცელების ფონზე;

ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის(OECD) ვერსიით – ქვეყნების ურთიერთობათა გაფართოება, რაც განაპირობებს ვაჭრობის, ფინანსების, ადამიანებისა და იდეების ინტეგრაციის ზრდას მთელ გლობალურ ბაზარზე;

საბოლოო ჯამში, გლობალიზაციას ერთმნიშვნელოვანი განმარტება არ გააჩნია; მას ხშირად აიგივებენ ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული იდეების გავრცელებასთან და ერევათ გაერთოვანოვნებაში.

რატომ არსებობენ ანტიგლობალისტები?

ტელევიზიით ხშირად გადაიცემა სიუჟეტები ანტიგლობალისტთა პროტესტის შესახებ. ისინი განსაკუთრებით აქტიურდებიან საერთაშორისო ეკონომიკური

ფორუმების შეხვედრების დროს. ანტიგლობალიზმისტიები მდიდარ ქვეყნებთან ერთად ადანაშაულებენ ტრანსნაციონალურ კორპორაციებს, მსოფლიო ბანკსა და საერთაშორისო სავალუტო ფონდს. მათი მთავარი არგუმენტებია უმუშევრობა, ბავშვების შრომა, გარემოს უგულვებელყოფა.

თუმცა, მეორე მხრივ, სწორედ გლობალიზაციის შედეგია, რომ დღეს ჩვენ ღია ეთერში ვუყურებთ ასეთ შეხვედრებს, ვითარდება საინფორმაციო-საკომუნიკაციო სისტემები, ტრანსნაციონალური კორპორაციები პირდაპირ აბანდებენ ინვესტიციებს განვითარებად ქვეყნებში საწარმოების გასახსნელად, რაც ამ ქვეყნებს საშუალებას აძლევს, თავი დაადწიონ სიღარიბეს, გაყიდონ საკუთარი პროდუქცია საერთაშორისო ბაზარზე.

გლობალიზაციის ცნება მხოლოდ 30 წლისაა, მაგრამ პროცესი ისეთი ჩქარი ტემპით მიმდინარეობს და იმდენად ყოვლისმომცველი ხდება, რომ ამ მოკლე ხნის განმავლობაში მის შესახებ უკვე მრავალი თეორია შეიქმნა და მეცნიერების მრავალი მიმართულების კვლევის ობიექტად იქცა. ამ პროცესის გათვალისწინებას ვერც საზოგადოებრივი გეოგრაფიის სწავლებისას ავუვლით გვერდს.

ჰიპერგლობალიზმისტიები კაპიტალისტურ სამყაროს განიხილავენ როგორც დომინანტს მსოფლიოში. საერთო ბაზარი ისე განვითარდა და გავრცელდა, რომ ერი-ქვეყნები უკვე მოძველებულია, მათ აღარ შესწევთ უნარი, იყვნენ თვითკმარები და საგარეო კავშირების გარეშე განვითარდნენ. ამასთან, ამ თეორიის მიმდევართა აზრით, საერთო ბაზარი უფრო რაციონალურია და თავისუფალია მთავრობათა ჩარევისგან, რადგან მას უკვე საერთაშორისო რეგულაციები აწესრიგებს.

ჰიპერგლობალისტების აზრით, საერთო ეკონომიკისა და ბაზრის ჩანასახი უკვე 1400-1500 წლებში, დიდი გეოგრაფიული აღმოჩენების პერიოდში გაჩნდა. როდესაც კოლონიზატორებმა ახალაღმოჩენილი თუ ახალდაპყრობილი ტერიტორიებიდან ნედლეულის გამოტანა დაიწყეს, ამით მოხდა რესურსებისა და შრომის ხელახალი გადანაწილება მსოფლიოში, ქვეყნები უფრო მეტად გახდნენ დამოკიდებული სხვა ქვეყნებზე. თავდაპირველად, რა თქმა უნდა, ამას უსამართლო ფორმა ჰქონდა – ხდებოდა კოლონიების პირდაპირი ექსპლუატაცია.

დღესდღეისობით ჰიპერგლობალისტების აზრით, არსებობს საერთო ბაზარი და მობილური შრომითი რესურსები. მსოფლიო ბირთვში უფრო მაღალკომპეტენტური, უნარებიანი, კაპიტალინტენსიური (კაპიტალტევადი), პროდუქტიული მოსახლეობა ცხოვრობს. ამავე ქვეყნებს ჰყავთ ძლიერი სამხედრო ძალები და მოიხმარენ ყველაზე მეტს იქიდან, რაც ეკონომიკაში იწარმოება.

პერიფერიებისთვის კი დიამეტრულად განსხვავებული ტენდენციებია დამახასიათებელი: დაბალი კომპეტენციის სამუშაო ძალები, შრომატევადი დარგების განვითარება, ნედლი პროდუქციის მოპოვება (გადამუშავების გარეშე), სუსტი არმია და ეკონომიკა.

ამ ორ, ერთმანეთისგან ძლიერ დაშორებულ პოლუსს შორის არის სემიპერიფერიული (გარდამავალი) ქვეყნები, რომლებიც პერიფერიებზე ნაკლებად არიან დამოკიდებული ბირთვ ქვეყნებზე, მეტად დივერსიფიცირებული ეკონომიკა აქვთ, მეტად ანგარიშგასაწევი არმია ჰყავთ.

პირველ ჯგუფს, ბირთვს, ეკუთვნიან ევროპის, ჩრდილოეთ ამერიკის განვითარებული ქვეყნები, იაპონია,

ავსტრალია; სემიპერიფერიას – ისლანდია, პორტუგალია, ირლანდია, აღმოსავლეთი ევროპა და ბალტიისპირა ქვეყნები, ყაზახეთი, თურქეთი, საქართველო, ჩინეთი, ინდოეთი, სამხრეთი კორეა, საუდის არაბეთი, ბრაზილია, არგენტინა, მექსიკა და სხვა. ქვეყნების უმეტესობა კი პერიფერიას ეკუთვნის.

გლობალური სკეპტიკოსები არ ეთანხმებიან ჰიპერ-გლობალისტებს. მათი მთავარი წინააღმდეგობის ნაწილია გლობალური ბაზრის არსებობა. სკეპტიკოსებს მაიჩნიათ, რომ მომავალი რეგიონულ ეკონომიკურ გაერთიანებებს ეკუთვნის, რომელთა შორის უდიდესად ევროკავშირია მიჩნეული.

რეგიონული ბლოკების განვითარებით მოგებული რჩებიან ამ ბლოკში ჩართული ქვეყნები. ისინი სპეციალურ გაუმჯობესებულ და გამარტივებულ ხელშეკრულებებს დებენ ერთმანეთთან; მათ ურთიერთობებს სხვადასხვა კუთხით ხელს უწყობს სპეციალური რეგულაციები და კანონმდებლობა. ბლოკის გარეთ დარჩენილი მარგინალიზებული ქვეყნები ვერ სარგებლობენ იმ სიკეთით, რაც ამ ბლოკებსა და გაერთიანებებს მოაქვს. ეს აფერხებს მათ შემდგომ ინტეგრაციასა და განვითარებას.

რეგიონული ბლოკის თეორიის მიმდევრები უფრო მეტად ახერხებენ, ერთი კუთხით არ შეაფასონ მოვლენები, მაგალითად, განვითარებული ჩრდილოეთიდან პრობლემები სხვაგვარად ჩანს, ვიდრე სამხრეთიდან.

არსებობს ორი გზა – მიიღო ან არ მიიღო გლობალიზაცია. ის, ვინც საერთოდ არ მიიღო იგი, დღეს საერთაშორისო დონეზე იზოლირებულია. მიღების შემთხვევაში კი

შესაძლებელია მისი მიღება მთლიანად ან სახეცვლილად (adoption and adaption of globalization).

ხშირად ტრანსნაციონალურ კორპორაციებსაც კი უჭირთ ადგილობრივ ბაზარზე ფეხის მოკიდება ცვლილებების გარეშე. მარტივი მაგალითია “მაკდონალდსის” მენიუს ცვლილება ქვეყნების მიხედვით (მაკათურქო – თურქეთში, სამარხვო მენიუ საქართველოში) ქვეყნის ბაზარზე დასამკვიდრებლად.

მაგალითად, იმ ქვეყნებში, რომლებსაც გლობალიზაციიდან დიდი მოგება აქვთ, მოსახლეობის დიდი ნაწილი გამოდის მის წინააღმდეგ. ზოგი – რადიკალური ფორმით, ზოგიც – პიროვნული ქმედებებით, მაგალითად, არ ყიდულობენ იმპორტირებულ ნაწარმს, ადგილობრივს ამჯობინებენ.

მსოფლიო კულტურის თეორიის მიმდევრები ეკონომიკურ პროცესებს არ განიხილავენ მთავარ მამოძრავებელ ძალად. ისინი გლობალიზაციას უფრო ფართოდ უყურებენ და საუბრობენ კულტურისა და ცხოვრების წესის ჰომოგენიზაციაზე, რასაც გლობალიზაციის თანმხლებ მოვლენად მიიჩნევენ.

მსოფლიო კულტურას ღრმად აქვს გადგმული ფესვები ევროპულ ტრადიციებში. ევროპელი მისიონერები ასეულობით წლის განმავლობაში მოგზაურობდნენ მსოფლიოში ახალი მიწების აღმოსაჩენად, სავაჭროდ და დასამორჩილებლად. სწორედ ამ პროცესებს მოყვა ევროპული ცხოვრების წესის როგორც მოდელის გადატანა. სწორედ ამ ზეწოლის შედეგად მოხდა კულტურული ჰომოგენიზაცია, რომლის შედეგებიც გლობალიზაციის სახელწოდებითაა

ცნობილი. ეს ტერმინი “გლობალიზაციისა” და “ლოკალიზაციის” სინთეზს წარმოადგენს. ეს არის ბალანსი, რომელიც მიიღწევა ადგილზე გლობალიზაციის პროცესისა და ადგილობრივი კულტურის შერწყმით. ამ შემთხვევაშიც შეიძლება, “მაკდონალდსის” მენიუს მაგალითი მოვიყვანოთ – ის ეროვნული გემოვნებისა და კულტურის დამკვიდრებული ნორმების მიხედვით იცვლება. ამ პროცესის გამოვლინებებია აგრეთვე მიმზადებლობა, ურთიერთ-შერწყმა, რელატივიზაცია (ადგილობრივ ფასეულობათა გაუფასურება და ჩანაცვლება).

გლობალიზაცია არის მსოფლიო მასშტაბით ეკონომიკური, კულტურული და სხვა მიღწევების გაცვლის და გაზიარების პროცესი, რომელიც აახლოებს ქვეყნებს და კონტინენტებსაც კი. გლობალიზაცია მე-20 საუკუნის დასაწყისის ტექნიკური და ტექნოლოგიური განვითარების შედეგად აღმოცენდა, თუმცა თავდაპირველად ამ პროცესს მხოლოდ ეკონომიკური დატვირთვა ჰქონდა და საერთო ბაზრების შექმნას, ეკონომიკური და სავაჭრო ურთიერთობების გაფართოებას და გაადვილებას აღნიშნავდა. დღესდღეობით გლობალიზაცია კიდევ უფრო ფართო მოვლენაა და არა მხოლოდ ეკონომიკური და სავაჭრო ურთიერთობებს, არამედ კულტურული ტრადიციების, არქიტექტურული და სხვა საყოფაცხოვრებო ტენდენციების, ინფორმაციის და იდეების გაცვლას და დაახლოებასაც გულისხმობს. მარტივი მაგალითის სახით, გლობალიზაციის შედეგია, რომ საქართველოში შეგვიძლია შევიძინოთ გვატემალაში ან ეგვიპტეში წარმოებული ნივთი ან პროდუქტი, გავსინჯოთ იაპონური სუში ან იტალიური, ტრადიციული პიცა, ავაშენოთ ცათამბჯენები და გვქონდეს

წვდომა უახლესი მოდელის ტელეფონებზე. ინტერნეტის, გლობალური ქსელების განვითარებამ, რომლის მეშვეობითაც ყველა მოვლენა და სიახლე მსოფლიოს ერთი ბოლოდან მეორეში მისვლას მხოლოდ წუთებს ანდომებს, გლობალიზაციის პროცესი გარდაუვალი გახადა.

გლობალიზაცია მრავალწახნაგოვანი მოვლენაა. კაცობრიობის განვითარების ამ ეტაპზე, ტექნოლოგიური და ტექნიკური პროგრესის გათვალისწინებით, რომელიც გეოგრაფიულადაც აახლოებს ყველაზე შორეულ კონტინენტებსაც კი, იგი ფაქტიურად გარდაუვალია, თუმცა გლობალიზაციას კვლავ ჰყავს თავისი მომხრეები და მოწინააღმდეგეები.

გლობალიზაციის მომხრეთა თვალსაზრისით, ეს ფენომენი ურიცხვ ახალ შესაძლებლობებს სთავაზობს ადამიანებს, განსაკუთრებით კი განვითარებადი ქვეყნების მცირე მწარმოებლებს. საერთო ბაზრები, ერთიანი წესებით და რეგულაციებით საშუალებას აძლევს განვითარებადი ქვეყნების წარმომადგენლებსაც, საკმაოდ დაბალ ფასებში შესთავაზონ საკუთარი პროდუქცია სხვა ქვეყნების მომხმარებელს.

ასევე გლობალიზაციის შედეგია შრომითი ბაზრების გახსნაც, რაც ისევ და ისევ, პირველ რიგში, განვითარებადი ქვეყნების წარმომადგენლებისთვის არის ხელსაყრელი.

და პირიქით, გლობალიზაციის შედეგად, ნაკლებ განვითარებულ ქვეყნებში სულ უფრო ხშირია მსხვილი ინვესტიორების შემოსვლა, რომლებსაც აქ ბევრად უფრო იაფი მუშახელი და ინფრასტრუქტურა ეგულებათ. ეს მოვლენა კი ხსენებულ ქვეყნებს ახალ სამუშაო ადგილებს და ეკონომიკის განვითარების შანსს აძლევს.

გლობალიზაცია ასევე, მეტ შესაძლებლობებს ქმნის იდეების გაცვლისთვის, მაღალი კლასის განათლების მიღებისთვის და ამგვარად ხელს უწყობს კაცობრიობის წინსვლას. დღესდღეობით ამისთვის ფიზიკური გადაადგილება აღარ არის აუცილებელი, რაც გაცილებით აადვილებს და აიაფებს განათლების მიღების, იდეების გაცვლის, სიახლეების შექმნის და დანერგვის პროცესებს.

გლობალიზაციის შედეგად ადამიანებს აქვთ სხვა კულტურისადმი იოლი წვდომა, ბევრად უკეთ იცნობენ სხვა ერების ტრადიციებს, რაც ერთ-ერთი ყველაზე ეფექტური გზაა ტოლერანტობის კულტურის განვითარებისთვის.

თუმცა მოწინააღმდეგეები ამბობენ, რომ მიუხედავად ახალი შესაძლებლობებისა და უცხოურ ბაზრებზე წვდომისა, გლობალიზაციამ მაინც ვერ შეძლო ქვეყნების განვითარების დონეების დაახლოება და ვერ აღმოფხვრა ის უფსკრული, რაც განვითარებულ და განვითარებად ქვეყნებს შორის დღემდე არსებობს. ანტიგლობალისტების აზრით, საერთო ბაზრები და გლობალური ეკონომიკური პროცესები ისევ მდიდრების და მმართველი კლასის სასარგებლოდ ფუნქციონირებს, ხოლო დაბალ ფენებს კვლავ ძველებურად უწევთ არსებობისთვის ბრძოლა.

არიან ისეთებიც, რომლებიც ამბობენ, რომ ქვეყნების და რეგიონების დაახლოება ცუდად აისახება ტრადიციებსა და ერების თვითმყოფადობაზე - თითქმის ყველა ქვეყანაში ერთი და იგივე არქიტექტურაა, ერთსა და იმავე ფილმებს უყურებენ ან სიმღერებს უსმენენ, ერთსა და იმავე საკვებს მიირთმევენ. ეს კი განსაკუთრებით აღიზიანებთ ნაციონალისტურად განწყობილ ადამიანებს. თუმცა არიან ისეთებიც, რომელთა აზრითაც, აღნიშნული ფენომენი სხვა

მხრივ არის უარყოფითი - მოგზაურობა უკვე აღარაა იმდენად საინტერესო, როგორც რამდენიმე ათეული წლის წინ, ვინაიდან იშვიათი გამოწვევის გარდა, პრაქტიკულად ყველა ქვეყანაში ყოველდღიური ცხოვრება, ტანსაცმელი, ტრანსპორტი და საკვები ძალიან მსგავსია.

რასაკვირველია, ისეთი კომპლექსური მოვლენა, როგორც გლობალიზაცია, ერთმნიშვნელოვნად დადებითი ან უარყოფითი არ იქნება ყველა ქვეყნისთვის თუ ადამიანისთვის. გლობალიზაცია გვთავაზობს შესაძლებლობებს, რომელთა კარგად თუ ცუდად გამოყენება ისევ ცალკეული სახელმწიფოების და ინდივიდების საქმეა. აღნიშნულის საილუსტრაციოდ ერთი მარტივი მაგალითი გამოდგება - პრაქტიკულად არავინ უარყოფს, რომ ინტერნეტის განვითარება დადებითი მოვლენაა, თუმცა სწორედ ინტერნეტის განვითარებამ გაუხსნა ახალი "შესაძლებლობები" დანაშაულებრივ სამყაროს და ტერორიზმს. თუმცა ფაქტია, რომ ამის გამო ინტერნეტის აკრძალვა არცერთ დემოკრატიულ სახელმწიფოს აზრადც კი არ მოსვლია.

დავალება: იმსჯელეთ ჯგუფში ერთად...

თქვენი აზრით, რა არის ქართული ხასიათის ყველაზე გამოკვეთილი თვისება და რატომ მიიჩნევთ ასე?

რა დადებითი და უარყოფითი შედეგები მოაქვს აქტიურ მიგრაციულ პროცესებს და რატომ მიიჩნევთ ასე?

არის თუ არა მაღალი საჯარიმო ტარიფი წესრიგის დამყარების საუკეთესო საშუალება და რატომ ფიქრობთ ასე?

Globalization, definition and its effect. In simple terms, Globalization is the process by which people and goods

move easily across borders. Principally it is an economic concept- the integration of markets, trade and investments with few barriers to slow the flow of products and services between nations. The growth in cross-border economic activities takes 5 principal forms: 1 International trade, 2 foreign direct investment, 3 capital market flows, 4 migration (movement of labor) 5 diffusion of technology. All of these factors have big impact on the development of the whole World, But, as well has its pros and cons.

თავი II. 21 ე საუკუნის მსოფლიოს განათლების პრობლემა - კრიტიკული აზროვნების აუცილებლობა

ამერიკელი მეცნიერი, რიჩარდ პაუელი კრიტიკული აზროვნების თეორიასა და პრაქტიკის ერთ - ერთი წამყვანი სპეციალისტი 1992 წელს გამოქვეყნებულ ინტერვიუში - თანამედროვე განათლების პრობლემებზე მსჯელობისას მეცნიერი კრიტიკული აზროვნების შესწავლის აუცილებლობაზე საუბრობს და მას ერთ - ერთ მთავარ გადასაწყვეტ საკითხად მიიჩნევს. პაუელი განათლების არსისა და მნიშვნელობის შესახებ განმარტებას იძლევა და ხაზს უსვამს ეფექტური სწავლებისა და პროდუქტიული შემოქმედებისათვის მის უდიდეს მნიშვნელობას.

კრიტიკული აზროვნების განმარტებისას იგი რამდენიმე განსაზღვრებას გვთავაზობს: კრიტიკული აზროვნება - აზროვნებაა. როდესაც ჩვენ ვფიქრობთ აზროვნებაზე ვცდილობთ საკუთარი აზროვნების მიზანდასახულად გაუმჯობესებას. ამ შემთხვევაში, განმსაზღვრელი მნიშვნელობა ენიჭება შემდეგ მომენტს: კრიტიკული აზროვნება ის აზროვნებაა, რომელიც სრულყოფილებისაკენ გიზიდავს - ეს სრულყოფილება კი ცოდნასთან ერთად აზროვნების პროცესში იბადება, ანუ ხდება განსაზღვრულ სტანდარტებზე აზროვნების სრულყოფა. კითხვაზე მნიშვნელოვანია თუ არა სტუდენტებისათვის გახდნენ საჭირონი შესძლებენ თუ არა ისინი უკეთ მომზადებულნი შეხვდნენ მთელ რიგ გამოწვევებს, კითხვაზე მეცნიერი პასუხობს: დღესდღეობით

ჩვენი სტუდენტები მეტნაკლებად არიან ჩართულნი მსოფლიოში აჩქარებული მიმდინარე პროცესებში, სამყაროში მომრავლდა ინფორმაციები, რომლებიც სწრაფადვე ბველდება.

ეს ის მსოფლიოა, სადაც იდეები მუდმივ რეკონსტრუქციას, გადახედვას და გადააზრებას მოითხოვს ეს არის მსოფლიო, სადაც ერთი უბრალო აზროვნების გზა საკმარისი არ არის, სადაც საკუთარი აზროვნება მუდმივად უნდა იყოს სხვების აზროვნებასთან ადაპტაციაში, სადაც ანგარიშგასაწევია ჭეშმარიტებისაკენ მუდმივი ლტოლვა და საოცარი სიზუსტე, სადაც სამუშაო გამოცდილება მუდმივად პროგრესირდება და სრულყოფილდება. ადრე განათლების სისტემა სტუდენტებს არ ამზადებდა ისეთი სწრაფი და დინამიური ცვლილებებისათვის, არაპროგნოზირებად სიძნელებებში, აღებული გეზის და მიმართულების არსებობაში განათლების სისტემის წარმომადგენლებს აცხადებს მეცნიერი, გვიწევს გავხდეთ კრიტიკულად მოაზროვნეები, რათა მაგალითი მივცეთ ჩვენს სტუდენტებს. ყველაფერი კი ჩვენი პროფესიისადმი, ძლიერი გამოწვევაა რაც გვაიძულებს ვაკეთოთ ის რასაც აქამდე არ აკეთებდა არც ერთი პედაგოგი, არც ერთი გენერაცია. ისინი, ვინც ამისათვის მზად არიან, დადგნენ იმ პედაგოგების გვერდით, რომლებსაც აქვთ ამგვარი გამოცდილება და გაულვივონ სურვილი, რაც უფრო მეტად ართულებს ძალზე მნიშვნელოვან და კეთილშობილურ სამუშაო პროცესს. კრიტიკული აზროვნება კარგად მოფიქრებული რეფორმების ბირთვია, რამდენადაც იგი 21 საუკუნის ცვლილებების მთავარი მამოძრავებელია. მეცნიერი იმედს გამოთქვავს, რომ კოლეგები ალღოს აუღებენ ახალ რეალობას და შესაბამისად განათლებაში

ასეთი სიძნელეების ერთ - ერთ შედეგს წარმოადგენს მსოფლიო ქვეყნების „სწრაფ და შენელებულ“ ეკონომიკებად გადაკეთების მცდელობას, რაც განაპირობებს „სწრაფი ეკონომიკის“ ქვეყნების თავიანთი ტემპების გაზრდას გადაწყვეტილებების მიღების დროს, მთელი რიგი სიახლეების გამოყენებისა და სამუშაო დროის შემცირების გზით.

მეცნიერი თვლის, რომ სავსებით რეალურია „სწრაფი და ნელი“ ეკონომიკების მქონე ქვეყნების დაშორიშორება. სწრაფი ეკონომიკის ქვეყნები, გაზრდიან თავიანთი განვითარების ტემპებს, არა მარტო ახალი ტექნოლოგიების გამოყენებით, არამედ სათანადო გადაწყვეტილებების სისრულეში მოყვანის გზით შეძლებენ ყველა ოპერაციების დაჩქარებული ტემპით განხორციელებას. სწრაფი ეკონომიკის მოწყვეტა და დაშორება ნელი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებიდან სავსებით რეალური და სახიფათოა. ვისაც არ უნდა ჩამორჩენა, უნდა გააცნობიეროს ახალი რეალიები, განათლებაში, მატერიალური წარმოების პროცესში. გაითვალისწინოს სწრაფი განვითარება საინფორმაციოს საშუალებები, მსოფლიოს მოწინავე მიღწევების დანერგვის აუცილებლობა. მსოფლიო მაშტაბებით თანამედროვე ურთიერთკავშირების გამოყენება, რაც აუცილებელი პირობაა იმ ცვლილებებისთვის, რომელიც მომავალში უზრუნველყოფს გლობალური ეკონომიკის სწრაფ და ეფექტურ განვითარებას. მეცნიერი რიჩარდ პაუელი მომავალში ინფორმაციულ საზოგადოების ევოლუციას ასე წარმოგვიდგენს, მთავარი კაპიტალი იქნება არა ინფორმაცია, არამედ ეფექტური მწარმოებელი და შედეგი. მისი მტკიცებით კრიტიკული აზროვნება წარმოადგენს ერთ - ერთ მთავარ საგანს, რომელსაც სტუდენტები ეუფლებიან

სასწავლებელში, სფეროს სპეციალიზაციის მიუხედავად, სწავლის ხარისხი, წარმატებები კარიერაში, საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მათ მიერ ჩადებული წვლილი, მათსავე საქმიანობის წარმართვა - ყველაფერი დამოკიდებულია მათსავე უნარებზე, თუ როგორ მოაგვარონ პრობლემები და მიიღონ შესაბამისად გადაწყვეტილებები. სამწუხაროდ, მთელი რიგი ქვეყნები ვერ ახერხებენ შეუერთდნენ განვითარებულ ეგრეთ წოდებულ (სწრაფი ეკონომიკის) მქონე ქვეყნებს. რაც თანდათანობით გარდაუვალი პროცესს წარმოადგენს. თავისუფალ დემოკრატიულ საზოგადოებაში, პირველ ადგილზე სრული მზადყოფნა ჭეშმარიტების დასადგენად სიტუაციის კრიტიკულად შეფასებისა და ჯანმრთელი კამათის პროცესში, რამდენადაც, ცივილიზებული კამათი არის გადაწყვეტილების მიღების ბუნებრივი გზა, იმდენად კრიტიკული აზროვნება თავისუფალ დემოკრატიულ საზოგადოებაში, გარდაუვალი პირობაა წარმატების მისაღწევად. ჯანსაღი კრიტიკა აუცილებელია ყოველდღიურობაში ამიტომ სწავლების პროცესში მოაზროვნე ადამიანთა წინაშე დგება მსოფლიოს ქვეყნების გამოცდილების გაზიარებისა და საკუთარი ქვეყნის კულტურული ტრადიციების აღდგენა - შენარჩუნების საჭიროება:

1 კრიტიკული აზროვნების ფუნდამენტური როლის გააზრება. კრიტიკული აზროვნება საერთო გაგებით, გონებრივი აქტივობაა, რისთვისაც აუცილებელია საკუთარი შეცდომების გამოსააშკარავებლად და გამოსასწორებლად. მეცნიერის აზრით თუ ჩვენ დაუშვებთ „აბსოლუტური საკუთარი ობიექტური სიმართლის მეფობის შესაძლებლობას“, მაშინ კრიტიკული აზროვნება შეიძლება

ჩაითვალოს დროებითად, თუმცა ისიც აღსანიშნავია, რომ როდესაც კრიტიკა ისმის მუდმივად, ეს ერთგვარად აუფერულებს წარმატებების გზებს, მიზნებს შედეგებს და პერსპექტივებს.

2 მეცნიერი აღნიშნავს მეცნიერულ ცოდნაში კრიტიკული და დოგმატური აზროვნების კავშირების აუცილებლობას.

კრიტიკული აზროვნება - მეცნიერულ ცოდნაში განსაზღვრული ელემენტია, მაგრამ რამდენად თვითდამაკმაყოფილებელია იგი? კრიტიკა, რომელიც მიმართულია შეცდომების აღმოფხვრაზე და სიცრუეზე უნდა ეყრდნობოდეს მტკიცებულებებს, რომელიც აქტუალურია შესაბამისი პრობლემებთან. თეორია ან წარმოდგენა მუდმივად ატარებს „დოგმატიურ“ ანდა ხშირად „კრიტიკულ“ ფაზას. ამრიგად დოგმატიური - არაკრიტიკული - აზროვნება არ წარმოადგენს არსებული გადაწყვეტილებებისათვის გამართლებულ და გარდაუვალ შემდგარ პოზიციას. როდესაც ვინმე წარმოადგენს მეცნიერულ თეორიას, მან უნდა კითხვაზე, როგორც გააკეთა ეიზენშტეინმა: „რა შემთხვევაში დავუშვებ, რომ ჩემი თეორია არ შედგება?“ უფრო გასაგებად რა შემთხვევაში ჩავთვლი, რომ წარმოდგენილი თეორია უარყოფილია ან ფალსიფიცირებულია? შოკის მომგვრელია, როცა ზოგი თვითმარქვია ფსიქოანალიტიკოსს ნებისმიერი მოსაზრება შეუძლია გამოკვეთოს, საკუთარი თეორიის დასადასტურებლად. ამრიგან მეცნიერის აზრით, აღსანიშნავია, რომ დოგმატური აზროვნება შეიძლება დავყოთ 2 ნაწილად: გამართლებული დოგმატიკა, როგორც კრიტიკის წინაპი-

რობა და მიუღებელი - ყოველდღიური დოგმატიკა. აღსანიშნავია, რომ დოგმატიური და კრიტიკული აზროვნების ანალიზს და თანაფარდობას მივყავართ უფრო დიდ პრობლემასთან, გონების და რწმენის თანაფარდობასთან, რომელიც იშლება შემდეგ ასპექტებში: პირველი მათგანი წარმოადგენს ავტორებთან კავშირს, რწმენას და ნდობას, დოგმატიური აზროვნება მოგზაურობს დამოუკიდებლად, არა მარტო ცოდნის შესაძენად და გასაღრმავებლად, არამედ აზროვნების მათ შორის კრიტიკული აზროვნების, კულტურის ფორმირებისათვის.

3. მეცნიერის აზრით, მნიშვნელოვანია კრიტიკული აზროვნება და აპოლოგეტიკა დემარკაციის პრობლემის გადაწყვეტა. კრიტიკული აზროვნების - დილემა დოგმატიური აზროვნებაა. დოგმატიურ - მეთოდოლოგიური სტატუსი რაციონალური შემეცნებით და აზროვნებით განისაზღვრება. მითითებული დილემაა, რომელიც საჭიროებს ერთგვარ კონცენტრაციას, როგორც დოგმატიური აზროვნების გამოკვლევის ერთ - ერთი გზა. მითითებული დილემა მოითხოვს შემდგომ კონცენტრაციას. რაც შეეხება დაცვით აზროვნებას იგი მოწოდებულია გრძნობდეს უსაფრთხოებას, მეოცნებე აპოლოგეტები მოტივირებულნი არიან არა სიმართლეზე, არამედ სურვილზე, რომ საკუთარი თავი დაიცვან შეცდომებისაგან. აქედან გამომდინარე, აპოლოგეტები კონცენტრირებულნი არიან მტკიცებულებებზე, რომლებიც მხარს უჭერენ მათ აზრებს და არ აინტერესებთ პრობლემები, ეს პოზიცია მაშინაა მისაღები, როდესაც აზროვნების აპოლოგეტიური მეთოდი განსაზღვრულად გამოიყენება მეცნიერული პრობლემების განხილვაში. ამ შემთხვევაში აპოლოგეტიური აზროვნება

წარმოადგენს დოგმატიკის ისეთ სახეს, რომელიც მხარს უჭერს უარყოფას.

2.1. კრიტიკული აზროვნების სოციალური წყაროები

აღნიშნული საკითხი იძლევა კრიტიკული აზროვნების ანალიზის საშუალებას და ადგენს საზღვრებს. ზოგადად, ბუნების და საზღვრების კრიტიციზმი დამოკიდებულია ადამიანის არა მარტო ინდივიდუალიზმზე, არამედ მის შინაგან ატრიბუტებზე. ღია საზოგადოებაში კრიტიკული მეთოდი შეიძლება მოვიხსენიოთ, როგორც რევოლუციური პოზიცია. ღია საზოგადოება თანდათანობით შეიძლება გახდეს „აბსტრაქციული საზოგადოება“. შესაძლებელია, მან დაკარგოს თანამედროვე საზოგადოების დიდი ნაწილი, რომლებიც ან საერთოდ არ მონაწილეობენ, ან იშვიათად შედიან ურთიერთობაში. ანონიმურად და მარტოობაში ცხოვრობენ. აღსანიშნავია, რომ ისინი, როგორც წესი მიუხედავად იმისა, საზოგადოება გახდა აბსტრაქტული, ხალხთა სოციალური წყობაც შეიცვალა ადამიანებს გაუჩნდათ სოციალური მოთხოვნილება, რომელსაც ისინი ვერ იკმაყოფილებენ აფსტრაქტიულ საზოგადოებაში. რა თქმა უნდა შეუძლებელია და არც შეიძლება იყოს აბსოლუტურად აფსტრაქტული ან უპირატესად, აბსტრაქტიული საზოგადოება. ხალხი ორგანიზებას უკეთებს სხვადასხვა რელიგიურ ჯგუფებს, შედის მოქმედ სოციალურ

კავშირებში და ცდილობს შეძლებისდაგვარად დაიკმა-
ყოფილოს ემოციური მოთხოვნილებები, მათ უმეტესობას არ
აქვთ რეალური ფუნქცია საზოგადოებრივ ცხოვრებაში.
თანამედროვე საზოგადოების მდგომარეობა - ესაა პროცესის
რევოლუციური გადასვლა ჩაკეტილიდან - ღია საზოგა-
დოებაში, რომელიც დაიწყო დიდი ხნის წინ და ჯერაც არ
დასრულებულა, ისმის კითხვა შესაძლებელია ის როდესმე
დასრულდეს? საზოგადოების პროგრესის პერსპექტივა
შედგება საზოგადოებრივ ცხოვრებაში არა ჩაკეტილობის
მთლიანად განდევნაზე, არამედ პირველ ყოვლისა ღიაობის
ელემენტებით. ოპტიმალური ბალანსის ძიებაში, ამასთანავე,
უნდა გვახსოვდეს, რომ რეალური საზოგადოება
მთლიანობაში ან სხვადასხვა მათგარი ჯგუფები - დინამი-
ური ღია საზოგადოებაა. შესაბამისად, ოპტიმალური დამო-
კიდებულებების ჩამოყალიბება ნაკლებად სავარაუდოა
„ყველა დროისათვის და ხალხებისათვის“, იგი დამოკი-
დებულია რეალურ ისტორიულ კონტექსტზე „აქ და ახლა“.
მნიშვნელოვანია ცვლილებების პროცესში ოპტიმიზაციის
პროცესების დაჩქარება უფრო მარტივად გადასვლა
უპირატესად ღია საზოგადოებაში. დამტკიცებულია, რომ
სწრაფი ცვლილებები იწვევს სხვადასხვაგვარ და სოციალურ
კონფლიქტებს, მაგალითად ქონებრივი სტრატეგიკაციასა
და სიღარიბეს, რაც მნიშვნელოვნად შესამჩნევია. მეორე
მხრიდან, მეტისმეტად ნელმა და მშვიდმა მოქმედებამ
შეიძლება განაპირობოს მთელი რიგი ქვეყნების ჩამორჩენა,
მსოფლიოს ლიდერი ქვეყნებიც შეიძლება მუდმივ
აუტსაიდერად აქციოს.

2.2. კრიტიკული აზროვნების პოზიტიური წყარო, კრიტიციზმი და ტოლერანტობა

ზემოთ აღნიშნულ თავში ყურადღება ეთმობა მთელ რიგ საკითხებს, მათ შორის შესწავლილ კრიტიციზმის სოციალურ ფესვებს შეიძლება ეწოდოს ნეგატიური, მაგრამ ძალაუვნებურად წამოიჭრება საკითხი, არსებობს კი საზოგადოებაში კრიტიკული აზროვნების პოზიტიური წყაროები? პასუხის გასაცემად მოვიშველიებთ ჰიპოტეზას კრიტიციზმის ხასიათზე და ტოლერანტობაზე, როგორც სუბიექტის ურთიერთობაზე. ნებისმიერი ობიექტის ევოლუციის შესწავლისას, შესათანხმებელია მითითების და ანგარიშის ჩართულობა და განზომილების ერთეული, რომელიც აუცილებელია კვლევათა ცვლილებების კონსტატაციისათვის, პირველი შედეგები შემდგომი კვლევებისათვის პასუხობს ადამიანთა ცვლილებათა ისტორიას.

ინდუსტრიალიზაციამდე საზოგადოებაში ჩვეულებრივ გამოყოფენ ტიპურ საზოგადოებებს - ტრადიციული და გარდამავალი საზოგადოება. საკმაოდ ახლოსაა და დაზუსტებული ვერ იქნება რეგიონული თავისებულებები, სადაც შუა საუკუნეების პერიოდში, კერძოდ XIII – XVI საუკუნეებში ადგილი ჰქონდა ევროპაში აღორძინების ჩასახვა - განვითარებას. აღმოსავლეთის ქვეყნები ცდილობდნენ არ ჩამორჩენოდნენ დასავლეთ ევროპის ქვეყნებს განვითარების მხრივ. ამრიგად ტრადიციები და სპეციფიკა განსაზღვრავენ საზოგადოების იმ მდგომარეობას, რომელ ქვეყნებსაც ჩვეულებრივ, მოიხსენიებენ ტრადიციულად. ტრადიციების ყველაზე ზოგადი

მნიშვნელობა მდგომარეობს შემდეგში, ურთიერთობების დამყარება ადამიანებსა ან ადამიანსა და სხვადასხვა სოციალურ ინსტიტუტებს შორის აღიქმება ფაქტიურად, შემთხვევიდან - შემთხვევამდე, რომელიც გადაეცემა წარსულიდან აწყოში. ასეთ დროს ტრადიცია აღიქმება როგორც ღვთის საჩუქარი, რომლის უარყოფა ჩვეულებრივ მოკვდავ ადამიანებს არ ძალუბთ. ამიტომ, საუკეთესო რაც მათ შეუძლიათ უპირობო მორჩილებაა რელიგიურ სულიერ პრინციპებთან. ამ შემთხვევაში შეიძლება ლაპარაკი „ტრადიციულ საზოგადოებაზე“ ანა „ტრადიციულ ცივილიზაციაზე“.

„ტრადიციული ცივილიზაცია“ დამყარებულია მთელ რიგ პრინციპებზე, სულიერებაზე, სულიერი წესრიგი ბატონობს. ყველა და ყველაფერი ირიბად მასზეა დამოკიდებული. მოკლედ, კრიტიციზმის და ტოლერანტობის შემდეგი განხილვა შესაბამისად კონკრეტიზირდება ორი სიტყვით „ჩვენ - ისინი“. მაგალითად ტიპური ადამიანები ანსხვავებენ ხალხს ერთის მხრივ „ხალხი“, მეორეს მხრივ - ევროპელი, აფრიკელი ან აზიატი. წარმოდგენა იყო ამგვარი: მხოლოდ „ჩვენ“ - ხალხი, ხოლო უცხოელები არასრული ადამიანები. ასე რომ, ადამიანებს, როგორმე რამენაირად, რომ შეემუშავებინათ ერთიანი სალაპარაკო ენა, რელიგია, კულტურა და ასე შემდეგ. ხელოვნურად ისინი მაინც შეადგენდნენ დაპირისპირებულ ცალკეულ ჯგუფებს. ტრადიციული ოპოზიცია - „ჩვენ - ისინი“ - ცხოვრებისეულ მნიშვნელოვან საკითხებში „ისინი“ პრაქტიკულად არავითარ დათმობაზე არ მიდიოდნენ, თავისიანებისაგან განსხვავებით. კრიტიციზმი მიმართული იყო „ისინი“ს საწინააღმდეგოდ, ხოლო „ჩვენი“ს მიმართ მიღებული იყო აღქმა, საუკეთესო შემთხვევაში, როგორც დროებითი გაუგებრობა. ასე, რომ,

ტრადიციული საზოგადოების ტიპური შემთხვევები დამახასიათებელია ძველი აღმოსავლეთისათვის, მოთმინებას და კრიტიციზმს გამოყენების სხვადასხვა სფერო აქვს. სინამდვილეში მოთმინება ხდებოდა მეტნაკლებად „ჩემი“, მაშინ როდესაც კრიტიციზმი ძალას იკრეფდა „სხვების“ მიმართულებით. ამას გარდა, საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ორივე ფენომენს გააჩნდა სუსტად განვითარებული ხასიათი, რაც შეესაბამებოდა ადამიანის თავისუფლების მნიშვნელოვნად შეზღუდვას. ძველ საბერძნეთში, რომელიც ჩაფლულია ტრადიციონალიზმის ეპოქაში, ადამიანის თავისუფლების სტატუსის ამაღლებისათვის იღწვის. კრიტიციზმის ფორმების მრავალფეროვნებამ და ტოლერანტობამ მოიმატა და დამკვიდრდა არაჩვეულებრივი მაგალითების ძიება. საზოგადოებრივი მოწყობისათვის არ არის აუცილებელი გავხდეთ სხვებისთვის მაგალითი, პირიქით თავად სჯობს მივბამოთ სხვას. ასე რომ, როდესაც ქალაქს მართავს ხალხის რჩეული, მაშინ საზოგადოებრივი წყობა ერთგვარად ხალხის მართველობაა. კერძო საკითხებში ყველანი სარგებლობენ ერთნაირი უფლებითა და კანონებით. პოზიტიური კრიტიკის სიმბოლო არ ეგუება არავითარ ავტორიტეტს. რაციონალურმა კრიტიკამ თავად მოიპოვა უნივერსალური ტრადიციები, რომელიც დაფუძვნებულია ადგილობრივ ღირებულებებზე, ასე რომ იხსნება „ჩვეულების“ და „სხვების“ სამართლიანად და კორექტულად კრიტიკის შესაძლებლობა. თმენის შესაძლებლობებიდან გამომდინარე, კრიტიციზმი, როგორც წესი, ყველაფერს გამოხატავს უფრო მეტიც: კრიტიციზმი სტიმულირდება მოუთმენლობასა და ამიტომაც ტოლერანტობასთან წინააღმდეგობაში აღმოჩნდა.

ადორძინების ეპოქა სოფლური ყოფიდან ცდილობდა ქალაქურ კულტურაში გადასვლას. ქალაქური ცხოვრება ხასიათდებოდა მნიშვნელოვანი ცვალებადობით, მკვეთრად განსხვავდებოდა გლეხ კაცის ბუნებრივი ცხოვრებისაგან. გაფართოვდა ვაჭრობა, ჩაისახა საბანკო საქმე, განვითარდა ხელოსნობა, დამკვიდრდა ახალი ცხოვრება, შეიცვალა გონიერი ადამიანის მენტალიტეტი. ხელოსანი - გახდა მეწარმე, ვაჭარმა და მხატვარმა დააფასა საკუთარი შრომა, იგი ვერ იარსებებდა არჩევანის თავისუფლებისა და პასუხისმგებლობისათვის მზადყოფნის გარეშე. ამიტომ, ხელოსნობის მასობრივმა განვითარებამ ადამიანების დაჩქარებულმა ტემპმა და თვითშეგნებამ ხელი შეუწყო ამ პროცესების უკიდვრად განვითარებას.

რეფორმაციული მოძრაობისათვის, რომელიც XV საუკუნის გერმანიაში დაიწყო, უაღრესად დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა მის წინა მორბედ მოძრაობას - ჰუმანიზმს. გერმანელი ჰუმანისტები თავს ესხმოდნენ რომის კათოლიკური სამღვდელოების ანგარებას, მომხვეჭელურ პოლიტიკას, მათ უმეცრებას, ეწეოდნენ მეცნიერული ცოდნის და მაღალი ზნეობრივი პრინციპების პროპაგანდას, გამოდნენ მთავრებს. სიტყვა „ჰუმანიზმი“ პოზიტიური მნიშვნელობის შემცველია, ერთი შეხედვითაც კი ჩანს, რომ ჰუმანიზმი მთლიანად ადასტურებს ტრადიციებს. როგორ შეიძლება არ უთანაგრძო ადამიანთა ლტოლვას თავისუფლებისაკენ, მაგრამ სიღრმისეულმა კვლევებმა ცხადყო, რომ ჰუმანიზმა ადამიანი აქცია შეუზღუდავ ტიტანად. ზოგი ადამიანი მეტნაკლებად ტიტანია თავისი დამოუკიდებელი ლტოლვით თავისუფლებისაკენ. ამ გზაზე მიმავალს უნდა ყოველივე საუკეთესოს

მითვისება და ყველას მორჩილება. იგი არ ცნობს არავითარ ნორმებს და შეზღუდვებს და მათ შორის საეკლესიოს. ეს ყველაფერი იწვევს მწვავე წინააღმდეგობებს და სასიკვდილო „ომებს ყველა ყველას წინააღმდეგ“, ვისგანაც თავის არიდება შეუძლებელია. ამრიგად, ნაპოვნია „აბსოლუტური ინდივიდუალური თავისუფლების პარადოქსი“. თავისუფლების აფსოლუტური გამოვლინება აისახა რენესანსის კრიტიციზმზე და მოთმინებაზე, მათაც შეიძინეს თავისებური შეფარდება იმ გაგებით, რომ არც კრიტიკა და არც მოთმინება არანაირად არ შეიზღუდოს გარედან. თუ დაიშვებოდა კრიტიციზმი ეს ნიშნავდა ბრძოლას ესეიგი არამხოლოდ სიტყვიერად, არამედ ძალადობით - ოპონენტის და მისი ახლობლების ფიზიკურ განადგურებამდეც კი, თუ ძალას მოიკრეფდა „მოთმინება“ ისიც, ასევე მოქმედებდა სრული მასშტაბით. კრიტიკის საზღვრებს აფართოებს ინდივიდუალიზმის ფენომენი, რომლის ობიექტი შეიძლება გახდეს ყველა და ყველაფერი. რენესანსმა არა მარტო აბსოლუტური თავისუფლება და მისი ფუნდამენტალური შედეგების დემონსტრირება მოახერხა, არამედ რეცეპტი შეიმუშავა მასთან საბრძოლველად. განვიხილოდ ერთი საკითხი: „უნდა დაუბრუნოს თუ არა ადამიანმა , დაკარგული ფული პატრონს“?. აქ შესაძლებელია განვიხილოთ ორი ვარიანტი: ნაპოვნი ფული გამოადგება მპოვნელს, მით უმეტეს თუ ფული ძალიან სჭირდება, მას ფული ხომ არ მოუპარავს?. მეორე: დააბრუნოს ფული ისე რომ ამას ხედავდეს ბევრი ადამიანი, რათა მათი ყურადღება და დაიმსახუროს პატივისცემა. ამით მპოვნელი ადამიანთა ნდობას მოიპოვებს.

2.3. კრიტიციზმისა და ტოლერანტობის საკითხი ინდუსტრიალურ საზოგადოებაში

საინტერესოა რაში მდგომარეობს ტოლერანტობის საფუძველი? მისი საფუძველი დგას - მოთმინებაზე და რა არის იგი - რაციონალურობა? ადამიანის თავისუფლებას უნდა იცავდეს სახელმწიფო. ბუნებრივი თავისუფლება მდგომარეობს შემდეგში, რომ ადამიანი თავისუფალია ნებისმიერი მთავრობისაგან დედამიწაზე და არ ემორჩილება სხვა ადამიანის ნებას და მოთხოვნილებას, მაგრამ ხელმძღვანელობას მხოლოდ ბუნებრივი კანონებით, თუმცა ხანდახან ზოგიერთებს ეს კანონი ისე ესმით, რომ მათ შეუძლიათ გააკეთონ ყველაფერი, იცხოვრონ ისე, რომ არაფრისაგან არ შეიზღუდნონ. ასეთ ცხოვრებას კი მოყვება კონფლიქტები და ომებიც, რაც მიუღებელია უამრავი ადამიანისათვის, ის ტიტანებიც კი, რომლებსაც შეუძლიათ თავის დაცვა, რომლებსაც შეუძლიათ თავიანთი ნება თავს მოახვიონ სხვას, განწირულნი არიან დამარცხებისათვის, ამიტომ საზოგადოებრივი მოლაპარაკებების შედეგად იქმნება სახელმწიფო და თავისუფლების ფენომენი არსებულ ტრანზორმაციას ექვემდებარება. შესაბამისად, ადამიანის თავისუფლება საზოგადოებაში მდგომარეობს შემდეგში: იგი მხოლოდ ემორჩილება სახელმწიფოში მოქმედ ხელისუფალს და კანონს, რომელიც მოქმედებს სახელმწიფოში. პირველ რიგში ადამიანი შეგნებულად აღიარებს თავის ბუნებრივ თავისუფლებას, მაგრამ როგორც სამოქალაქო საზოგადოების წევრი იღებს კანონით განსაზღვრულ თავისუფლებას. კანონი თითქოს ავიწროვებს მოქალაქის აქტიური შესაძლებლობების სფეროს, თუმცა სამაგიეროდ

შეუქცევადი გარანტიების კანონიერ უფლებას იღებს. კრიტიციზმის და ტოლერანტობის პერსპექტივები განვითარდა ქვეყნებში ინდუსტრიალური საზოგადოებაში XX - ე საუკუნის მეორე ნახევარში, როდესაც მომრავლდნენ ე.წ. მოაზროვნე თანამშრომლები „თეთრი საყელოები“, რომლებიც რაოდენობით გაუსწორდნენ „ლურჯ საყელოებს“. აშშ-ში კომპიუტერული ტექნიკისა და ინტერნეტის შემწეობით პოსტინდუსტრიალურ მდგომარეობას ინფორმაციული ეწოდა. ამის შემდგომ, იმფორმაციული თავისუფლება არა მარტო იზრდება, არამედ იძენს აფსოლუტურად ახალ განზომილებას, რომელსაც შეუძლია იმოქმედოს, როგორც ბიო - ფსიქოლოგიურ, ასევე ადამიანის სოციალურ ყოფაზე, მეორე მხრივ, მომატებული თავისუფლების ხარისხი იძლევა კრიტიკის გაფართოების ერთგვარ საშუალებას. ტოლერანტობისა და კრიტიციზმის გაერთიანებისას შენარჩუნებულ იქნა საერთო პრინციპები, ეს მიგვიყვანს სრულყოფილ ბალანსამდე და კერძო პრობლემების გადაწყვეტამდე. კრიტიციზმი და ტოლერანტობის მცირე პირობა შედგება ორი შემადგენელის ერთ აზრად შერწყმაში. ტოლერანტობა - ეს სხვადასხვა მეთოდებით ადამიანის თავისუფლების აღიარებაა. კრიტიციზმი კი, ადამიანის თავისუფლების გამოხატულებაა. იგი თავისუფალია და არ ეთანხმება ყველა კნონს, საჭიროა ჩამოვყალიბდეთ კრიტიციზმისა და ტოლერანტობის უფრო ზუსტ განმარტებაზე. ისინი ადამიანის თავისუფლებისთვისაა განკუთვნილი და ფლობს გარკვეულ ძალას ფიზიკის საზღვრებს გარეთ. ყოველი კულტურული მემკვიდრეობა და ტრადიცია წარმოადგენს ტრადიციების ჰარმონიულ წონასწორობას, რის მეშვეობითაც ადამიანური ცხოვრების დაფარული

პოტენციური შესაძლებლობები შეიძლება ისე გაიშალოს, რომ გამოჩნდეს უკიდევანო სიმდიდრისა და მრავალფეროვნების საშუალება. კრიტიციზმის ღიაობა ნიშნავს კრიტიკისათვის მზაობას, ასევე, თვითკრიტიკის სტიმულირებას. ეს კრიტიკული დამოკიდებულებისადმი გონივრული მიდგომაა, რაც ნამდვილად ფართოდ მისაღები და გასავრცელებელია. ყველაფერი ეს იმიტომ გვჭირდება, რომ ხანდახან, კარგი ადამიანები არასრულყოფილები არიან, არა იმიტომ, რომ ხშირად ვუშვებთ შეცდომებს, არამედ იმიტომ, რომ არასაკმარისი ცოდნის, განათლების გამო. ყოველთვის არსებობს საზოგადოებაში ცალკეულ ადამიანთა შორის გადაუწყვეტელი შეხლა შემოხლა. ფასეულობის ძალიან ბევრი მორალური პრინციპებისა და კონფლიქტების სახით.

კრიტიკული აზროვნება და ტოლერანტობა ურთიერთდაკავშირებულია ერთმანეთთან. უმეტეს წილად ტრადიციების არსი და ღირებულება მდგომარეობს შემდეგში: იგი არეგულირებს ურთიერთობებს სხვადასხვა ადამიანებსა და სოციალურ ჯგუფებს შორის შემთხვევიდან შემთხვევამდე, რომელიც წინაპრებისაგან გადმოგვცემა. ამიტომ, უპრიანია ვილაპარაკოთ „ტრადიციულ საზოგადოებაზე“ ან „ტრადიციულ ცივილიზაციაზე“. საინტერესოა ეგვიპტელი ფარაონების ცხოვრების წესი, რომელთა დღე და ღამეც კი გაწერილი იყო საათებით მის ყოველდღიურ საქმიანობა მოიცავდა არამარტო მის ადმინისტრაციულ ღონისძიებებს არამედ ცხოვრების ყველა ეტაპი იყო განსაზღვრული, მას არ რჩებოდა დრო სეირნობისათვის, ბანაობისათვის საკუთარ მეუღლესთან და თავისი ნების დროის გასატარებლად. ამ პირობებით ფარაონები თითქოს კმაყოფილები და ბედნიერებიც იყვნენ, მაშინ, როდესაც მეფეები რომლების

ასევე მკაცრად იცავდნენ ასეთ კანონებს, თავისუფალნი იყვნენ. გარდა ამისა, ტრადიციების ზუსტი კოპირება პრაქტიკულად შეუძლებელიცაა და მოსაბეზრებელიც, როდესაც ტრადიციები აღიქმება, როგორც კანონიერი და ემიჯნება არსებულ დადგენილ კანონმდებლობას, რაც იძულებული ხარ აიტანო და მოითმინო ამ შემთხვევაში თვით „მოთმინება“ ხდება ტრადიციების შემადგენელი ნაწილი (მაგალითად, ძველი ტრადიციაა: დანაშაულის პატიება რელიგიულ დღესასწაულების დროს). თანამედროვე საზოგადოებამ უნდა იცხოვროს თავისუფლად. ყოველდღიურ ცხოვრებაში ჩვენ გავურბივართ უსიამოვნებებს მეზობლებთან, თუ იგი თავის პიროვნული მიდრეკილებებით არ აზიანებს ჩვენ შორის არსებულ ურთიერთობებს. არაერთგვაროვანი სიტუაცია ჩამოყალიბდა კრიტიციზმთან დაკავშირებით. სკეპტიციზმი იძლევა თავისუფლებას გააკრიტიკო ნებისმიერი პოზიცია, მაგრამ შედეგები არ და ვერ იქნა მყარი... ამალღდა ამით კრიტიკის ხარისხი თუ არა! აქ მოქმედებენ მხოლოდ და მხოლოდ სუბიექტური გადახრები, მაგალითად, პრინციპული სულისკვეთებით: „ადამიანი - ყველაფრის საზომია“. აღსანიშნავია, რომ რაციონალურმა კრიტიკამ თავად მოიპოვა უნივერსალური ტრადიციის ძალა, იმ ტიპის ტრადიციებისაგან განსხვავებით, რომლებიც ეფუძნებოდნენ ადგილობრივ ფასეულობებს და რომლებიც ადგილობრივ ტრადიციებზე არიან დამყარებულნი. აღსანიშნავია, რომ უძველეს გამოკვლევებში ხანდახან გხვდება ფენომენი, რომელსაც შეიძლება ეწოდოს კვამიტოლერანტობა. ამ ტერმინით შეგვიძლია მოვნიშნოთ ურთიერთობა, რომელიც თანამედროვე ადამიანის შეხედულებით გამოიყურება

ტოლერანტულად, მაგრამ თანამედროვე ისტორიულ ეპოქაში ასე არ კვალიფიცირდება. კრიტიციზმი, როგორც წესი გამოირიცხავს მოთმინებას, უფრო მეტიც: კრიტიციზმი სტიმულირდება - მოუთმენლობას, იზრდება ტოლერანტობასა და ამიტომაც კატეგორიული აზრთა სხვადასხვაობას ადგილი ჰქონდა. კრიტიციზმი და ტოლერანტობა მოკლებულნი იყვნენ დადებით საფუძვლებს. აღორძინების ხანა გახდა კულტურის გადასვლა საქალაქო კულტურაზე, ცხოვრების წესზე. ქალაქური ცხოვრება ხასიათდებოდა მაღალი ინტენსივობით და ცვალებადობით. ამან შეცვალა არა მარტო შრომის - შინაარსი და ორგანიზაცია, არამედ ურბანიზებული ადამიანის მენტალიტეტი. ნებისმიერი ხელობის ადამიანმა დააფასა თავისი შრომა, ესე იგი თავიც, როგორც სუბიექტმა.

The problem of Education in the 21st century Inevitability of critical thinking An American scientist Richard Paul, who is one of the leading specialist of critical thinking theory and practice, in 1992, in his interview was discussing about necessity and inevitability of critical thinking. He mentioned, that critical thinking is the product of gained knowledge. In the modern World, in the world of advanced technologies critical thinking is the axe of reforms. It must be one of the main subjects at universities. It has its social resources as well as positive and tolerance. The role of these sources is highly discussed in given chapter. Main laws of thinking. In the modern psychology is distinguished main types of thinking. Theoretical and practical. Educated adult has ability to analyze, gained knowledge. and is oriented on correction of gained discussions. In this topic it is highly characterized all types of thinking.

თავი III. კრიტიკული აზროვნების არსი, რაობა და ამოცანები

კრიტიკული აზროვნება არის დამოუკიდებლად აზროვნება. როცა მეცადინეობა კრიტიკული აზროვნების პრინციპზეა აგებული, ყოველი ადამიანი დამოუკიდებლად ახორციელებს საკუთარი იდეის, შეფასების, მრწამსის ფორმულირებას. კრიტიკულად აზროვნება პიროვნული საზრუნავია. შესაბამისად, აზროვნება კრიტიკულია მხოლოდ მაშინ, როდესაც იგი ინდივიდუალური ხასიათისაა. ადამიანს საკმარისი თავისუფლება უნდა ჰქონდეს, რათა იფიქროს და დამოუკიდებლად გადაჭრას სხვადასხვა სირთულეები.

კრიტიკული აზროვნება საკითხთა დასმით, პრობლემათა განხილვით იწყება, რომელიც გადაჭრას მოითხოვს. ადამიანები თავიანთი ბუნებით ცნობისმოყვარეები არიან. ცნობისმოყვარეობა ყოველგვარი ცოცხალი ორგანიზმის განუყოფელი თვისებაა, რომელსაც მცირეწლოვან ბავშვებში უფრო ვაკვირდებით, ვიდრე მოზარდებში ან სტუდენტებში. ნამდვილი შემეცნებითი პროცესი ყოველ ეტაპზე იმით ხასიათდება, რომ შემეცნებელი პრობლემის გადაჭრისაკენ, მისივე ინტერესებიდან და მოთხოვნილებებიდან წამოსულ კითხვებზე პასუხების ძიებისაკენ მიისწრაფვის. კრიტიკული აზროვნების დაუფლების სირთულე ნაწილობრივ ისიცაა, რომ ის მრავალგვარ პრობლემათა დანახვასა და გარკვევაში უნდა დაეხმაროს ადამიანს.

მეცნიერები თანხმდებიან, რომ გამოსავალი პერსპექტივაზე გათვლილ განათლებაშია, რომელსაც საფუძვლად

უნდა ედოს ორი პრინციპი. ინფორმაციის მზარდ ნაკადში სწრაფი ორიენტაციისა და საჭირო მასალის გამოძიების უნარი და უნარი, სწორად იქნას გააზრებული და გამოყენებული მიღებული ინფორმაცია. აუცილებელია ინფორმაციის გაცხრილვა, წესრიგში მოყვანა: მნიშვნელოვანის გამოყოფა მეორეხარისხოვნისაგან, ანალიზი, ინტერპრეტაცია და გათავისება. თუკი ჩვენ არ შეგვწევს უნარი, გავერკვეთ საკითხების მრავალფეროვნებაში, მაშინ შეიძლება აღმოჩნდეს, რომ მივიღებთ პასუხებს შეკითხვებზე, მაგრამ ვერ მოვახდენთ მათზე რეფლექსიას. კრიტიკული აზროვნება მუდამ ისწრაფვის დამაჯერებელი არგუმენტაციისკენ. კრიტიკულად მოაზროვნე ადამიანი პრობლემის მისეული გადაწყვეტის გზებს პოულობს და საკუთარ პოზიციას გონიერი, საფუძვლიანი საბუთებით განამტკიცებს. ასევე აცნობიერებს პრობლემის გადაჭრის სხვა გზებსაც და ცდილობს დაამტკიცოს მის მიერ არჩეული გადაწყვეტილების ლოგიკურობა და რაციონალურობა.

კრიტიკული აზროვნება აზროვნების მაღალი დონეა, რომელიც თანდაყოლილი უნარი არ არის და ის თანდათან ვითარდება ადამიანში. კრიტიკულად მოაზროვნე ადამიანით მანიპულირება თითქმის შეუძლებელია. ამდენად კრიტიკული აზროვნების უნარი ადამიანისთვის ყოველთვის მნიშვნელოვანი იყო, არის და იქნება. კრიტიკული აზროვნების არაერთი განმარტება არსებობს, თითქმის ყველა განმარტებას ერთი საერთო აქვს, ყველგან უმნიშვნელოვანესია არგუმენტირება, რაც არ ახასიათებს ზოგადად ყველა ტიპის აზროვნებას. კრიტიკული აზროვნება არ არის დაუფიქრებელი ქება და კრიტიკა, იგი მოსაზრებების თუ მტკიცებულებების კარგად არგუმენტირებული შეფასებაა.

განმარტებებიდან ისიც ჩანს, რომ კრიტიკულ აზროვნებას გარკვეული შედეგი აქვს. ასეთი აზროვნების შედეგად რაიმე უნდა დაიჯერო, ან რაიმე უარყო, ან ირწმუნო და შესაბამისი სამოქმედო გეგმა დასახო.

ხშირად კრიტიკულ აზროვნებას შეცდომით კრიტიკასთან აიგივებენ. სინამდვილეში, კრიტიკულ აზროვნებას არ აქვს უარყოფითი კონცეფცია. კრიტიკული არ ნიშნავს ცუდს, ცინიკურად ან სარკასტულად განწყობილს. კრიტიკული აზროვნება ამ შემთხვევაში არ ნიშნავს მიზანმიმართულად მხოლოდ უარყოფითის ძიებას. აზროვნება მოიცავს არა მარტო სწავლად უნარებს, არამედ დამოკიდებულებას, რომლის გარეშეც შეუძლებელია ადამიანი კრიტიკულად მოაზროვნედ ჩაითვალოს. საკმარისი არ არის ვისწავლოთ რა არის არგუმენტი, როგორ უნდა ავაგოთ იგი და როგორ გამოვიცნოთ როდის ცდილობენ ადამიანები სუსტი არგუმენტით შეცდომაში შეგვიყვანონ, თუ ადამიანებს არ ჩამოუყალიბდებათ ყოველივე ამის მიმართ დამოკიდებულებები.

კრიტიკული აზროვნება არის აზროვნების ის სახე, რომელიც პრობლემის გადაჭრას, მის ფორმულირებას, დასკვნის გამოტანას და გადაწყვეტილების მიღებას ემსახურება. კრიტიკული აზროვნება არის მიზანმიმართული პროცესი, რადგან იგი ორიენტირებულია „კონკრეტულ, სასურველ შედეგზე“. რეფლექსური აზროვნება არის კრიტიკული აზროვნების ნაწილი, რომელიც უშუალოდ ეხება ანალიზის და დასკვნების გადმოტანის პროცესების გააზრებას. დუის აზრით (1993), რეფლექსური გააზრების პროცესში ადამიანები აქტიურად მონაწილეობენ და აკონტროლებენ საკუთარი სწავლის

პროცესებს. ამ დროს ისინი აფასებენ, თუ რა იციან, რა სჭირდებათ რომ იცოდნენ და როგორ უნდა აითვისონ ეს საჭირო ცოდნა. კრიტიკული აზროვნების რეფლექსური პროცესების საშუალებით ადამიანს ეძლევა იმის შესაძლებლობა, რომ დაიხიოს ერთი ნაბიჯით უკან და გაიაზროს კონკრეტული პრობლემის გადაჭრის გზები, ის, თუ როგორაა მოგვარებული კონკრეტული პრობლემა, ასევე, ის, თუ რა სტრატეგიები იქნა გამოყენებული სასურველი მიზნის მისაღწევად. კრიტიკული აზროვნება არის რთული სააზროვნო უნარ-ჩვევა, რომელიც მოიცავს ერთდროულად ორ ან მეტ განსხვავებულ მოსაზრებაზე ფიქრს, სხვადასხვა მოსაზრების გაგებას, რაიმე შეხედულების დასაბუთებას და სხვადასხვა მიდგომის საფუძველზე და იმის გაცნობიერებას, რომ სხვასაც შეიძლება ჰქონდეს საკუთარი განსხვავებული მოსაზრება. კრიტიკულ აზროვნებას ადამიანი მიმართავს არსებული მოსაზრების „ჭეშმარიტი“ ღირებულების დასადგენად. კრიტიკული აზროვნების დროს არსებითია არგუმენტების და კონტრარგუმენტების მოძიება, მთლიანი სიტუაციის გაანალიზება და შესაბამისად, არსებული მტკიცებულებების საფუძველზე დასკვნის გაკეთება - მოსაზრების შეცვლა ან ახალი მოსაზრების მიღება. კრიტიკულ აზროვნებას ასევე უწოდებენ „ლოგიკურ“ ან „ანალიტიკურ“ აზროვნებას. ლოგიკური აზროვნება მსჯელობის სახით მიმდინარეობს. მსჯელობა აუცილებლად გულისხმობს რამდენიმე ცნებას შორის მიმართების დამყარებას და დასკვნის გამოტანას.

ედუარდ გლასერი მიიჩნევს, რომ კრიტიკული აზროვნება მოიცავს შემდეგ კომპონენტებს: დამოკიდებუ-

ლება/სურვილი გონივრულად განსაჯო საკუთარი გამოცდილების არეალში არსებული პრობლემები. ლოგიკური ჩაკითხვისა და მსჯელობის მეთოდების ცოდნა. ამ ცოდნის გამოყენების უნარი. როგორც ვხედავთ მხოლოდ მეთოდების ცოდნა და უნარების ფლობა არ არის საკმარისი, მთავარია არსებობდეს კრიტიკული აზროვნების გამოყენების პრაქტიკა და ამ პრაქტიკის შედეგების მიღების მზაობა.

რობერტ ენისი გვთავაზობს კრიტიკული აზროვნების დამახასიათებელ მიდრეკილებებსა და განწყობების ჩამონათვალს: ნათლად ჩამოყალიბებული კითხვის, ან მტკიცებულების მოძიება; მიზეზების/ახსნა-განმარტების მოძიება; სრულად ინფორმირებული; დამაჯერებელი წყაროების გამოყენება; მთლიანი სიტუაციის მხედველობაში მიღება; მთავარ საკითხზე კონცენტრირება; ალტერნატივების ძიება; სხვების მოსაზრებების მიმართ გახსნილობა. პოზიციის დაკავება (ან პოზიციის შეცვლა) როდესაც ამისათვის საკმარისი მიზეზი და მტკიცებულებები გაგვაჩნია; რაც შეიძლება მეტი სიზუსტის ძიება, რამდენადაც საკითხი ამის საშუალებას იძლევა; კომპლექსური მთლიანობის შემადგენელი ნაწილების თანმიმდევრული განხილვა; სხვების გრძნობებისა და ცოდნის დონისადმი მგრძნობელობა.

კრიტიკული აზროვნების არსის შეჯამება შემდეგნაირადაც შეიძლება; კრიტიკული აზროვნება არის აზროვნების შესახებ ფიქრის ხელოვნება, რომელიც ახდენს აზროვნების ძლერი და სუსტი მხარეების განსაზღვრას. (საჭიროების შემთხვევაში) მისი გაუმჯობესებული ფორმით წარმოდგენას. პირველი მოითხოვს ისეთი მოაზროვნის არსებობას, რომელიც ანალიტიკურ და შეფასებით

აზროვნებაშია დახელოვნებული. მეორე კი - მოაზროვნეს, რომელსაც შემოქმედებითი აზროვნების კარგი უნარი აქვს. ამგვარად, კრიტიკულ აზროვნებას სამი განზომილება აქვს; ანალიტიკური, შეფასებითი და შემოქმედებითი. მართალია ამ ფუნქციებს თეორიული სიცხადის მიზნით ერთმანეთისგან განვასხვავებთ, მაგრამ მიგვაჩნია, რომ პროცესებში სამივემ ერთად უნდა მიიღოს მონაწილეობა. კრიტიკული აზროვნება არ შეიძლება გაგებულ იქნას, როგორც აზროვნების ცალკეულ ელემენტებად დაშლის იზოლირებული პროცესი. მას შემდეგ რაც ჩვენი აზროვნების შემადგენელ ნაწილებს ცხადად დავინახავთ, მათ შეფასებას უკეთ შევძლებთ. შემადგენელი ნაწილების შეფასება კი მაღალი დონის აზროვნება - კრიტიკული აზროვნების კრეატიული განზომილებაა. ადამიანი ანალიზს იმისთვის აკეთებს, რომ შეაფასოს. შეფასება კი გაუმჯობესებისთვის ხდება.

კრიტიკული აზროვნების ცნობილი მკვლევარი დევიდ კლუსტერი განსაზღვრავს კრიტიკულ აზროვნებას ხუთი ძირითადი პრინციპით: კრიტიკული აზროვნება არის დამოუკიდებელი აზროვნება. ამგვარად, აზროვნება შეიძლება იყოს კონკრეტული მხოლოდ მაშინ, როდესაც ის ინდივიდუალურია; ინფორმაცია წარმოადგენს კრიტიკული აზროვნების საწყისს და არა საბოლოო პუნქტს. ცოდნა აჩენს მოტივაციას, რომლის გარეშეც ადამიანს არ შეუძლია იაზროვნოს კრიტიკულად. კრიტიკული აზროვნება იწყება საკითხის წამოჭრითა და გადასაჭრელი პრობლემის გააზრებით. კრიტიკული აზროვნება მიისწრაფვის სარწმუნო არგუმენტაციისკენ. კრიტიკულად მოაზროვნე ადამიანი პოულობს პრობლემის გადაჭრის საკუთარ გზას და ამყარებს საკუთარ გადაწყვეტილებებს გონივრული არგუმენტებით,

საფუძვლიანი მოსაზრებებით. არგუმენტაციის სტრუქტურული ელემენტებია: მოსაზრება, მტკიცებულება, დასაბუთება და საფუძველი - ეს ის წინაპირობაა, რომელიც საერთოა ორატორის ან მწერლის და მათი აუდიტორიისთვის. საფუძველს ეყრდნობა მთელი არგუმენტაცია. კრიტიკული აზროვნება სოციალური მოვლენაა, რამდენადაც ყოველი მოსაზრების გამოცდა და დახვეწა ხდება მაშინ, როდესაც მას ვუზიარებთ სხვებს. ან როგორც ფილოსოფოსი ჰანა არენდტი წერს „სრულყოფილება მიიღწევა მხოლოდ ცოცხალ ურთიერთობაში, ვისიმე თანდასწრებით“.

კრიტიკული აზროვნების ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული კონცეფცია ეკუთვნის ამერიკელ პედაგოგს რ. ენისს. მან ერთ-ერთმა პირველმა დაამუშავა კრიტიკული აზროვნებისთვის მზაობის, განწყობის ან სხვაგვარად, შინაგანი მოტივაციების სისტემა, რომელიც აზროვნების “ხარისხს” განაპირობებს. რ. ენისის კონცეფციის თანახმად, კრიტიკულად მოაზროვნე ადამიანი უნდა ზრუნავდეს იმაზე, რომ მისი შეხედულებები და გადაწყვეტილებები იყოს დასაბუთებული. ამისთვის მას სჭირდება წყაროებისა და დასკვნების ალტერნატიული განმარტებების, ახალი ჰიპოთეზების მოძიების უნარი, ინფორმირებულობის მაღალი ხარისხი, საკუთარისაგან განსხვავებული თვალსაზრისების განხილვის უნარი, მისწრაფება მრავალმხრივი ცოდნისა და საკუთარი თვალსაწიერის მუდმივი გაფართოებისკენ. ფლობდეს როგორც საკუთარი, ასევე სხვისი პოზიციის ნათლად წარმოდგენის უნარს. ნათლად და ზუსტად ესმოდეს ნათქვამისა და დაწერილის არსი, სიტუაციის თავისებურებების გათვალისწინებით, ახერხებდეს კონცენტრაციას საკითხსა და დასკვნებზე, ცდილობდეს

არ ასცდეს ძირითად თემას. ეპეიდეს და წარმოადგენდეს დასაბუთებულ მოსაზრებებს, ითვალისწინებდეს სიტუაციას მთლიანობაში და კარგად იაზრებდეს პოზიციას. პატივს უნდა სცემდეს თანამოსაუბრის აზრსა და ღირსებას ე.ი. შეეძლოს სხვების მოსმენა და გაგება.

მოცემული უნარების გამოყენება ყოველდღიურ ცხოვრებასა და სასწავლო პროცესში ხდება დაგროვებული ცოდნისა და გამოცდილების საფუძველზე. კრიტიკული აზროვნება არის თავისებური „აზროვნება ცოდნაზე“ რომელიც საშუალებას იძლევა „იმისა, რომ შეიქმნას რაღაც ახალი, გამოყენებულ იქნას ადრე მიღებული ცოდნა“. ამასთან ერთად, ცნება „ცოდნა“ გამოიყენება ამ სიტყვის ყველაზე ფართო გაგებით, სამეცნიერო ლიტერატურაში ვხვდებით განსხვავებულ მიდგომებს კრიტიკული აზროვნების ცოდნის კომპონენტის განსაზღვრებისადმი. ასე მაგალითად, მ. მეისონი მას ახასიათებს, როგორც „ცოდნის გარკვეულ მოცულობას, იქნება ეს კრიტიკული აზროვნების ძირითადი ცნებების ცოდნა, ან ამა თუ იმ მეცნიერული დისციპლინის ცოდნა, რომლისთვისაც მოგვიანებით შეიძლება გამოყენებულ იქნას კრიტიკული აზროვნება“. რ. ენისი თვლის, რომ კრიტიკული აზროვნება როგორც დისციპლინათაშორისი და ზესაგნობრივი კატეგორია, ატარებს დედუქციურ ხასიათს: ადამიანი იძენს კრიტიკული აზროვნების ინტელექტუალურ უნარებს კონკრეტული დისციპლინის გარეშე და შეუძლია გამოიყენოს ისინი ცოდნის განსხვავებულ სფეროებში. ჯ. მაკ პენი ყურადღებას ამახვილებს კრიტიკული აზროვნების ინდუქციურ ხასიათზე: იგი თვლის, რომ კრიტიკული აზროვნება კონკრეტული მეცნიერული სფეროსგან განუყოფელია. ამა თუ იმ

მეცნიერული დისციპლინის პრობლემების კრიტიკული განხილვის აუცილებელი პირობაა ამ დისციპლინის სიღრმისეული ცოდნა. „ ჩვენ არ შეგვიძლია კრიტიკულად განვიხილოთ ბირთვული ფიზიკის პრობლემები, თუკი არაფერი გაგვეგება ბირთვულ ფიზიკაში“ - წერს ის.

კრიტიკულად მოაზროვნე ადამიანი ყოველთვის ღიაა სიახლის მიმართ, აღიქვამს სამყაროს მთელი თავისი მრავალფეროვნებით და პრინციპულად იცავს საკუთარ ღირებულებებს. კრიტიკულად მოაზროვნენი აცნობიერებენ მათთვის უცნობ იდეებზე მსჯელობის უსამართლობასა და აბსურდულობას ამ იდეების სიღრმისეული გააზრების გარეშე. კრიტიკული აზროვნება ნიშნავს ცნობისმოყვარეობას, გამოკითხვის სტრატეგიების გამოყენებას, შეკითხვების ჩამოყალიბებას და მათზე პასუხის ძიებას. ის მოიცავს ფაქტების არა მხოლოდ დაფიქსირებას, არამედ მათი მიზეზებისა და შედეგების გარკვევას. კრიტიკული აზროვნება, ერთი მხრივ, თავაზიან სკეპტიციზმს, მეორე მხრივ კი, ჩამოყალიბებული პიროვნული პოზიციის არსებობას გულისხმობს. კრიტიკული აზროვნების არსი არც ისე რთულია. ის შეიძლება განიმარტოს, როგორც ზრუნვა საკუთარ აზროვნებაზე. მისი ღირებულებაც მარტივი გასაგებია. კრიტიკულ აზროვნებას მივყავართ გადაწყვეტილებამდე: რა ვირწმუნოთ და რა არა. აზროვნების ეს ფორმა გონებაში ინფორმაციის შესვლასთან ერთად იწყება და ამ ინფორმაციისადმი პიროვნული პოზიციის გამომუშავებით სრულდება. ესაა აზროვნების ფორმა, რომელიც საკითხის სხვადასხვა პრიზმაში დანახვას, ალტერნატივათა აწონვა-დაწონვასა და გაჩერებას გულისხმობს. ესაა საკითხისადმი არაერთგვარადი და არაერთგვაროვანი

მიდგომა, შეკითხვების გზით პრობლემის არსში ჩაძიება, ფიქრი და განსჯა საშუალებათა შესახებ, რაც ოფტიმალური გადაწყვეტილების წინაპირობაა. კრიტიკულად აზროვნება - ესაა დამოუკიდებლად აზროვნება. როცა მეცადინეობა კრიტიკული აზროვნების პრინციპებზეა აგებული, ყოველი ადამიანი დამოუკიდებლად ახორციელებს საკუთარი იდეის, შეფასების, მრწამსის ფორმულირებას. ვერავინ იფიქრებს კრიტიკულად ჩვენს მაგივრად. შესაბამისად, აზროვნება კრიტიკულია მხოლოდ მაშინ, როდესაც იგი ინდივიდუალური ხასიათისაა. ადამიანს საკმარისი თავისუფლება უნდა ჰქონდეს, რათა იფიქროს და დამოუკიდებლად გადაჭრას სხვადასხვა სირთულეების საკითხები. დღევანდელ კონკურენტულ გარემოში უზარმაზარი საინფორმაციო ველებიდან მოიძიო ყველაზე მნიშვნელოვანი ფაქტები, მასში დაინახო მნიშვნელოვანი და ყველაზე ფასეული, 21-ე საუკუნის ლიდერების ყველაზე ფასეული უნარებია, რომლის გარეშე ამ ლიდერთა წარმატების მიღწევა შეუძლებელია. დღევანდელ წარმატებულ ლიდერებს გააჩნიათ უნარები: შეაფასონ როგორც არსებული მდგომარეობა ასევე დაინახონ რეალური შესაძლებლობები, ხოლო როდესაც კონკრეტული პრობლემების წინაშე დგებიან, მის გადაწყვეტას არა მოკლევადიანი არამედ გრძელვადიანი პერსპექტივით უყურებენ. ასევე შესწევთ უნარი გაიხედონ მომავლისაკენ. ფრანგი ფილოსოფოსის რენე დეკარტის ყველასათვის ნაცნობი ფრაზა ყოველთვის უნდა გვახოვსდეს: „ვაზროვნებ, მაშასადამე ვარსებობს! „ ყველა ჩვენგანი უნდა ეცადოს ჯანსაღი და კრიტიკული აზროვნების შედეგად გამოიტანოს დასკვნები ნებისმიერ საკითხთან დაკავშირებით.

დავალება: უპასუხეთ კითხვებს:

- ჩამოაყალიბეთ თქვენი აზრი კრიტიკული აზროვნების არსის შესახებ?
- დაწერეთ რას წარმოადგენს კრიტიკული აზროვნების რაობა?
- რას გაძლევთ ამ საგნის შესწავლა?

Critical thinking is defined as an ability to question, acknowledge and test previously held assumptions, to recognize ambiguity, to examine, interpret, evaluate, reason and reflect. To make judgments and decisions and to clarify, articulate and justify positions.

თავი IV. კრიტიკული აზროვნების როლი არავერბალურ კომუნიკაციებში

გლობალიზაცია ჩვენს ეპოქაში მსოფლიო მაშტაბით ეკონომიკური, კულტურული და სხვა მიღწევების გაცვლის და გაზიარების პროცესია, რომელიც აახლოვებს ქვეყნებს და კონტინენტებს, იგი მეოცე საუკუნის დასაწყისში, ტექნიკური და ტექნოლოგიური განვითარების შედეგად აღმოცენდა. თანამედროვე სპეციალისტები ფლობენ არა მხოლოდ ვიწრო ტექნიკურ ცოდნას და შესაძლებლობას, არამედ მოქნილ, უმტკივნეულო შესაძლებლობებს, რაც მთლიანობაში იძლევა ეფექტური არგუმენტაციების მართვის და მრავალპროფილურ გუნდში მუშაობის საშუალებას, სადაც აუცილებელია პროფესიონალური და ეთიკური პასუხისმგებლობა, ანალიზი და კრიტიკული აზრის მოსმენის უნარი, ხალხთან ურთიერთობა, მათი მართვა და მუდმივად სწავლის და გამოცდილების შეძენის სურვილი.

უმალლესი სასწავლებლები ხარისხის ამალლების პრობლემების გადასაწყვეტად ორიენტირებული უნდა იყვნენ არსებული განათლების დონის შენარჩუნებასა და განათლების საერთაშორისო პროფესიონალური ორგანიზაციების მოთხოვნაზე. შესაძლებელი უნდა გახდეს ეფექტური პროფესიონალური ურთიერთობა, აზრთა - გაცვლა გამოცვლა და გუნდური მუშაობა. ამასთანავე, პროფესიონალური ურთიერთობისათვის საჭიროა მინიმუმ ერთი უცხოური ენის ცოდნა. აუცილებელია ტექნიკურმა უმაღლესმა სასწავლებლებმა გადახედონ საკუთარ განათლების

პოლიტიკას და უარი თქვან ისეთ ტრადიციულ საშუალებებზე, როგორიც არის ვიწროპროფილური ორიენტაცია ერთი სახელმწიფო ბაზრისთვის. თანამედროვე მოთხოვნილებებიდან გამომდინარე, გლობალური კონტექსტიდან გამომდინარე აქტიური მუშაობაა საჭირო მომავლის სპეციალისტების მოსამზადებლად, დასაწევად სასწავლო პროფესიონალური, ტექნიკური და კვალიფიკაციის ასამაღლებელი კურსები. პროფესიონალური და ჰუმანიტარულ-სოციალური ხასიათის, უფრო გასაგებად, კურსები პროფესიონალური და ტექნიკური კომუნიკაციების ასათვისებლად.

აშშ-ში და ევროპის მოწინავე ქვეყნებში ფუნქციონირებენ ტექნიკური კომუნიკაციების ცენტრები, ასოციაციები და ტექნიკური კომუნიკაციების ორგანიზაციები, რომლებიც კოორდინაციას უწევენ და უზრუნველყოფენ შემდეგ პროცესებს: რეალური ნიმუშების გამოკვლევა და საწარმოში ტექნიკური კომუნიკაციის პრაქტიკულად გამოყენება. საწარმოში ეფექტურობის შედარება, სასწავლო პროგრამების შემუშავება და სერტიფიცირება, ურთიერთკავშირების დამყარება და ურთიერთკავშირის განვითარება სასწავლებელსა და საწარმოებს შორის. სტაჟირება, პრაქტიკა და სხვა. ბევრ ქვეყანაში არსებობს პროფესია, როგორიცაა ტექნიკური კომუნიკატორი და შესაბამისად, უნივერსიტეტის პროგრამები, რომლებიც მორგებულნი არიან შესაბამისი ორგანიზაციების სტრუქტურებს.

რამდენადაც წინსვლაა სასწავლო პროგრამებში ზოგადად ამ სფეროს ტექნიკურ კომუნიკაციებში, აშშ-სა და კანადაში, ამდენად საინტერესოა კარგად გავეცნოთ მათ გამოცდილებას. 2013-2015 სასწავლო წლებში, აშშ-ს

მკვლევარმა ჩაატარა კვლევა ამერიკის ორმოცდაათი და კანადის ოცდასამი უმაღლეს სასწავლებელში ტექნიკურ კომუნიკაციებში -კვლევიდან გამოიკვეთა ტექნიკური კომუნიკაციების სწავლების ოთხი ძირითდი ფორმა:

1. სავალდებულო კურსები (დასწრებული, დაუსწრებელი ონ-ლაინ კურსები);
2. ინტეგრირებული სწავლება;
3. სწავლება სასწავლო ცენტრების ფარგლებში;
4. ფაკულტატური სწავლება;

73 შესწავლილი უნივერსიტეტიდან 44- თავის სტანდარტებს ტექნიკურ კომუნიკაციების სავალდებულო კურსებს სთავაზობს. დანარჩენ შემთვევაში ტექნიკურ კომუნიკაციებში, როგორც არასოლიდურ, კურსებსროგორც დასწრებულ ასევე დაუსწრებელ სწავლებაში.

ტექნიკური კომუნიკაციის სავალდებულო კურსების სტუდენტებს ძირითადად წარმოადგენენ საინჟინრო სპეციალობების ახალგაზრდები, ხოლო დასწრებულ-დაუსწრებლის ფაკულტეტები და ინტერნეტ-კურსების სტუდენტები შეიძლება იყვნენ სხვა სპეციალობის სტუდენტები, ინჟინრები კვალიფიკაციის ამაღლების მიზნით. „ტექნიკური კომუნიკაციების“ აუცილებელი მეთოდика მომავალი ინჟინრებისათვის ემყარება რიტორიკის თეორიას, რომელზეც აქცენტირდება აუდიტორიის ინტერესი. კონკრეტულ სიტუაციიდან გამომდინარე, სტილისტური ჟანრის თეორიაზე შემადგენელი თემა „ტექნიკური კომუნიკაცია“, როგორც წესი, ფოკუსირებულია ტექნიკური წერილის გზავნილზე და ნაკლებად, პირდაპირი ზეპირი საუბრით პრეზენტაციაზე.

ტექნიკური კომუნიკაციების ფაკულტატიური კურსები ჩართულია საგანმანათლებლო პროგრამებში. ასეთი კურსები ხშირად ლავირებენ შემადგენლობით და ანაცვლებენ ტექნიკური კომუნიკაციების შემადგენელ ნაწილს რაღაც სხვა მიმართულებით. მაგალითად, რიტორიკის სწავლებასთან, ჟურნალისტიკასთან, ვირტუალურ-ინტერნეტ-ურთიერთობასთან, დარწმუნების თეორიასთან, აკადემიურ წერასთან, კულტურათაშორის კომუნიკაციასთან, საერთაშორისო ტექნიკურ კომუნიკაციასთან.

განსაკუთრებულ ყურადღებას მოითხოვს ზოგიერთი უნივერსიტეტის გამოცდილება ინტეგრირებულ სწავლებასთან ტექნიკურ კომუნიკაციებში, რომელიც პასუხობს მულტიდისციპლინის პრინციპებს. სწავლება უზრუნველყოფს უმაღლეს დამთავრებულსი მსოფლმხედველობის გაფართოვებას და მომავალი პროფესიის ფორმირებას. ტექნიკური დისციპლინების მასწავლებლები ტექნიკური კომუნიკაციების ლექტორებთან ერთად აუცილებლად მონაწილეობენ პროგრამების დამუშავებაში, სტუდენტთა ნამუშევრების შემოწმებასა და გაკვეთილების ჩატარებაში. არსებობს ტექნიკური კომუნიკაციების ინტეგრაციის ხუთი-მეთოდი:

1. გუნდური მუშაობა (ერთობლივი);
2. მუშაობა ჯგუფში ან კლასტერში;
3. მუშაობა კომუნიკაციურ მოდელებზე;
4. ექსპერტების მოწვევა;
5. „კომუნიკაცია“ ყველა პროგრამაში.

ზოგიერთ უნივერსიტეტში გამოიყენება როგორც გუნდური, ასევე ჯგუფური მუშაობა, როდესაც პედაგოგები მუშაობენ ტექნიკური საგნების მასწავლებლებთან ერთად.

კომუნიკაციური მოდელი წარმოადგენს ისეთ სწავლებას, როდესაც ტექნიკურ საგანს ემატება კიდევ ერთი მოდელი-ტექნიკური კომუნიკაციების და დავალებების სრული კურსი, ლოგიკურად დაკავშირებული საბაზო საგანთან, რაზედაც სტუდენტები ცალკე ჩათლას იღებენ. ამასთანავე, კურსის ინტეგრაციისათვის ტექნიკურ კომუნიკაციებში მიმდინარეობს ექსპერტების ჩართვა, რომლებიც მოწვეულნი არიან მათი ნაწერების და ზეპირსიტყვიერების შესამოწმებლად და ბოლოს, ინტეგრაციის ბოლო მეთოდი: „კომუნიკაცია მთელ პროგრამაში“ - ითვალისწინებს, რომ სწავლება ტექნიკურ კომუნიკაციებში თანაბრად ინტეგრირებულია სტუდენტთა საქმიანობაში ყველა საგანში. ინტეგრაციის ასეთი სისტემის შექმნა, რათქმაუნდა, არ არის იოლი საქმე და მხოლოდ რამოდენიმე სასწავლებელმა თუ მოახერხა ამ მიზნის მიღწევა, ძირითადი მეთოდური პრინციპი მოცემულ მეთოდიკაში წარმოადგენს სტუდენტის პორტფელის შედგენას მთელი სასწავლო წლების განმავლობაში, სადაც ყველა წერილობითი მასალა ლაბორატორიული მუშაობის, აპლიკაციური წერილების, სტატიებისა და სტუდენტური მოხსენებების, ასევე ზეპირი გამოსვლების მოსამზადებელი სამუშაოებია შესრულებული და დაცული.

73 უმაღლესი სასწავლებლიდან, რომლებიც მონაწილეობდნენ კვლევებში, მხოლოდ 10-ში იყო შექმნილი ინჟინერული კომუნიკაციის წერილების ცენტრები, სადაც სტუდენტებისათვის ინდივიდუალური დახმარების გაწევა ხდებოდა შესაძლებელი ზეპირი და წერილობითი კომუნიკაციის დახმარების სახით. ასეთი ცენტრები დახმარებას უწევენ სტუდენტებს განცხადების და აპლიკაციების ფორმების შევსებაში, სტატიების წერაში, პრეზენტაციების

მომზადებაში, ატარებენ სემინარებს და მასტერკლასებს ამ და სხვადასხვა საკითხებზე.

კვლევების წარმოებისას ლაურა რივის მიერ განისაზღვრა ის უნივერსიტეტები, რომლებიც პასუხისმეგბლები არიან ტექნიკური კომუნიკაციების კურსების განვითარებასა და მართვაზე. სასწავლებლის ძირითადი უმრავლესობისა ტექნიკური კათედრები პასუხისმეგბლობას ღებულობენ არსებული კურსების მართვასა და განვითარებაზე, სასწავლო პროგრამაში ტექნიკური კომუნიკაციების ტექნიკური საგნების ელემენტების ინტეგრაციაზე. შემდეგ მოდიან რიტორიკის, კომუნიკაციების, წერიტი და ზეპირი კომუნიკაციის საგნები.

წარმოდგენილი მასალა გვიჩვენებს სერიოზული მიდგომის ხარისხს ტექნიკური კომუნიკაციების შესასწავლად ამერიკისა და კანადის უმაღლეს სასწავლებლებში, რომელიც განპირობებულია პირველ რიგში, შესაბამისი საჭიროების კრიტერიუმებისათვის და მოთხოვნილებებისათვის, რჩევებისათვის შემეცნებითი პროგრამული ტექნიკური კომუნიკაციების სტუდენტების სრულფასოვნად გადამზადებისათვის, განათლების პროგრამის აკრედიტაციისათვის და სტუდენტთა ატესტაციისათვის. მიუხედავად ჩატარებული კვლევებისა, ამერიკაში და მის საზღვრებს გარეთ, ტექნიკური კომუნიკაციების ხარისხი სტუდენტებისათვის არ არის საკმარისი, თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ ბოლო 5 წლის მანძილზე შესამჩნევად გაუმჯობესდა. გაირკვა, რომ პროფესიონალური ზრდის პარალელურად ურთიერთკავშირის მოცულობა გაიზარდა. ასევე გამოვლინდა, რომ კავშირების მოცულობა და მნიშვნელობა პროფესიონალური ზრდის პარალელურად არსებითად

მატულობს. 70% იმ სტუდენტებისა, რომლებიც მონაწილეობდნენ მოცემულ კვლევებში, ამტკიცებენ რომ წარმატებული ურთიერთობები უმთვრესად მნიშვნელოვანია ამა თუ იმ ორგანიზაციებში, მათი კარიერული ზრდისათვის. რესპოდენტების 100% აღნიშნავენ, რომ სიტყვიერი და წერილობითი უნარების ქონა ძალზე მნიშვნელოვანია მათთვის სამსახურში; ასევე აღნიშნავენ, რომ სპეციალური უნარების არსებობით და ცოდნით ისინი აფასებენ თვითნაირი მომზადების დონეს და მზადყოფნას, ზეპირი და წერილობითი კომუნიკაციების განხორციელებისათვის. ამერიკის ტექნიკური კომუნიკაციების ერთ-ერთი უკანასკნელ გამოშვების კურსდამთავრებულებმა გამოთქვეს თავიანთი პოზიტიური შეხედულება ტექნიკური კომუნიკაციების კურსების სასწავლო პროგრამაში ჩართვასთან დაკავშირებით. აი, ზოგიერთი მათგანის კომენტარი: „ტექნიკური ცოდნა აქვს ნებისმიერ სპეციალისტს, კომუნიკაციის უნარი კი აქვს უმაღლესი კლასის გამორჩეულ პროფესიონალს“, „კომუნიკაცია აზღვევს წარმატებას ჩავარდნისაგან“.

208 გამოკითხულიდან 23 თვლის, რომ ტექნიკური კომუნიკაცია აუცილებელია საგანმანათლებლო პროგრამებში, უმაღლესი სასწავლებლის 64-მა მაგისტრანტმა წარმოადგინა ტექნიკური კომუნიკაციების დახვეწის კონკრეტული გზები და მეთოდები. კვლევებმა ასევე აჩვენა, რომ გამოკითხული სპეციალისტების 41 % იძულებული გახდა გაეველო კურსები ტექნიკური კომუნიკაციების ხაზით, უკვე პროფესიონალური საქმიანობის პროცესში. მსხვილი კომპანიები, ისეთები როგორიცაა „მოტოროლა“ და „ჰიულეტ-პაკარდი“ სამსახურში ახალი თანამშრომლის მიღებისას წარმოდგენილი კანდიდატისაგან ითხოვენ

წარმოადგინონ თავიანთი ხედვა კომუნიკაციურ უნარებში. საჭიროების შემთხვევაში, არსებული თემის დასახვეწად, მათ გადაამისამართებენ შესაბამის კურსებზე ახალი უნარების გასაუმჯობესებლად.

ამერიკაში და უმთავრეს ევროპულ ქვეყნებში, ჯერ კიდევ ძველი დროიდან ტექნიკური უნივერსიტეტები მიუყვებიან გზას, რათა სულ უფრო ფართოდ წარმოაჩინონ კურსები ტექნიკური კომუნიკაციებისათვის თავ-თავიანთ სასწავლო პროგრამებში. კომუნიკაციური კომპეტენციების განუვითარებლობა წარმოადგენს ძირითად მუხრუჭს საერთაშორისო ინტეგრაციაში. ძვრები და წინსვლა არის, თუმცა, საჭიროება და პროგრესი მომავალში მოითხოვს სპეციალიზირებული სასწავლო კურსების დანერგვას საქართველოს ტექნიკურ უნივერსიტეტში, სტუდენტთა პროფესიონალური და კომუნიკაციური უნარების განვითარებისათვის. გაწეული მუშაობა საქართველოს განვითარებისათვის ნოვატორულია და შესაძლებელია გახდეს გარდამტეხი მომენტი შეხედულებათა სისტემაში, ნაციონალური კორპუსის „ახალი ტიპისათვის“, მომავლის ეკონომიური წარმატებებისათვის.

ამრიგად, ევროპულ ქვეყნებში, ჯერ კიდევ ძველი დროიდან ტექნიკური უნივერსიტეტები მიუყვებიან გზას, რათა სულ უფრო ფართოდ წარმოაჩინონ კურსები ტექნიკური კომუნიკაციებისათვის თავ-თავიანთ სასწავლო პროგრამებში. კომუნიკაციური კომპეტენციების განუვითარებლობა წარმოადგენს ძირითად მუხრუჭს საერთაშორისო ინტეგრაციაში. უმაღლესი სასწავლებლები ხარისხის ამაღლების პრობლემების გადასაწყვეტად ორიენტირებული უნდა იყვნენ არსებული განათლების დონის შენარჩუნებასა

და განათლების საერთაშორისო პროფესიონალური ორგანიზაციების მოთხოვნაზე. შესაძლებელი უნდა გახდეს ეფექტური პროფესიონალური ურთიერთობა, აზრთა - გაცვლა გამოცვლა და გუნდური მუშაობა. ამასთანავე, პროფესიონალური ურთიერთობისათვის საჭიროა მინიმუმ ერთი უცხოური ენის ცოდნა. აუცილებელია ტექნიკურმა უმაღლესმა სასწავლებლებმა გადახედონ საკუთარ განათლების პოლიტიკას და უარი თქვან ისეთ ტრადიციულ საშუალებებზე, როგორც არის ვიწროპროფილური ორიენტაცია ერთი სახელმწიფო ბაზრისთვის. თანამედროვე მოთხოვნილებებიდან გამომდინარე, გლობალური კონტექსტიდან გამომდინარე აქტიური მუშაობაა საჭირო მომავლის სპეციალისტების მოსამზადებლად, დასანერგია სასწავლო პროფესიონალური, ტექნიკური და კვალიფიკაციის ასამაღლებელი კურსები. პროფესიონალური და ჰუმანიტარულ-სოციალური ხასიათის, უფრო გასაგებად, კურსები პროფესიონალური და ტექნიკური კომუნიკაციების ასათვისებლად.

დავალება: უპასუხეთ შეკითხვებს, კგუფში იმსჯელეთ და გაანაწილეთ:

- რამ შეიძლება გამოიწვიოს ადამიანის ხასიათის ცვლილება?
- არის თუ არ ადამიანის პოზიტიური გარეგნობა მისი წარმატების ერთგვარი განმსაზღვრელი და რატომ ფიქრობთ ასე?

The use of technology has been found to have positive effects on creativity studies and have shown that technological tools can

improve students creative writing skills,lexical abilities and imagination.Digital technologies have had a significant impact on the production,consumption and trade of creative goods and services.

თავი V. მოძღვრება ცნებაზე

ცნება ჩვენი ცნებითი აზროვნების ძირითად ფორმას წარმოადგენს. მაგრამ რა გვაქვს მხედველობაში, როდესაც ცნების შესახებ ვლაპარაკობთ? ჯერჯერობით, საორიენტაციოდ ასე შეიძლებოდა გვეთქვა: ცნება ყოველი ცალკე სიტყვის აზრს, მნიშვნელობას წარმოადგენს. ამიტომ საკმარისია რაიმე სიტყვა დავასახელოთ, სულერთია რომელი და ჩვენ ყოველთვის ცნებასთან გვექნება საქმე. მაგალითად სახლი, წიგნი, ერთობა, ცნება... მაგრამ სიტყვა, მხოლოდ ლოგიკურად და ობიექტურად წარმოადგენს ნამდვილ ცნებას. ფსიქოლოგიურად, თითოეული ცალკე ადამიანის ცნობიერების თვალსაზრისით შესაძლოა მას ბევრი არაფერი ჰქონდეს საერთო ცნებასთან. ავიღოთ მაგალითი: ვთქვათ, მოწაფეს წინადადებას ვაძლევთ დაფაზე წრე დახაზოს და იგი სწორად წყვეტს ამ ამოცანას, ამტკიცებს თუ არა ეს გარემოება, რომ მას წრის ცნება აქვს. უეჭველია, რომ სიტყვის მნიშვნელობა მან იცის. მაშასადამე, თითქოს ცნებაც უნდა ჰქონდეს. მაგრამ შესაძლოა ისიც, რომ იგი ამ სიტყვის მნიშვნელობად ცნებას კი არა, სხვა რაიმეს გულისხმობდეს, რაც ცნება არ არის, მაგრამ ამ შემთხვევაში ცნების როლს ასრულებს, მის ფუნქციონალურ ეკვივალენტს წამოადგენს: მაგალითად, შესაძლებელია სუბიექტს წრის ე. წ. ზოგადი წარმოგენა ჰქონდეს და ამ ფიგურის სწორი დახაზვის შესაძლებლობას მას მხოლოდ ეს აძლევდეს. მართლაცდა, ასოციაციური ფსიქოლოგია არსებითად ზოგად წარმოდგენასა და ცნებას შორის ვერავითარ განსხვავებას ვერ ხედავდა. საჭიროა გაირკვეს, რამდენად

მართებულია ასეთი შეხედულება. რა არის ზოგადი წარმოდგენა? ყველაზე უკეთესი იქნებოდა თუ ამ კითხვას ასოციაციური ფსიქოლოგიის მიხედვით ვუპასუხებდით. უეჭველია, რომ მოწაფეს წრის სახელწოდებით არა ერთი ფიგურა უნახავს: ამ ფიგურებს ფერი და სიდიდე ხშირად ძალიან განსხვავებული, მაგრამ ფორმა ყოველთვის ერთი იქნებოდათ. ამიტომაც ამ ფორმის ხშირი, განმეორებითი აღქმის გამო, სუბიექტის ცნობიერებაში სწორედ მისი წარმოდგენა უნდა განმტკიცებულიყო; ხოლო ფერისა და სიდიდის მომენტი, მათი ცვალებადობის გამო, უნდა დაჩრდილულიყო. მაშასადამე, სუბიექტს, წრის სახელწოდებასთან დაკავშირებით, ფორმის მხრივ გარკვეულის, მაგრამ სხვა მხრივ გაურკვეველი ფიგურის წარმოდგენა უნდა შემუშავებოდა. ასეთ წარმოდგენას სრულიად სამართლიანად ზოგად წარმოდგენას უწოდებენ. და მართლაც, განა შეიძლება იგი ერთი რომელიმე გარკვეული წრის წარმოდგენად ჩაითვალოს? მას ხომ არც ფერი აქვს გარკვეული და არც სიდიდე. მას მხოლოდ ფორმა აქვს გარკვეული. ანდა უფრო ზუსტად რომ ვთქვათ, თვითონ იგი ყველა თავის ნაწილში ერთნაირად მკაფიო არ არის, მაგრამ როგორც ხატი მაინც სრულიად გარკვეულია. გაურკვეველია იგი მხოლოდ ფუნქციონალურად, და ამიტომ, შესაძლოა, სურვილის მიხედვით დიდ წრესაც წარმოადგენდეს და პატარასაც, შავად დახაზულსაც და წითლად დახაზულსაც. სწორედ მაშინ, როდესაც ჩვენს მოწაფეს წრის დახაზვას ვავალებთ, შესაძლოა, მის ცნობიერებაში სწორედ ეს ბუნდოვანი, ან ფუნქციონალურად გაურკვეველი წარმოდგენა ჩნდებოდეს და დავალების სწორად შესრულების შესაძლებლობას ეს აძლევდეს. ვთქვათ, ჩვენ

ვკითხავთ მოწაფეს, თუ რა არის წრე. მისი პასუხი იმ შემთხვევაში, თუ იგი წრის ზოგად წარმოდგენას ეყრდნობა დაახლოებით ასეთი იქნება: -“ წრე მრგვალი ფიგურა არის“. როგორც ვხედავთ, იგი წრის, როგორც თვალსაჩინო ხატის, ზოგიერთ ნიშანს ასახელებს. შეგვიძლია თუ არა ვიფიქროთ, რომ მას წრის ცნება აქვს? ამის გამოსარკვევად აუცილებელია მისი განსაზღვრა იმ განსაზღვრას შევადაროთ, რომელსაც შესატყვისი მეცნიერება — ამ შემთხვევაში გეომეტრია — იძლევა, და რომლის მიხედვითაც წრე დახშულ ხაზს წარმოადგენს, რომლის ყველა წერტილიც თანაბრად არის ერთსადაიმავე წერტილს დაშორებული, ისევე როგორც თავის ცენტრს. ჩვენ ვხედავთ, რომ განსხვავება ამ ორ განსაზღვრას შორის დიდია: პირველ შემთხვევაში წრის ერთ-ერთი გრძნობადი თვისება, მისი სიმრგვალება ძირითად ნიშნად დასახელებული; მეორე შემთხვევაში ასეთი ნიშნის როლს მისი ნაწილების მიმართება ასრულებს. ეს განსხვავება ძირითადია, და იგი არა მარტო ამ კერძო შემთხვევაში გვხვდება, არამედ საზოგადოდაა ცნებისა და ზოგადი წარმოდგენისთვის დამახასიათებელი. მაგრამ თუ ეს ასეა, ზოგადი წარმოდგენა ყოველთვის თვალსაჩინო, გრძნობადი მასალითაა აგებული, ხოლო ცნება განსაკუთრებით მიმართებებს გვითვალისწინებს. მაშინ, ცხადია, რომ ზოგადი წარმოდგენისა და ცნების აღმოცენების გზებიც არსებითად უნდა განსხვავდებოდეს ურთიერთისგან. ჩვენ ზემოთ დავინახეთ, რომ ზოგადი წარმოდგენა არსებითად ასოციაციური წარმოშობისაა. თავისთავად იგულისხმება, თუ ცნება არათვალსაჩინო ხატს, არამედ მიმართებათა ცოდნას წარმოადგენს. ასოციაციის გზით, ესეიგი, მექანიკურად, მისი გაჩენა სრულიად შეუძლებელი უნდა

იყოს. ცნება სუბიექტის აქტიობას გულისხმობს. ზოგადი წარმოდგენა იმ ნიშნებს შეიცავს, რომელიც ჯგუფის ყველა ეგზემპლარს აქვს, ესე იგი, ზოგად ნიშნებს. ცნებაზე ეს არ ითქმის: ცნება ზოგად ნიშნებს კი არ შეიცავს, არამედ არსებით ნიშნებს. ესეიგი, იმ ნიშნებს, რომელიც აუცილებელია ყველა იმ ძირითადი ობიექტისთვის, რომელსაც ეს ცნება ეხება. თავისთავად იგულისხმება, რომ ასოციაციის გზით ამ ნიშნების ცნობიერების წინა რიგზე წამოწევა შეუძლებელია. მათ შერჩევა ესაჭიროებათ, მოძიება და შეფასება. ცნების დადგენა მხოლოდ შემეცნების აქტიობის ნიადაგზე შეიძლება, მიზანდასახული აქტიობის ჩარევისა და ამა თუ იმ ნიშნის შემეცნებითი ღირებულების გარეშე. მისი არსებითობის შეფასება სრულიად წარმოუდგენელი იქნებოდა და ასეთი როლისთვის ასოციაცია აბსოლუტურად გამოუსადეგარი.

ხაზგასმით უნდა იქნას აღნიშნული, რომ ცნების აღმოცენებას ყოველთვის გარკვეული შემეცნებითი ამოცანა უძღვის წინ. ზოგადი წარმოდგენისთვის ეს საჭირო არ არის, მაგრამ ცნებისთვის, როგორც შემეცნების ერთერთი ფორმისთვის, ეს აუცილებელია. ამიტომ, ცნების შინაარსში ზოგადი ნიშნები როდი შედის, არამედ იგი არსებითი ნიშნებისგან შედგება. როგორც ირკვევა, ამ შემეცნების ამოცანას მართლა განსაკუთრებით გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ცნების შემუშავების პროცესში. საქმე ის არის, რომ მთელი აზროვნების პროცესი, რომელიც ამ ამოცანის იმპულსით არის გამოწვეული, მისი ზეგავლენისა და კონტროლის ქვეშ მიმდინარეობს, ამ უამრავ მომენტსა და ნიშანს შორის, რომელიც ყოველთვის აქვს ქვემდებარე ობიექტებს, სუბიექტის ცნობიერებაში განსაკუთრებით ის

ნიშნები იკაფავენ გზას, რომელთაც სწორად დასმულ ამოცანასთან აქვთ კავშირი. ეს იმიტომ ხდება, რომ სუბიექტი ამ ამოცანის თვალსაზრისით ავლებს თვალს მის განკარგულებაში მყოფ ობიექტებს და ამ თვალსაზრისით აწარმოებს მის ურთიერთ-შედარებას. ამრიგად, შემეცნებითი ამოცანის მიღება და მისი ასპექტით სათანადო მასალის გადახედვა და შედარება ძირითადი ნაბიჯია, რომლითაც ყოველი ცნებითი აზროვნება იწყება. იმის მიხედვით, თუ როგორია ჩვენი შემეცნებითი მომზადებულობის დონე, ქვემდებარე მასალის შედარების შედეგად ჩვენს ცნობიერებაში ან უფრო შესატყვისი ნიშნები იწვევენ წინ ან ნაკლებ შესატყვისი. ჩვენი ცნების სიაკვარგე ამაზუა დამოკიდებული, მაგრამ ცნებამდე ჯერ კიდევ შორსაა. პირველი, რაც ახლა უნდა მოხდეს, ის არის, რომ სუბიექტი ამ ნიშნებს უნდა დაეუფლოს, რათა შემდეგში მათი თავისუფალი გამოყენება შეძლოს. ეს კი პირველ რიგში მთლიანი წარმოდგენების დაშლას გულისხმობს, სადაც ეს ნიშნებია მოცემული. მთლიანი ობიექტის ასახვა, ამიერიდან სუბიექტს სრულიად აღარ ესაჭიროება, მას მხოლოდ ის ცალკეული ნიშნები აინტერესებს, რომელიც ამოცანის შესატყვისად იქნა ცნობილი. ამისთვის, განსაზღვრული ნიშნების მთლიანიდან ამოკრეფისთვის და მათზე იზოლირებული აზროვნებისთვის ახალი გონებრივი ოპერაციაა აუცილებელი ე.წ. აბსტრაქცია ანუ განყენება. მხედველობაში უნდა ვიქონიოთ, რომ აბსტრაქციის შემთხვევაში, ყოველთვის მთლიანი ობიექტის მხარეებთან გვაქვს საქმე, მათ რეალურად მხოლოდ ობიექტში შეუძლიათ არსებობა, რომლებიც დამოკიდებულ მომენტებად უნდა იქნენ ცნობილნი. იმისთვის რომ ამ დამოკიდებული

შინაარსების დამოუკიდებელი წარმოდგენის შექმნა შეუძლოთ, საჭიროა ისინი მთლიანიდან გამოვყოთ, რომლის დამოკიდებულ მომენტებსაც შეადგენენ (ამას “პოზიტიურ აბსტრაქციას” უწოდებენ) და ამავე დროს ისიც შევძლოთ, რომ თვითონ მთლიანი, ყველა მისი დანარჩენი მომენტი, ყურადღების გარეშე დავტოვოთ (ე. წ. “ნეგატიური აბსტრაქცია”). ამის მიხედვით, თითქოს შეიძლებოდა გვეფიქრა, რომ აბსტრაქცია ყურადღების მოქმედების ერთერთ ფორმას წარმოადგენს. მაგრამ ეს ასე არ არის. როდესაც ყურადღებას რაიმეს აქცევ, ამის შედეგი ის არის, რომ საგანი, ან მისი რომელიმე მხარე ნათელი და მკაფიო ხდება. აბსტრაქციის შემთხვევაში კი საქმე სინათლეს კი არა, დამოუკიდებელი ნაწილის თუ მომენტის მთლიანიდან გამოყოფას ეხება. ყურადღება ნათელ წარმოდგენას იძლევა, აბსტრაქცია — მთლიანიდან ნაწილობრივი მომენტის გამოყოფის შესაძლებლობას. მართალია, იმისთვის რომ მთლიანის რაიმე მომენტი გამოვყოთ, საჭიროა მასზე ნათელი წარმოდგენა გვექონდეს, ე .ი. აბსტრაქციისთვის ყურადღებაა საჭირო, მაგრამ ეს არ ნიშნავს იმას, რომ პირველი მეორეზე უნდა იქნას დაყვანილი. ამრიგად, აბსტრაქცია ყველა იმ ნიშნის გამოყოფის შესაძლებლობას იძლევა, რომელიც ცნების შინაარსად არის განზრახული. მაგრამ ცნების შემუშავების პროცესი ჯერ კიდევ არაა დამთავრებული. აბსტრაქტირებული ნიშნები სათითაოდ რომელიმე მთელის დამოკიდებულ მომენტებს წარმოადგენენ, რომელიც ახლა ამ მთლიანიდან ამოღებულია და თავის მატარებელს, მოკლებულია.. იმისთვის რომ აბსტრაქტირებული ნიშნები ახალი მთლიანის სახით გაერთიანდნენ და ცნებად იქცნენ, საჭიროა მათ რაიმე თვალსაჩინო

დასაყრდენი მიეცეს, რაც მათ ობიექტივაციას მიაჩნებოდა და სინამდვილის ჩვეულებრივ მოვლენად გადააქცევდა. ასეთ დასაყრდენს სიტყვა წარმოადგენს. აბსტრაქტიზებული, დამოკიდებული, იზოლირებული მომენტები სიტყვაში ერთიანდებიან, დამოუკიდებელ მთლიანობად იქცევიან და ობიექტური სამყაროს ჩვეულებრივ მოვლენებად ხდებიან. ნამდვილი ცნების შესახებ მხოლოდ ამიერიდან შეიძლება ვილაპარაკოთ. მაგრამ სახელდების მნიშვნელობა სწორად არ იქნებოდა გაგებული, თუ ყურადღებას მხოლოდ იმ გარემოებას მივაქცევდით, რომ სიტყვაში აბსტრაქტიზებულ ნიშანთა გაერთიანება ხდება. გადამწყვეტი მნიშვნელობა უფრო მეორე მომენტს აქვს, სახელდობრ, იმას, რომ სიტყვა ჩვენი აზროვნების პროდუქტის, ცნების შინაარსის, ობიექტივაციის შესაძლებლობას იძლევა. ჩვენი აზრი ობიექტურ მოცემულობად სიტყვაში იქცევა. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ აზრი და სიტყვა ერთ მთლიანობად ირწყმება; სიტყვა და მისი შინაარსი, მისი მნიშვნელობა, ესე იგი, მასში გაერთიანებული აბსტრაქტიზებული ნიშნები, ცალცალკე როდი მოიაზრება, არამედ როგორც ერთი, განუყრელი, მთლიანი. ამიტომაც საკმარისია, რაიმე სიტყვა გავიგოთ, მაგალითად, წრე, რომ ჩვენს ცნობიერებაში იმწამსვე ბერების კომპლექსის კი არა, თვითონ წრის წარმოდგენა გაჩნდეს. სიტყვა და მისი მნიშვნელობა მტკიცედ არიან ერთმანეთთან დაკავშირებული, ისე განუყრელად არიან ურთიერთში შერწყმული, რომ ბავშვი, მაგალითად, განვითარების განსაზღვრულ საფეხურზე საგანსა და მის სახელს შორის ვერავითარ განსხვავებას ვერ ხედავს. წრე, მაგალითად, მისთვის სიტყვა კი არ არის, თვითონ ფიგურაა. ამრიგად, ცნება სიტყვისა და მასში გაერთიანებული

შინაარსის შერწყმით მთლიანობას წარმოადგენს. ამის ბუნებრივი შედეგი ის არის, რომ სიტყვის მნიშვნელობა — მასში და მასთან გაერთიანებული შინაარსი — ისევე ერთნაირი ხდება ყველასთვის, როგორც თვითონ სიტყვაა ყველასთვის ერთნაირი.

დავალება:

- იმსჯელეთ მოძღვრება-ცნების გარშემო?
- შეადგინეთ ჯგუფთან ერთად ცნების რუკა.

What is the meaning of cognitive minding? To tell the truth, it is the way of understanding, recognizing and acknowledging the meaning of word. For example, we read house, dog, book and in our cognitive mind comes the visual meaning of these things. We all agree that meaning and cognition are closely connected to each other. As social psychology sees no difference between meaning and adoption and cognition. This issue needs to be thoroughly differentiated.

თავი VI. აზროვნების ძირითადი კანონები

აზროვნება ეხება ისეთ პროცესებს, რომლებიც უშუალო აღქმის გარეშე მიმდინარეობს, მაშინ, როდესაც თვალსაჩინო ინფორმაცია ხარვეზიანი და არასრულია, თავს იჩენს აზროვნება, რომელიც ამ ხარვეზების აღმოფხვრას ემსახურება. აზროვნების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მახასიათებელია გაგების მოთხოვნილება, რომელიც განპირობებულია რაიმე ამოცანასთან დაკავშირებული გაურკვევლობის შემცირების შინაგანი მოთხოვნილებით. პრობლემური სიტუაციის გადაჭრასთან ერთად აზროვნების პროცესიც მთავრდება. ის წარმოადგენს მიზანდასახულ, ნებისმიერ პროცესს. ამით კი ის ოცნებისგან განსხვავდება. აზროვნება იძლევა განზოგადების საშუალებას, როდესაც რაიმე მოქმედება ერთხელ უკვე გაქვს გაკეთებული, მისი ხელახალი შესრულება უფრო ადვილია. მაგალითად, როდესაც რაიმე ამოცანა ამოხსნილი გაქვს მსგავსი ტიპის ამოცანის ამოხსნა უფრო ადვილია. თანამედროვე ფსიქოლოგიაში გამოიყოფა აზროვნების ძირითადი სახეები, თეორიული აზროვნება - გარკვეული კანონზომიერების შემცენება აბსტრაქტული მიმართებების დამყარების საფუძველზე. თეორეტიკოს მეცნიერთა აღმოჩენები სწორედ ამ ფორმის აზროვნების შედეგია. პრაქტიკული აზროვნება - მიმართულია კონკრეტული, კერძო ამოცანების გადაჭრაზე. გადაწყვეტილება უშუალოდ მიმდინარე პროცესის სწრაფი ანალიზის შედეგად მიიღება. ზრდასრული კულტურული ადამიანის

აზროვნებას ლოგიკურს, ვერბალურს ან ცნებით აზროვნებას უწოდებენ. ლოგიკურს იმიტომ, რომ აზროვნების ეს სახე ლოგიკის საგანს შეადგენს. შემოქმედებითი აზროვნება - ემსახურება ახალი კანონზომიერებების აღმოჩენას. მიმართულია ახალი იდეების შექმნაზე. კრიტიკული აზროვნება - ორიენტირებულია უკვე მიღებული გადაწყვეტილებების შემოწმებაზე, არსებული ნაკლოვანებების გამოვლენაზე. რეალისტური აზროვნება - მიმართულია გარე სამყაროზე. იგი ემყარება ლოგიკურ კანონებს და პრობლემის გადაჭრისას მიმართავს ანალიზსა და აბსტრაქციას. აუტისტური აზროვნება - მიმართულია შინაგან სამყაროზე, პიროვნების მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებაზე, სურვილების რეალიზაციაზე. პრობლემის გადაჭრისას ეყრდნობა არა რეალურად არსებულ მიმართებებს, არამედ საკუთარ სურვილებს. პროდუქტული აზროვნება - მისი მეშვეობით მიიღება სრულიად ახალი ცოდნა, გამოცდილება. რეპროდუქტული აზროვნება - პრობლემის გადაჭრისას ეყრდნობა უკვე მზა ჩვევას, გამოცდილ სქემას. ლოგიკური აზროვნების პროცესები სამი ფორმით ფუნქციონირებს, ესენია ცნება, მსჯელობა და დასკვნა. ფსიქოლოგიურად ცნება განიცდება, როგორც სიტყვის მნიშვნელობა. ჩვეულებრივ, მეტყველების პროცესში სიტყვა ისე იხმარება, რომ ადამიანს არ შეუძლია მისი მნიშვნელობის ზუსტი განსაზღვრა. აზროვნების პროცესებში ცნება ჩვეულებრივად განცალკევებულად არ იაზრება, იგი მსჯელობაში შედის. ასევე მსჯელობისთვის დამახასიათებელია გამოთქმულში დარწმუნებულობის მომენტი. დასკვნის შედეგად ვღებულობთ ახალ მსჯელობას, რომელიც თავისთავად

რამდენიმე მსჯელობის შედეგია. დასკვნას აქვს სამი ძირითადი სახე, ესენია: ინდუქცია, დედუქცია და ანალოგია. ინდუქცია არის კერძო მსჯელობიდან ზოგადის გამოყვანა. დედუქცია ზოგადი მსჯელობიდან კერძოს გამოყვანა, რომელიც ორი ან მეტი წანამძღვრიდან ლოგიკური დასკვნის გაკეთების უნარს გულისხმობს. ადამიანები ჭეშმარიტად მიიჩნევენ იმ დასკვნებს, რომელთათვისაც შეუძლიათ რეალური სამყაროს მისაღები მოდელის აგება, ხოლო მცდარად თვლიან იმ დასკვნებს, რომელთათვისაც ამის გაკეთება უჭირთ. ანალოგია კი ერთი კერძო მოვლენიდან მსგავსი მოვლენის შესახებ დასკვნაა. დასკვნის უკანასკნელ სახეს ანალოგიით დასკვნას არ აქვს სანდოობა, რაც ინდუქციას და დედუქციას ახასიათებს. საერთოდ კი დასკვნის შემეცნებითი ღირებულება დიდია, იგი აფართოებს ჩვენს ცოდნას, გვაგებინებს ისეთ რამეს რაც გამოცდილებაში არ გვქონია. ოპერაცია ისეთი გონებრივი მოქმედებაა, რომელიც სააზროვნო ამოცანის გადაჭრას ემსახურება. განასხვავებენ აზროვნების შემდეგ ოპერაციებს: ანალიზი, აბსტრაქცია ანუ განყენება და სინთეზი. ანალიზის ოპერაცია ადამიანს საშუალებას აძლევს აღქმული მთლიანი მოვლენიდან სხვადასხვა მხარე გამოყოს. ის გულისხმობს ამოცანის ცალკეულ ნაწილად დაშლას და მის შემადგენელ ელემენტებზე მსჯელობის უნარს. აბსტრაქცია, განყენება ისეთი ოპერაციაა, რომლის დროსაც ხდება საგანთა ერთობლიობისთვის დამახასიათებელი საერთო, ზოგადი ნიშნის, თვისების გამოყოფა და ამ ზოგადი ნიშნის გააზრება კონკრეტული საგნის გარეშე. აბსტრაქცია გულისხმობს ობიექტთა შედარებით ანალიზს, ამ

ობიექტებისთვის დამახასიათებელი ზოგადი ნიშნების გამოყოფას და ამ ნიშნების საფუძველზე ობიექტთა კატეგორიაში გაერთიანებას. მაგალითად, თუ ვიმსჯელებთ ფანქრის მხოლოდ ფერის შესახებ და ყურადღებას აღარ მივაქცევთ თვითონ ფანქარს, მაშინ ჩვენ მოვახდენთ ფანქრის ფერის აბსტრაქციას. არჩევენ აბსტრაქციის ორ სახეს: პოზიტიურს და ნეგატიურს. პოზიტიური აბსტრაქციის საგანი არის ის რისი გამოყოფაც მოვახდინეთ, რაც აზროვნების საგანს შეადგენს, ხოლო ნეგატიური აბსტრაქციის საგანი არის ის, რისგანაც აბსტრაქცია, გამოყოფა მოხდა. სინთეზის ოპერაცია მოიაზრებს ცალკეული ელემენტების, საგანთა თვისებების ერთ მთლიანობაში გაერთიანებას, ერთ შინაარსად შეკვრას. თანამედროვე ფსიქოლოგიაში გამოიყოფა აზროვნების შემდეგი სახეები:

პრაქტიკული ანუ მოქმედებით-ხატოვანი აზროვნება - ამოცანის გადაწყვეტა ხდება უშუალოდ მოქმედების პროცესში. ხატოვანი აზროვნება - პრობლემის გადაჭრა ხორციელდება ხატებზე დაყრდნობით. ლოგიკური აზროვნება - ამოცანის გადაწყვეტა ცნებების მეშვეობით. ეყრდნობა ვერბალურ-ლოგიკურ მსჯელობას. არსებობს დიქტომიურ დაყოფაზე დაფუძნებული აზროვნების კლასიფიკაციაც:

თეორიული აზროვნება - გარკვეული კანონზომიერების შემეცნება აბსტრაქტული მიმართებების დამყარების საფუძველზე. თეორეტიკოს მეცნიერთა აღმოჩენები სწორედ ამ ფორმის აზროვნების შედეგია. პრაქტიკული აზროვნება - მიმართულია კონკრეტული, კერძო ამოცანების გადაჭრაზე. გადაწყვეტილება უშუალოდ მიმდინარე

პროცესის სწრაფი ანალიზის შედეგად მიიღება. ანალიტიკური (ლოგიკური) აზროვნება - პროცესი დროში გაშლილია, ეტაპობრივად მიმდინარეობს და შედარებით გაცნობიერებულია. ინტუიტიური აზროვნება - პროცესი დროში შეკუმშულია და მინიმალურადაა გაცნობიერებული. შემოქმედებითი აზროვნება - ემსახურება ახალი კანონზომიერებების აღმოჩენას. მიმართულია ახალი იდეების შექმნაზე. კრიტიკული აზროვნება - ორიენტირებულია უკვე მიღებული გადაწყვეტილებების შემოწმებაზე, არსებული ნაკლოვანებების გამოვლენაზე. რეალისტური აზროვნება - მიმართულია გარე სამყაროზე. იგი ემყარება ლოგიკურ კანონებს და პრობლემის გადაჭრისას მიმართავს ანალიზსა და აბსტრაქციას. აზროვნების რამდენიმე სახე გამოიყოფა :

პრაქტიკული, ხატოვანი, ლოგიკური, თეორიული, ანალიტიკური, შემოქმედებითი, კრიტიკული, რეალისტური და პროდუქტიული.

ლოგიკური აზროვნების ძირითადი ფორმებია: ცნება, მსჯელობა და დასკვნა. ფსიქოლოგიურად ცნება განიცდება, როგორც სიტყვის მნიშვნელობა, მაგრამ სიტყვის მნიშვნელობა მაშინ წარმოადგენს მეცნიერულ ცნებას, როცა ადამიანი მასში გულისხმობს საგნის ან მოვლენის არსებით ნიშნებს და შეუძლია მისი განსაზღვრა. ამიტომ ფსიქოლოგიაში განასხვავებენ ყოველდღიურ და მეცნიერულ ცნებებს.

მეცნიერული ცნების შინაარსი იცვლება მეცნიერების განვითარებასთან ერთად. ამდენად, ცნება წარმოადგენს სინამდვილის ასახვის მაღალ ფორმას. ცნებაში შედის საგნის ან მოვლენის მხოლოდ ის ნიშნები, რომელიც არსებითად ითვლება მოცემული საგნისთვის. აზროვნების პროცესი

მიმდინარეობს მსჯელობის სახით. მსჯელობაში აისახება საგნებსა და მოვლენებს შორის ასევე მათ თვისებებს შორის არსებული კავშირები და მიმართებები. სრული ფორმით მსჯელობა გამოიხატება წინადადებით. მსჯელობაში გამოიყოფა სუბიექტი ანუ ქვემდებარე და პრედიკატი ანუ შემასმენელი. არსებობს მსჯელობები, სადაც პრედიკატი გამოტოვებულია და მხოლოდ იგულისხმება. მაგალითად, წვიმს, თოვს, ქრის და ა.შ. გადმოცემული შინაარსის მიხედვით მსჯელობა შეიძლება იყოს ჭეშმარიტი და მცდარი. ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით მსჯელობა აუცილებლად მოითხოვს მეტნაკლები დარწმუნებულობის განცდას. მაგალითად, ბავშვის მიერ ნათქვამი ფრაზა „ადამიანი საზოგადოებრივი არსებაა“, ფსიქოლოგიურად არაა მსჯელობა, ვინაიდან ბავშვი უბრალოდ იმეორებს უფროსის ნათქვამს, მას არ აქვს გააზრებული ამ სიტყვების მნიშვნელობა.

ლოგიკური აზროვნების შემდეგი ფორმაა დასკვნა. დასკვნა წარმოადგენს ისეთ მსჯელობას, რომელიც კავშირს ამყარებს სხვა მსჯელობებს შორის. საიდანაც გამომდინარეობს ახალი მსჯელობა და ეწოდება წანამძღვრები, ხოლო მათგან მიღებულ ახალ მსჯელობას – დანასკვნი.

როგორც ავღნიშნეთ აზროვნება დამახასიათებელია ზრდასრული, კულტურული ადამიანისათვის და იგი წარმოადგენს აზროვნების უმაღლეს ფორმას.

დავალება: შეადგინეთ რეფერატი „სენსორული აზროვნების საკითხთან დაკავშირებით“ (მილი და სიზმარი).

Mainstream ways of thinking and acting often reflect a society's dominant culture. Culture refers to all the ways of thinking and acting that a person acquires from society. Culture is

the ways of thinking, the ways of acting and the material Objects that together form the way of solution of problems. Culture includes what we think, how we act and what we own, it is both our link to the past and our guide to the future. Nonmaterial culture is the ideas created by members of society, Material culture is physical things created by members of society, symbols are anything that carries a particular meaning recognized by people, who share a culture. Language is the symbolic system by which, people by which people communicate with each other. People use languages (both, Spoken and written) to transmit culture from one to another generation)

თავი VII. აზროვნება და ენა: აზროვნების ფორმები, აზროვნების შინაგანი ბუნება

აზროვნება არის ინფორმაციის გადამუშავების პროცესი, რომლის მიზანია პრობლემის გადაჭრა, დასკვნების გამოტანა და გადაწყვეტილების მიღება. აზროვნება კოგნიტიური პროცესია, ანუ შინაგანად, გონებაში მიმდინარეობს, მაგრამ მისი შედეგი ქცევით ვლინდება. მაგალითად, მოჭადრაკე თავის აზროვნებას ჭადრაკის ფიგურის გადაადგილებით ავლენს. აზროვნების დროს ხდება ცოდნის გამოყენება და მანიპულირება სიტუაციის შესაბამისად.

ადამიანები განსხვავდებიან ერთმანეთისგან აზროვნების სტილით და ეს კარგად ჩანს მათ საქმიანობაში. ზოგს პრაქტიკული საქმიანობა უფრო ეხერხება, ზოგს თეორიული ტიპისა ურჩევნია, ზოგი მშრალი თანმიმდევრული ლოგიკით მსჯელობას ამჯობინებს, ზოგისთვის კი ეს მთლიან ხატად გაერთიანებული პროცესია. მოზრდილისა და ბავშვის აზროვნებაც განსხვავდება ერთმანეთისგან; სხვადასხვა კულტურის მატარებელთა აზროვნების წესიც არ არის ერთნაირი.

ამრიგად, ფსიქოლოგიაში გამოყოფენ აზროვნების სახეებს და ტიპებს. ასეთ დაყოფას მეტ-ნაკლებად პირობითი ხასიათი აქვს და დამოკიდებულია იმ კრიტერიუმებზე, რომელთა საფუძველზეც მოხდა აზროვნების ტიპების ან სახეების შინაარსობრივი დახასიათება. ეს კრიტერიუმები კი მეტად მრავალფეროვანია.

კლასიკურ ფსიქოლოგიაში აზროვნების შემდეგ სახეები გამოიყოფა:

- პრაქტიკული ანუ მოქმედებით-ხატოვანი აზროვნება;
ხატოვანი აზროვნება;
ვერბალურ-ლოგიკური აზროვნება.

ასეთი კლასიფიკაციის კრიტერიული საფუძველი ორნაირია. პირველი ეხება ბავშვის აზროვნების ონტოგენეზურ განვითარებას, რომელშიც კარგად ჩანს, როგორ ხდება მეტყველების დაუფლებასთან ერთად პრაქტიკულიდან ვერბალურ-ლოგიკურ აზროვნებაზე გადასვლა. ამდენად, აზროვნების ზემოთ მოყვანილი სახეები განიხილება როგორც აზროვნების განვითარების საფეხურები, რომლებიც განსხვავდება ერთმანეთისგან არა ოპერაციულად ან ფუნქციურად, არამედ განზოგადების დონით. იგულისხმება, რომ ვერბალურ-ლოგიკური აზროვნების შემთხვევაში უფრო მეტადაა შესაძლებელი სინამდვილის განზოგადება და ანალიზი, ვიდრე მხოლოდ მოქმედებით შემოსაზღვრული აზროვნების შემთხვევაში.

პრაქტიკული აზროვნება გულისხმობს აზროვნების ისეთ სახეს, როდესაც ამოცანის გადაწყვეტა ხდება თვით მოქმედების პროცესში, რეალური სიტუაციის გარდაქმნის ხარჯზე, ობიექტებთან რეალური ურთიერთქმედების საშუალებით. ასეთი აზროვნება ახასიათებს ბავშვს, სანამ მეტყველებას დაეუფლება.

ხატოვანი აზროვნება თვალსაჩინო ხატებით აზროვნებაა, როდესაც რაიმე პრობლემის გადასაჭრელად სააზროვნო ოპერაციები ხატებზე დაყრდნობით ხორციელდება.

ლოგიკური აზროვნება კი ცნებებით აზროვნებას გულისხმობს. ეს არის განყენებული აზროვნება, რომელიც არ არის თვალსაჩინო და რაიმე პრობლემის გადაჭრისას ვერბალურ-ლოგიკურ მსჯელობას ეყრდნობა.

თანამედროვე ადამიანთან სამივე სახის აზროვნებას ვხვდებით. იმის მიხედვით, რა დონის პრობლემის გადაჭრა უხდება, პიროვნება მიმართავს ხან პრაქტიკულ, ხან ვერბალურ-ლოგიკურ, ხან ხატოვან აზროვნებას.

ფსიქოლოგიურ ლიტერატურაში გვხვდება აზროვნების სხვაგვარი კლასიფიკაცია, უფრო მეტად – დიქტომური დაყოფა („დიქტომია“ – მთელის დაყოფა ორ ნაწილად).

განასხვავებენ: თეორიულ და პრაქტიკულ აზროვნებას. ამ სახის კლასიფიკაციას საფუძვლად უდევს გადასაწყვეტ ამოცანათა ტიპი.

თეორიული აზროვნება განსაზღვრულ კანონზომიერებათა შემეცნებაა აბსტრაქტულ მიმართებათა დამყარების საფუძველზე. ეს პროცესი ხანგრძლივია, მოწყვეტილია რაიმე კონკრეტულ სიტუაციას და მისი ნაყოფიერება საბოლოო შედეგის მიხედვით ფასდება. დიდ თეორეტიკოს მეცნიერთა ფუნდამენტური აღმოჩენები ასეთი თეორიული აზროვნების შედეგია, ნიუტონის კანონები იქნება ეს თუ მენდელეევის პერიოდული სისტემა.

პრაქტიკული აზროვნება მიმართულია უფრო კერძო, კონკრეტული ამოცანების გადაწყვეტისკენ. მისი მთავარი ამოცანაა არა რაიმე ზოგადი კანონზომიერების შემეცნება, არამედ კონკრეტული პრობლემის გადასაჭრელი გეგმის პროექტის შედგენა. პრაქტიკული აზროვნება უშუალოდ

კერძო, პრაქტიკული ამოცანის გადაწყვეტასთანაა დაკავშირებული. ის სპეციფიკურია იმით, რომ დროის დეფიციტის პირობებში მიდინარეობს და ჰიპოთეზების შემოწმების დრო მკვეთრად შეზღუდულია. ამდენად, პრაქტიკული აზროვნებისას გადაწყვეტილება თვით მიმდინარე პროცესის სწრაფი ანალიზის შედეგად მიიღება. სამწუხაროდ, ამ ორ ტიპს ხშირად უპირისპირებენ ერთმანეთს თეორიული აზროვნების სასარგებლოდ. მიიჩნევა, რომ პრაქტიკული აზროვნება უფრო მარტივი და ადვილია. პრაქტიკული ტიპის აზროვნების გარეშე წარმოდგენილია მხედართმთავრის, საწარმოო და სავაჭრო მმართველობის წარმატებული საქმიანობა. ვერავინ იტყვის, რომ მეცნიერთეორეტიკოსის საქმე უფრო ძნელია, ვიდრე საწარმოო მენეჯერისა – მათი საქმიანობა უბრალოდ სხვადასხვა ტიპის აზროვნებას და პიროვნულ თვისებებს მოითხოვს.

განასხვავებენ: ანალიტიკურ (ლოგიკურ) და ინტუიციურ აზროვნებას. ამ დაყოფის კრიტერიუმია აზროვნების პროცესის დროში მიმდინარეობის ხასიათი და გაცნობიერების დონე. ანალიტიკური აზროვნება დროში გაშლილია, ეტაპობრივად მიმდინარეობს, მეტ-ნაკლებად წარმოდგენილია ადამიანის ცნობიერებაში. ინტუიციური ტიპის აზროვნებას ახასიათებს დროში შეკუმშულობა და მინიმალური გაცნობიერება. ამ ტიპის აზროვნების მქონე ზუსტად ვერასოდეს გეტყვით, როგორ მიმდინარეობდა მისი მსჯელობა და რამ მიიყვანა პრობლემის გადაჭრამდე.

აზროვნების ფსიქოლოგიისადმი მიმდევნილ ლიტერატურაში გვხვდება შემოქმედებითი და კრიტიკული აზროვნების ცნებებიც. ასეთი დაყოფის კრიტერიუმია აზროვნების პროცესის შედეგია. შემოქმედებითი ტიპისაა აზროვნება,

რომლის შედეგაცაა ახალი კანონზომიერების აღმოჩენა ან ახალი პრობლემის გადაჭრა. კრიტიკული აზროვნების მიზანია უკვე მიღებული გადაწყვეტილებების შემოწმება და იმის ანალიზი, პრაქტიკულად როგორ და სად შეიძლება მათი გამოყენება. შემოქმედებითი აზროვნება მიმართულია ახალი იდეების შექმნისკენ, კრიტიკული აზროვნება კი მათ ნაკლოვანებებს, ხარვეზებს წარმოაჩენს. ადამიანის წინაშე დასმულ ამოცანათა ეფექტური გადაწყვეტისთვის აუცილებელია ორივე სახის აზროვნება. თუმცა, უნდა ითქვას, რომ ერთი ყოველთვის ხელს უშლის მეორეს. რაიმე კონკრეტული პრობლემის შემოქმედებითად გადაჭრის მაგალითია ამოცანათა ჯგუფური გადაწყვეტის მეთოდი „გონებრივი იერიში“, რომელიც წარმატებით გამოიყენება მოულოდნელად წამოჭრილი პრობლემების მოსაგვარებლად. იკრიბება სპეციალისტთა ჯგუფი, რომელმაც უნდა მოახდინოს „თავისუფალი ასოცირება“ განსაზღვრული პრობლემის გარშემო. ჯგუფის ყოველ წევრს ევალება, გამოთქვას ყველაფერი, რაც აზრად მოუვა, კრიტიკა აკრძალულია, ყველა იდეა იწერება და იერიშის ბოლოს ხდება მათი კრიტიკული შეფასება სხვა ჯგუფის მიერ.

ფსიქოლოგიაში მიღებულია აზროვნების კიდევ ერთი დაყოფა: რეალისტურ და აუტისტურ ტიპებად. ამ დიქოტომიას საფუძვლად უდევს აზროვნების პროცესის მიმართულება – რისკენ არის მიმართული ადამიანის აზროვნება, რა წარმოადგენს მის საგანს. რეალისტური აზროვნება მიმართულია გარე სამყაროსკენ. მისი მიზანია რამის შემეცნება, ის ემყარება ლოგიკურ კანონებს. ამ ტიპის აზროვნებასთან საქმე გვაქვს ნებისმიერი ისეთი პრობლემის გადაჭრასთან, რომელიც ანალიზსა და აბსტრაქციას

მოითხოვს. აუტისტური ტიპის აზროვნება მიმართულია პიროვნების მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებისკენ, მისი სურვილების რეალიზაციისკენ. ხანდახან მის აღსანიშნავად ტერმინ “ეგოცენტრულ აზროვნებასაც” იყენებენ. ამ ტიპის აზროვნება თავს ვერ აღწევს აფექტური სფეროს გავლენას. მისი მიმდინარეობა მთლიანად არის განპირობებული პიროვნების სურვილებით, მისი ძლიერი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებისკენ სწრაფვით. რეალურ ობიექტებს შორის მიმართების დამყარება, პრობლემის გადაჭრა ხდება არა რეალურად არსებული მიმართებების ან სიტუაციის ანალიზის, განყენების საფუძველზე, არამედ საკუთარი სურვილის შესაბამისად. რამდენადაც რეალურ მიმართებათა ამსახველი ლოგიკა არ წარმოადგენს ამ აზროვნების მამოძრავებელ ძალას, პიროვნების ცნობიერებაში თანაარსებობენ წინააღმდეგობრივი და ურთიერთგამომრიცხავი აზრები და სურვილები.

ასევე განასხვავებენ პროდუქციულ და რეპროდუქციულ აზროვნებას. ასეთი გარჩევის საფუძველია შედეგის სიახლე: პროდუქციული აზროვნების ცნება გეშტალტ-ფსიქოლოგებმა შემოიღეს. ამ ტერმინით ხაზს უსვამენ აზროვნების შემოქმედებით ხასიათს. იმას, რომ აზროვნების პროცესის შედეგად მიიღება სრულიად ახალი ცოდნა, გამოცდილება. აზროვნების პროდუქციულ და რეპროდუქციულ ტიპებს შორის ის განსხვავებაა, რომ ეს უკანასკნელი იყენებს უკვე მზა ჩვევას, გამოცდილ სქემას რაიმე პრობლემის გადასაჭრელად. ჩვენს ყოველდღიურ ცხოვრებაში ხშირია შემთხვევა, როდესაც ჩვენ წინაშე წამოჭრილ პრობლემას ჩვეული, გამოცდილებაში არსებული წესით ვწყვეტთ; ეს რეპროდუქციული აზროვნებაა. მაგრამ ასევე

ხშირად ვეჯახებით ისეთ ამოცანებს, რომელთა გადაწყვეტის გამოცდილება არ გვქონია. აქ კი საჭიროა გადაწყვეტის ახალი გზების ძიება, რასაც პროდუქციული აზროვნება ემსახურება.

სენსორული აზროვნება- კომუნიკაციის ბიოენერგიული სახეობაა. ადამიანი უსიტყვიდ ამყარებს კომუნიკაციას- გადასცემს ინფორმაციას და მას კომუნიკაციც აღიქვამს. ამ ფენომენის საფუძველი ადამიანის ნერვულ სისტემაში უჯრედის დონეზეა. უჯრედს ჩანასახისა თუ რაიმე ნაირი რეცეპტორის გარეშეც შეუძლია ისეთი მოვლენის წარმოჩენა, რომელიც ჩვეულებრივ, ნათელ-ხილვით, პროგრესირებით ან რეტროსპექტივით ვლინდება. ადამიანის ფსიქიკის ამ უნარს „უჯრედული ტელეპათიის“ სახელწოდება აქვს. სენსორიკას განეკუთვნება ტელეკინეზი, ტელეპათია, პარაფსიქოლოგიური მოვლენა. ცნობილია შემთხვევები, როცა ადამიანი შედის განსაკუთრებულ მდგომარეობაში-ტრანსში, ხედავს რაიმე სურათს, რასაც იგი არ მოსწრება, მაგრამ მის შესახებ ინფორმაციას მაინც იღებს. ამ ხედვის მექანიზმი ბუნებრივ ენაზე ჯერჯერობით აუხსნელია, მაგრამ ამგვარი ადამიანები დახატვით ახერხებენ ამას. ამაში უნდა მოიძებნოს იმის ახსნა, ფაქტიც რომ ბიოენერგეტიკოსები მშვენიერი მხატვრებიც არიან.

აღნიშნული კომუნიკაციურ აქტში ადამიანის სხეულის ანალიზატორებით ხორციელდება. ბუნებრივი ენა მუშაობს სამეტყველო აპარატით და სასმენი ანალიზატორით, რომლებიც კისრის ზემოთაა განთავსებული. სახეობრივი აზროვნება მხედველობით ანალიზატორებს ემყარება, თუმცა აქ ჩართულია ხელებიც. ბიოსენსორულ კომუნიკაციაში კი მთელი სხეულია ჩართული. ბუნებრივ ენასთან

უფრო ახლოსაა სახეობრივი აზროვნება, ხოლო მასთან ბიოსენსორიკა.

-კომუნიკაციის ძირითადი შინაარსობრივი ელემენტები:

-ესაა შეტყობინება, გზავნილი ანუ რაიმეს თაობაზე მრავალსპექტიანი ინფორმაცია, ტექსტი.

-კომუნიკაციური კავშირი სისტემური ხასიათის მოვლენაა და კომუნიცირების სტრუქტურული იერარქია აქვს:

-სემანთემა.

-შეტყობინება.

-ტექსტი.

-სპეციალიზებული ქვესისტემა.

-ლოკალური კულტურულ-სემანტიკური სისტემა

-გლობალური სემანტიკური სისტემა (საერთაშორისო, ინტერნაციონალური, სპეციალიზებული ენა).

აზროვნება რთული კატეგორიაა. მას უმთავრესად ფორმალური ლოგიკა, ფსიქოლოგია და სოციოლოგია შეისწავლის.

-ლოგიკა როგორც ცნობილია, აზროვნების ლოგიკურ ფორმებს ადგენს და იკვლევს (ცნებებს, მოსაზრებებს, სილოგიზმებს).

-ფსიქოლოგია შეისწავლის თავად აზროვნების პროცესის კანონზომიერებებს (როგორ იზადება აზრი) და გრძნობითი შემეცნება- შეგრძნების, აღქმის, წარმოდგენის, ემოციის კანონზომიერებებს.

-აზროვნება ყოველთვის სოციალური პროცესია. მასზე ყოველთვის გავლენას ახდენს სოციალურ-კულტურული ფაქტორები, სოციალური ცხოვრება, ჩვევები, ტრადიციები, ურთიერთობანი, ცოდნა და ა.შ. ამ მოვლენებს შეისწავლის

სოციოლოგია და სოციალური ფსიქოლოგია. ადამიანისთვის დამახასიათებელი ურთიერთობის უმაღლესი ფორმები მხოლოდ ენის, მეტყველებისა და აზროვნების მეშვეობითაა შესაძლებელი.

გამონათქვამი- საფუძველშივე უაღრესად სუბიექტური მოვლენაა. აქედან გამომდინარე, ფორმალურად მას უსასრულო ნაირგვარობა ახასიათებს. ანუ განსხვავდება მოცულობით, შინაარსით, აგებულებით, კომპოზიციით. მიუხედავად ამისა, გამონათქვამები საერთო, ზოგადი სტრუქტურული თავისებურებებით ხასიათდება, უპირველესი თავისებურება კი ისაა, რომ სრულიად მკაფიო საზღვრები აქვთ. ამ საზღვრებს თვად მოლაპარაკე ადამიანების მეტყველება ავლენს, უფრო სწორად, მეტყველების დროს მათი მონაცვლეობა. ანუ, გამონათქვამის საზღვრებია მეტყველი სუბიექტის შეცვლილი მომენტი და ადგილი. ნებისმიერ გამონათქვამს აქვს თავისი დასაწყისი და დასასრული. კონკრეტულ გამონათქვამს კი წინ და უკან (ანუ თავსა და ბოლოში) სხვა გამონათქვამები აკრავს. გამონათქვამი, შესაძლოა, ერთი სიტყვისაგან ან სულაც დიდი რომანისაგან შედგებოდეს, მაგრამ იქ მთავრდება, სადაც მოლაპარაკე ლაპარაკს ამთავრებს და სიტყვას სხვას გადასცემს, ამით კი ადგილს უთმობს მის აქტიურ საპასუხო გაგებას. სამეტყველო სუბიექტის ცვლა მკაფიოდ რეალურ დიალოგებში მოჩანს.

გამონათქვამის თავისებურებები- გამონათქვამის უპირველესი თავისებურება, მისი დიალოგიური ბუნებიდან გამომდინარე, სამეტყველო სუბიექტების ცვლაა. დიალოგი სამეტყველო ურთიერთობის ყველაზე მარტივი და ამავე დროს კლასიკური ფორმაა. უპირველესად იმიტომ, რომ

სრული სიცხადით ჩანს მისი აზრები, რომლებიც მეტყველ სუბიექტთა ცვლით დგინდება. დიალოგურობა ახასიათებს ერთი შეხედვით ისეთ მონოლოგიურ გამონათქვამებს, ანუ ნაირ-ნაირ სამეცნიერო, მხატვრულ თუ სხვა ჟანრთა ნაწარმოებებს, სადაც დიალოგი თითქოს გამორიცხულია, არ ჩანს სუბიექტა ცვლა. სინამდვილეში მოლაპარაკე სუბიექტთა საზღვრები ასეთ შემთხვევაშიც მკაფიოდ იზრდება.

გამონათქვამის სისრულე- გამონათქვამის სისრულე სამეტყველო სუბიექტთა ცვლად უკავშირდება და განსაკუთრებული კრიტერიუმებით განისაზღვრება. პირველი კრიტერიუმია მასზე პასუხის გაცემის შესაძლებლობა, ანუ მისდამი საპასუხო პოზიციის დაკავება. აქ იგულისხმება მოკლე ყოფითი შეკითხვაც (მაგ: რომელი საათია?) თხოვნაც, სამეცნიერო მოხსენებაც, რომანიც... მთავარი პირობაა გამონათქვამის სისრულე და მასზე პასუხის შესაძლებლობის პერსპექტივა. ოღონდ მხედველობაშია არა მისი ენობრივი სისრულე, არა მხოლოდ აზრობრივი, არამედ იმდაგვარი, რომელიც არც მარტო გრამატიკულ განსაზღვრას ექვემდებარება, არც განყენებულ-აზრობრივს. ასე რომ, გამონათქვამის სისრულესა და მთლიანობას კიდევ სხვა მომენტები უზრუნველყოფს. ეს მომენტებია:

- საგნობრივ-აზრობრივი ამოწურულობა.
- სამეტყველო ჩანაფიქრი ანუ მოლაპარაკის სამეტყველო ნება.
- დასასრულის ტიპური კომპოზიციურ-ჟანრობრივი ფორმები

დავალება: უპასუხეთ კითხვებს და იმსჯელეთ ჯგუფში:

• შეიძლება თუ არა, რომ დებატებში ორივე მხარე იყოს მართალი?

მოახდინეთ თქვენი პოზიციის იდენტიფიცირება ისეთი მწვავე საკითხების მიმართ, როგორიცაა:

- ნარკოტიკები
- ბულინგი
- იარაღის უკანონოდ გამოყენება
- ბავშვების მიერ კომპიუტერების ზედმეტი დოზით გამოყენება
- უნდა იყოს თუ არა ინტერნეტით სარგებლობა ლიმიტირებული?

Mainstream ways of thinking and acting often reflect a society's dominant culture. Culture refers to all the ways of thinking and acting that a person acquires from society. Culture is the ways of thinking, the ways of acting and the material Objects that together form the way of solution of problems. Culture includes what we think, how we act and what we own, it is both our link to the past and our guide to the future. Nonmaterial culture is the ideas created by members of society, Material culture is physical things created by members of society, symbol is anything that carries a particular meaning recognized by people, who share a culture. Language is the symbolic system by which people communicate with each other. People use languages (both, Spoken and written) to transmit culture from one to another generation)

თავი VIII. რას ნიშნავს კლიპური აზროვნება და რა სარგებელის მიღებაა შესაძლებელი

კლიპური აზროვნება 21-საუკუნის თაობების პრობლემად იქცა. ზოგიერთები ამას ქსელურ დამოკიდებულებას უკავშირებენ და მხოლოდ ნეგატივს ხედავენ. თუმცა ეს აზრი, ერთი შეხედვით სწორია, ამ პრობლემას მეორე მხარეც აქვს. რა არის სინამდვილეში კლიპური აზროვნება?

კლიპური აზროვნება - არის აზროვნების ტიპი, რომლის დროსაც ადამიანი ინფორმაციას ფრაგმენტებად აღიქვამს, მცირე მოცულობით და მკაფიო გამოსახულებით, მას არ შეუძლია კონცენტრირდეს ერთ სიუჟეტზე და მუდმივად ეძებს ახალს. ასეთ ადამიანებს უკიდურესად უჭირთ დიდი ტექსტების წაკითხვა ან მუშაობა, განსაკუთრებით წიგნებზე, უყურონ გრძელ ფოტოკლიპებს და ფილმებს.

ტერმინი პოპულარული გახდა 1990 -იან წლებში, როდესაც დინამიკური კლიპების ტელევიზიაში სიმრავლემ და რეკლამებმა ტელევიზიაში სტატისტიკური სურათი შეცვალეს. ამ გაუთავებელი ინფორმაციის და ვიდეო რგოლების ნაკადის ფილტრაციის მიზნით საჭირო გახდა ხალხის ადაპტირება და ფოკუსირება არჩევითობისაკენ. ტერმინის ფესვები მდგომარეობს შემდეგში: (კლიპის კულტურა), რომელიც შემოიტანა სოციოლოგმა ელვინ ტოფლერმა თავისი ნამუშევრით „მესამე ტალღა“ 1980 წელი. ინტერნეტის გავრცელებამ და სოციალურმა ქსელებმა, შესაძლებელი გახდა ახალი ინფორმაციების გაუთავებელი

გაცნობა. ამან პრობლემა გაართულა. ვიდეოების ქრონომეტრაჟი youtube-ზე არ აღემატება 15 წუთს და პოპულარული ბლოგერები სურათებს სწრაფად ცვლიან. სოციალური ქსელები გვირჩევენ მაქსიმალურად პატარა პოსტებისა და ვიდეორგოლების დადებას, რომლებიც წამიერად ჩნდებიან. ბევრი პლატფორმა დღეს პირდაპირაა დამოკიდებული კლიპების რაოდენობაზე, მათ ნახევებზე. ამიტომაც ისინი ყველაფერზე მიდიან, რათა მოტივაცია გაუზარდონ მომხმარებელს, რაც შეიძლება ხშირად იყვნენ ურთიერთქმედებაში მათ კონტრაქტორებთან. მიდის კრეატიული დახასიათება, ნათელი კოლაჟი, უხვი ფოტოები და ვიდეოები, მოკლე ფორმატის მოთხრობები გრძელი ამბების ნაცვლად. თანამედროვე მსოფლიოში მთავარი ტენდენციის შინაარსი, რომელიც უზრუნველყოფს კლიპურ აზროვნებას, მოიცავს შემდეგს:

- გზავნილის მოცულობის შემცირებას;
- ნაფიქრალთა შემცირებას და ერთეულამდე დაყვანას - ამასთანავე გზავნილის ემოციონალურობით და ზედმეტად დატვირთვას;
- ერთი და იმავე შინაარსის მრავალჯერადად და მრავალნაირად „გამეორებას“
- მშრალი შინაარსის უკუგდებას, რადგან იგი უკვე აღარ მუშაობს: აუდიტორია მოითხოვს, რომ მასში ჩადებული იყოს ურთიერთობა ავტორთან;
- გზავნილის დანაწილებას რამდენიმე მზგავს გზავნილად;
- სასაუბროდ მიპატიჟების სანაცვლოდ, შემოვიდა კონტაქტი, როგორც აქსიომა, რომელიც არ წარმოადგენს რეფლექსებს. იგივე ტენდენციები ჟონავს სატელევიზიო შოუებში, კინოებსა და სერიალებში.

სურათის დინამიური ცვლა, გაჯერებული დიალოგები და მრავალფეროვანი ხმოვანი ეფექტები მიზნად ისახავს მაყურებლის ყურადღების ეკრანისაკენ მიქცევას; ამასთან კადრის მიღმა ხმა და მონოლოგები პრაქტიკულად ქრებიან. ტელე და რადიო კონტაქტები გათვლილია ფონურად ყურებაზე. ეს ხანდახან აბსურდამდე მიდის.

კლიპური აზროვნება ახალ თაობაში წარმოადგენს დამოკიდებულებას, რომელიც ამუხრუჭებს სწავლის პროცესს, ხელს უშლის აღქმას და ბადებს ზედაპირულ მიდგომას. ამერიკელი მწერლის და პუბლიცისტის ნიკოლას კაპის აზრით, სტატიაში, „google“-ი ჩვენ სულელეებად გვხვდის. გვიმხელს, რომ ინტერნეტით რეგულარულად სარგებლობის შემდეგ მას უჭირს სამ - ოთხ ფურცლიანი ტექსტის წაკითხვა. მსგავს პრობლემას წააწყდნენ მისი კოლეგები და მედიცინის მუშაკებიც კი. გაზეთების მდუმარედ წაკითხვის ნაცვლად მოვიდა სწრაფი წაკითხვა - ქსელში დასკანერება. პრობლემის დასაწყისმა თავი იჩინა ჯერ კიდევ ინტერნეტით გამოჩენამდე მრავალი წლის წინ, 1980 წელს ნიცშემ იყიდა საბეჭდი მანქანა და შეისწავლა ბრმად ბეჭდვა. მეგობრებმა შეამჩნიეს, რომ მისი ტექსტები ძალიან დაემსგავსნენ მოკლე დეპეშებს და ინფორმაციებს, რომლებიც შედგებოდნენ აფორიზმებისაგან და არა არგუმენტებისაგან. თუ ჩავუღრმავდებით, ინდუსტრიალიზაციის და ავტომატიზაციის პროცესებში, ჩვენ ასევე გავხდებით ამ გაუთავებლად დაჩქარებული სისტემების ნაწილი. ახლა ჩვენგან თხოულობენ მაქსიმალურად ჩქარა, ნათლად, სქემის მიხედვით მოქმედებას, რათა ვაჩვენოთ მეტი ეფექტურობა. ამ ოპტიმიზაციამ, სამწუხაროდ, რადიკალურად შეცვალა ჩვენი აზროვნებაც.

8.1. კლიპური აზროვნების დადებითი თვისებები

1. კლიპური აზროვნება იცავს ტვინს გადაღლისაგან, ფილტრავს ინფორმაციის ინტენსიურ ნაკადს და ანაწილებს მათ რამდენიმე პატარ-პატარა ფრაგმენტებად.
2. კლიპური აზროვნება განაპირობებს მრავალფუნქციობას, შესაძლებელია ერთ დროულად კითხვა, მოსმენა და მიწერ - მოწერა. ასეთი ადამიანები წარმატებით მუშაობენ ადმინისტრატორებად, ოფისმენეჯერებად, მიმტანებად და პირად ასისტენტებად.
3. კლიპური აზროვნება აჩქარებს რეაქციას და რეფლექსიას: კლიპური აზროვნების მქონე ხალხი ნებისმიერ გარე სტიმულებზე სწრაფად რეაგირებს.

8.2. კლიპური აზროვნების უარყოფითი მხარეები

1. კლიპური აზროვნების უარყოფითი მხარეა ყურადღების დაბალი კონცენტრაცია: ადამიანებს უჭირთ გრძელი ტექსტის ბოლომდე წაკითხვა ან ვრცელი ინტერვიუს ბოლომდე აღქმა, ისე, რომ არაფერზე არ გადაიტანონ ყურადღერბა. კლიპური აზროვნების მქონე ადამიანებს ძალიან უჭირთ ისეთი სამსახურის გამკლავება, რომელიც თხოულობს გულმოდგინებას და რუტინულ ოპერაციას;
2. განმარტების ზედაპირულობა, რომელსაც მიეყვართ იქამდე, რომ ჩვენ ვერ ვახერხებთ გამოტანას; მიღებული

ინფორმაციის გაანალიზებას და შესაბამისი დასკვნების გამოტანას;

3. სიძნელები სწავლებისას და ახალი ინფორმაციებთან წვდომა. ეს განსაკუთრებით აქტუალურია სტუდენტებისა და მოსწავლეებისათვის, ვისი სასწავლო პროგრამაც აგებულია არა უმეტეს კონსერვატორულ მეთოდებზე და ვარაუდობს პასიური ინფორმაციის აღქმას: კითხვა, მოსმენა აღქმა, გაცნობიერება, დამახსოვრება.

4. კონტაქტი მანიპულაციებთან. ჩვენ ვერ ვასწრებთ ინფორმაციის ანალიზს, რათა მივიღოთ შეწონილი გადაწყვეტილება, რაც ნიშნავს, რომ არ შეგვიძლია აღვიქვათ ინფორმაცია კრიტიკულად, ამით აქტიურად სარგებლობენ რეკლამის და მარკეტინგის წარმომადგენლები, რომლებიც ზემოქმედებენ ემოციებზე და ახალისებენ ხალხს იმპულსურ შესყიდვაზე.

5. ემპათიის (სხვა ადამიანის თვალთახედვის გაგების უნარი) დასუსტება, ემოციებზე მუდმივი ზეწოლა გამოიმუშავებს მგრძნობელობის მაღალ ბარიერს და ჩვენ სულ უფრო და უფრო გვიჭირს სხვების თანაგრძნობა.

8.3. კლიპური აზროვნება ბავშვებში

ბავშვები სხვებზე უფრო მგრძნობიარენი არიან კლიპური აზროვნების დროს, რაც ქმნის სიძნელებს სწავლასა და გარშემომყოფებთან ურთიერთობაში. როდესაც ბავშობიდან მიჩვეული სოციალურ ქსელს და ვიდეო სერვისებს, ისინი მთლიანად იგნორირებენ, მათ არ უჩნდებათ სათანადო ინტერესი პირველივე წუთიდან

სწავლისადმი. ამერიკელი პედიატრიის აკადემიის კვლევების თანახმად, ბავშვები ორი წლიდან ეკრანთან საშუალოდ დღეში შვიდ საათს ატარებენ. ინგლისში მოზარდების 40 პროცენტი მშობლებთან მესენჯერით ურთიერთობს, მაშინაც კი როდესაც გვერდით ოთახში იმყოფებიან.

ურთიერთობა და კომუნიკაცია სოციალურ ქსელში იწვევს დოფამინის გამოყოფას და მოზარდის სასიამოვნოდ აღზუნებას. ამასთან იგი გარანტირებულად სწრაფად და სტაბილურად მოქმედებს, სწავლისაგან განსხვავებით, სადაც საჭიროა კონცენტრირებული შრომა. დიდი ხნის განმავლობაში ქსელზე დამოკიდებულება თავის მხრივ შფოთვასაც იწვევს. ასეთ ბავშვებს თავისი თავი სმარტფონის ან პლანშეტის გარეშე ვერ წარმოუდგენია. ბავშვები ისტერიკისკენ და აგრესიისკენ არიან მიდრეკილები. პედაგოგები და ფსიქოლოგები გვირჩევენ, პირველ რიგში დალაგდეს სასწავლო მასალა ისე, რომ იგი იზიდავდეს ბავშვის ყურადღებას საინტერესო ვიდეოების, ნათელი ილუსტრაციების და ინტერაქტიული თამაშების ხარჯზე. გამოყენებულ უნდა იქნას ლტოლვა მრავალფუნქციურობისადმი: რეგულარულად ხდებოდეს გადართვა სხვადასხვა ფორმატებსა და სახეობებში. მიზნობრივი ან სისტემატიური შესვენებებით. შეზღუდული უნდა იქნეს სოც ქსელებში მუშაობა, მაგალითად დღეში სამ საათამდე, სწავლასთან ერთად, სასუსრველია, რომ ეს წესები იყოს საერთო და მისაღები ყველასათვის. მაგალითად, როდესაც ოჯახში მაგიდასთან ვიკრიბებით, ოჯახის ყველა წევრმა ტელეფონი ვაშშმის დასრულებამდე გვერდზე გადადოს. კლიპური აზროვნება თანამედროვე ბავშვებს ართმევს საშუალებას

შეითვისონ დიდი მოცულობის ინფორმაცია. სამაგიეროდ ეხმარება დიდებზე კარგად გაერკვნენ ტექნოლოგიებში, სწრაფად მიიღონ გადაწყვეტილება, სწრაფად მონახონ საჭირო მონაცემები.

8.4. რამდენიმე მეთოდი როგორ გავთავისუფლდეთ კლიპური აზროვნებისგან

1. პროფესორი მიხეილ კაზინოვი იყენებს პარადოქსების მეთოდს, კლიპური მუსიკის პოპულარიზაციას. ეს მეთოდი დაფუძნდა ურთიერთწინააღმდეგობის შექმნის დროს, რომელიც ხელს უწყობს ინფორმაციის აღქმას. ყველა ფენომენისათვის, ისტორიული მოვლენისთვის შეიძლება მოინახოს ორი ურთიერთგამომრიცხავი თეზისი და შევეცადოთ გავანალიზოთ თითოეული მათგანი. მაგალითად, ბეთჰოვენი იყო გენიალური კომპოზიტორი, მაგრამ ყრუ.
2. წიგნების კითხვა - სამხატვრო და პუბლიცისტიკური. აუცილებელი არ არის უცებ დავიწყოთ კითხვა კლასიკოსთა მრავალტომეულით - შეიძლება კითხვა დავიწყოთ შედარებით თანამედროვე ავტორებით, როდესაც წიგნის კითხვას ვიწყებთ, თავიდან 10 წუთს მოანდომებ, შემდეგ 20 წუთს და 30 წუთს, ასე თანდათან. მოტივაციისთვის მოძებნეთ საინტერესო გარჩევები, განხილვა ან და წიგნის ეკრანიზაცია, რომლის წაკითხვასაც აპირებთ.
3. დავწეროთ ჩვენი შთაბეჭდილებების მოკლე ანალიზი საოცარი ფილმის, წიგნის ან სტატიისა, გულწრფელად არგუმენტირებულად ავღწეროთ უარყოფითი და დადებითი მომენტები.

4. მონაწილეობა დისკუსიებში. იგივე სოციალური წყაროები, გვიხსნიან წვდომას იდეალურ სივრცეში კრიტიკული და სისტემური აზროვნების დასახვეწად. როდესაც ჩვენ ვმონაწილეობთ კამათში აქტუალურ თემებზე, ვეძებთ, არგუმენტებიდან გამომდინარე სტატისტიკურ გამოკვლევებს, ავტორიტეტული წყაროების პუბლიკაციებს და ვამყარებთ ყოველივეს ჩვენი გამონათქვამებით. მაგრამ ყველაზე მთავარია - ყურადღებით მოვუსმინოთ კონტრარგუმენტებს ანდა თავად შევექმნათ ისინი, რათა მივეჩვიოთ ობიექტურ მსჯელობას.

5. ციფრული დეტოქსიკაცია - შიგადაშიგ მოვაწყოთ შესვენებები სოც ქსელებისაგან და მესინჯერებისაგან, გავერთოთ ხატვით, წიგნების კითხვით, სეირნობით ახლობლებთან ურთიერთობით.

6. მედიტაცია - საუბარი არის არა სულიერ მედიტაციაზე, არამედ მოაზროვნე სავარჯიშოებზე, რომელიც დაგეხმარებათ, გათავისუფლდეთ, ინფორმაციული ხმაურისაგან. ეს სავარჯიშოები ტვინს ფსიქოლოგიურ დონეზე დაეხმარება.

7. შემეცნებით - ქცევითი თერაპია. ფსიქოთერაპიის ერთ-ერთი თავია, რომელიც პასუხისმგებელია ტვინის რეკონფიგურაციაზე, მავნებელი აზრების ამოძირკვაზე.

კლიპური აზროვნება - არ არის დეგრადაცია, იგი ადაპტაციაა. ჩვენი ტვინი ძალიან პლასტიურია, სწრაფად რეაგირებს ცვალებად პირობებზე და გამოიმუშავებს ახალ - თვისებებს. უნდა ვისწავლოთ მათი გამოყენება. მაგალითად: დიდი რაოდენობის ინფორმაციის დამახსოვრების მაგივრად დღეს ბევრად მნიშვნელოვანია შეგვეძლოს საჭირო ინფორმაციის სწრაფი მონახვა, დამუშავება და ჩვენივე

მიზნებისათვის გამოყენება. სავსებით შესაძლებელია, რომ შემდეგმა თაობამ მოახერხოს ახალი შემეცნებითი ნახტომი.

დავალება:

იმსჯელეთ, რა გამოწვევების წინაშე დგას თქვენი აზროვნება და გაიხსენეთ თქვენი ცხოვრების ის მომენტები, სადაც ნათლად აცნობიერებთ, რომ თქვენი აზროვნება პრობლემურია.

Clip thinking refers a cognitive phenomenon that is influenced by on line communication and the use of digital media. It is characterized by quick thinking, linguistic minimalism and a preference for visual and audiovisual content. Clip is a coaching model where students are encouraged to take a lead in their practice. Clip thinking has its pros and cons and the author refers to each of them.

თავი IX. თვალსაზრისის დასაბუთება

9.1. თეზისი, თეზისებისადმი წამოყენებული მოთხოვნები

ნებისმიერი მსჯელობა დასაბუთებას საჭიროებს. კრიტიკულ აზროვნებაში დასაბუთებას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს. დასაბუთების უნარი ორატორის პროფესიონალიზმის საზომია. დასაბუთება სამი ელემენტისაგან შედგება, ესენია: თეზისი, არგუმენტი და დასაბუთების ხერხი.

-თეზისი ისეთი მოსაზრება ან დებულებაა, რომელიც დასაბუთებას, დამტკიცებას საჭიროებს. თეზისი, როგორც წესი, ჭეშმარიტებას უნდა შეიცავდეს სხვანაირად მისი სისწორის დასაბუთება ვერანაირად ვერ მოხერხდება.

-არგუმენტი ისეთი აზრი, მოსაზრებაა ან დებულება, რომლის ჭეშმარიტება უკვე დასაბუთებულია და რაც მთავარია, ეს საყოველთაოდ ცნობილია და აღიარებულია.

-დასაბუთების ხერხი თეზისისა და არგუმენტის ლოგიკური ურთიერთკავშირის ფორმაა. დასაბუთების ხერხმა უნდა ცხადყოს, რომ თეზისი მტკიცებადია და ჭეშმარიტებას წარმოადგენს. დასაბუთების პროცესი გამჭირვალე და ლაკონიური უნდა იყოს.

თეზისი ბერძნული სიტყვაა (thesis) და დებულებას, მტკიცებულებას ნიშნავს თეზისს ენობრივ კომუნიკაციებში შემდეგი მოთხოვნები წაყენება:

1. თეზისი უტყუარი უნდა იყოს

2. თეზისი მკაფიო და მსმენელისადმი ხელმისაწვდომი უნდა იყოს.

3. თეზისი კომუნიკაციის პროცესში უცვლელი-ერთგვაროვანი უნდა იყოს.

4. თეზისი შინაგანად წინააღმდეგობრივი არ უნდა იყოს.

თეზისის უტყუარობა (ჭეშმარიტება)

თეზისისადმი წაყენებული ეს მოთხოვნა იმას გულისხმობს, რომ იგი უპირველესად თავად მოლაპარაკეს უნდა სწამდეს. თუმცა ეს თავისთავად წინააღმდეგობას შეიცავს, ბუნებაში აფსოლუტური ჭეშმარიტება ადამიანს არ ეძლევა. ამ დროს ლოგიკა (ჭეშმარიტისა) და (მცდარობის) ცნებით ოპერირებს. ამიტომ ეს წინააღმდეგობა რწმენის კატეგორიით წყდება. თეზისი მკაფიო და ზუსტად უნდა იყოს ჩამოყალიბებული. თეზისის დაზუსტების პროცედურა სამ მომენტს შეიცავს:

- ზუსტად ფორმულირებას მოლაპარაკისათვის.

ზუსტად ფორმულირებას მსმენელისათვის

პირველის მეორესთან შეთავსებას ერთიან ტექსტში.

მოლაპარაკემ ისე უნდა გაითავისოს თეზისი, რომ არანაირი ეჭვი აღარ უნდა ჰქონდეს. ფორმულირების მკაფიოება თეზისის ტექსტის ყოველი სიტყვის შერჩევასა და კუთვნილი ადგილის მიჩენას გულისხმობს. ეს მოთხოვნა განსაკუთრებულ მნიშვნელობას კომუნიკაციური ლინგვისტიკის დონეზე იწვევს, სადაც გრამატიკული სინტაქსი ადგილს ლოგიკურ სინტაქსს უთმობს.

თეზისისადმი წაყენებული მეორე მოთხოვნაა მკაფიოება და მსმენელისთვის ხელმისაწვდომობა.

ეს ნიშნავს, რომ მსმენელს მოლაპარაკის ნათქვამი ადეკვატურად უნდა ესმოდეს. ამ მოთხოვნის აქტუალობას ის განაპირობებს, რომ კომუნიკაციის პროცესში ხშირად წარმოიქმნება ნაწილობრივი შეფერხებები. ამ მოვლენის

თავიდან ასაცილებლად უპირველესად კომუნიკან-ტებისთვის ერთნაირად გასაგები ლექსიკური ერთეულების გამოყენებაა მიზანშეწონილი. აქ უპირველესად და განსაკუთრებით ყურადსაღებია ტერმინები, რადგან თანამედროვე დონეზე თვალშისაცემია ტერმინოლოგიური პოლისემია. ამიტომ სულ უფრო აშკარა ხდება ყველა გამოსაყენებელი ტერმინის განმარტების აუცილებლობა. ამის გამოც იქცა უკვე ჩვეულებრივ ამბად სამეცნიერო ნაშრომებისათვის უცხო სიტყვებისა და ტერმინების განმარტებათა დართვა ლექსიკონის სახით. ჯერ კიდევ არისტოტელე მიუთითებდა, რომ საკითხის განხილვის დაწყებამდე თანამოსაუბრენი უნდა შეთანხმდნენ გამოსაყენებელ მცნებებში ნაგულისხმევ შინაარსზე, რათა ამ ცნებებში ერთიდაიგივე იგულისხმებოდეს. თუ იმასაც გავითვალისწინებთ, რომ ბუნებრივ ენებში და ბუნებრივია, ქართულშიც არც თუ ისე ცოტაა სიტყვები, რომელთაც რამდენიმე განსხვავებული მნიშვნელობა აქვთ, კიდევ უფრო ცხადი გახდება ამ მოთხოვნის მნიშვნელობა. ინფორმაციის გადაცემის პროცესისათვის ეს კიდევ უფრო მნიშვნელოვანია, რადგან ამ დროს საგრძნობი ინფორმაციული ხარვეზიანობა იჩენს თავს, რაც საერთოდ ენობრივი კომუნიკაციის ძნელად კორექტირებადი თავისებურებებია. თეზისის ჩამოყალიბების სიზუსტე ლინგვისტიკური საშუალებითაც განისაზღვრება. ეს არის სინტაქსური ომონიმი. ზოგი მკვლევარი ამ ენობრივ მოვლენას სინტაქსურ პოლისემიას უწოდებს. მხედველობაშია ტექსტში წაკითხვის სხვადასხვა დონეების არსებობა, ზეპირი და სიღრმისეული, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ,

სინტაქსური ომონიმია-ტექსტის არაერთგვაროვანი აზრობრივი ინტერპრეტაცია. სინტაქსური ომონიმია-სინონიმის გაბათილების ქმედითი საშუალება - კონტექსტი.

თეზისის ერთგვაროვნება (უცვლელობა)

კომუნიკაციის პროცესში თეზისის უცვლელობის მოთხოვნა განსაკუთრებული კატეგორიულობის შინაარსს შეიცავს. ასეთი ტერმინიც კი არსებობს „თეზისის დაჭერა“. თეზისის დაჭერა არც ისე იოლია და გამოცდილ ორატორთაგანაც კი საგანგებო ყურადღებას ითხოვს.

თეზისის დაჭერას ფორმალური ლოგიკის იგივეობრიობის კანონი უზრუნველყოფს. როგორც ზემოთ ვნახეთ, ამ კანონის თანახმად, ნებისმიერი აზრი სიტყვაში გამეორების დროს ისეთივე ცხადი, მკაფიო, გარკვეული უნდა იყოს როგორც დასაწყისში. თუ მოლაპარაკე თეზისის ფორმულირების სიზუსტესა და აზრობრივი იგივეობრიობის მოთხოვნებს არ დაიცავს, წარმოიქმნება ისეთი ლოგიკურ-ენობრივი მცდარობა, რომელსაც თეზისის დაკარგვას უწოდებენ.

თეზისის დაკარგვის გავრცელებული შემთხვევაა მოსწავლეებისა და სტუდენტების წერით ნამუშევრებში მოცემულ თემაზე პასუხის ნაწილობრივ გაცემა ან საერთოდ გვერდის ავლა. საერთოდ თეზისის დაკარგვა ენობრივ ჩავარდნას იწვევს.

თეზისის დაკარგვის სპეციფიკური საშუალებაა, მისი გააზრებული-შეგნებული დაკარგვა. ეს ის შემთხვევაა, როცა ადამიანს შეგნებულად არ სურს უპასუხოს დასმულ კითვაზე, წეროს ის თემა რომელიც დაავალეს, ან დაასაბუთოს ის თეზისი, რომელიც ჩამოყალიბებულია. ამ მოვლენას თეზისის შენაცვლებასაც უწოდებენ. თეზისის

შენაცვლება, მისი შეგნებული დაკარგვაა. ასეთ ვითარებაში მოსაუბრის ყურადღების სხვაზე გადატანას ცდილობენ და ახორციელებენ თავდაპირველის მაგვარი ახალი თეზისის წამოყენებით, რომელსაც სრულიად სხვა შინაარსი აქვს. ამასთან შეგნებულად ისეთი სურათი იხატება, თითქოს თავდაპირველი თეზისის ჭეშმარიტება მტკიცდებოდეს. „თეზისის შენაცვლება“ ვრცელ მოხსენებებშია შასაძლე-ბელი, რადგან ერთი დებულების მეორეთი შეცვლა ვრცელ ტექსტებში იოლია.

„თეზისის შენაცვლება დამახასიათებელია მოსწავლეებისა და სტუდენტებისათვის. როცა გამოცდაზე ისეთი საკითხი შეხვდებათ რომლებიც არ იციან, ისეთ სხვა საკითხზე უპასუხებენ, რომელიც კარგად აქვთ დასწავლილი, თუმცა თეზისის ასეთი შენაცვლება არასოდეს რჩება შეუმჩნეველი. გამორიცხული არ არის, რომ დასაბუთების პროცესში ჩვენივე თეზისი აღმოჩნდეს მცდარი. როგორ უნდა მოვიქცეთ ასეთ შემთხვევაში? დაუფარავად უნდა ვადიაროთ მისი მცდარობა და ახალი თეზისი წამოვაყენოთ. თვითადიარების შემთხვევაში თეზისის მიტოვებაში ვერავინ დაგვადანაშაულებს. მტკიცების პროცესში თეზისის შეცვლა რომ არ მოხდეს, მისი იგივეობის განუხრელი დაცვაა აუცილებელი.

თეზისისადმი წამოყენებული მეოთხე მოთხოვნა:

თეზისისადმი წამოყენებული მეოთხე მოთხოვნა იმას გულისხმობს, რომ იგი შინაგან წინააღმდეგობებს არ უნდა შეიცავდეს, ანუ უტყუარი უნდა იყოს. მისი ნიშანი ტექსტის ლოგიკურად გამართულობაა. უტყუარობას კი ფორმალური ლოგიკის ორი კანონი უზრუნველყოფს: წინააღმდეგობრიობისა და მესამე გამორიცხულის კანონები.

არსებობს პრინციპულად დაუსაბუთებელი თეზისებიც. მაგ: შეუძლებელია ასეთი თეზისის დასაბუთება: მიზანშეწონილია ხელშეკრულების დადება პარტნიორთან კონკრეტული საქონლის შესაძენად, მაგრამ გამართლებული არ არის მასთან პარტნიორული ურთიერთობა მისი პიროვნულობის გამო. თეზისი აქ, როგორც ვხედავთ, ასეთია: მიზანშეწონილია-გამართლებული არაა. შინაგანი წინააღმდეგობრიობა აქ აშკარაა. ლოგიკის თანახმად თეზისის დასაბუთება შეუძლებელია. ასეთ ვითარებაში გამოსავალი ყოველთვის ერთია, თეზისის შინაგანი წინააღმდეგობრიობის ხმამაღლა მხილება-გამოაშკარავება და მის დასაბუთებაზე უარის თქმა, ამგვარ თეზისებს „ლოგიკურ პარადოქსიებსაც“ უწოდებენ.

დავალება: ახსენით თვალსაზრისი, რომელსაც ზოგჯერ იყენებთ თქვენი აზროვნების განსამტკიცებლად. როგორ აანალიზებთ და აფასებთ კრიტიკულ აზროვნებას.

Here is the step by step method we use on Acclaim ideas: Create and set up. If you are creating a test from new or using a graduated ideas, you need to set up a hypothesis. Secondly, Plan and explore. This stage is about digging deeper into your assumptions Test and lastly Acces your results.

9.2. აზრის დასაბუთება: არგუმენტაცია არგუმენტაცია და სასწავლო პროცესი

ნებისმიერი პრობლემის გადასაჭრელად, ამა თუ იმ საკითხზე მსჯელობისას, საჭიროა სწორი, მიზანმიმართული ლოგიკური მსჯელობა. ლოგიკური აზროვნება კი იმ საშუალებებისა და მეთოდების ცოდნას გულისხმობს, რომლითაც შეიძლება რაღაცის დასაბუთება. დასაბუთების პროცესი უკვე დარწმუნებაა. ცხადია, მსჯელობაში, სხვათა დარწმუნებაში მთავარი არ არის მხოლოდ საუბარი ან მხოლოდ ცოდნა - განათლება. „მართალია, ცოდნა აუცილებელია ადამიანისათვის, მაგრამ ჭეშმარიტი ცოდნა და კვლევა არ გულისხმობს გონების მიერ ფიქსირებულ ფაქტთა უბრალო ჯამს, „თორემ, - როგორც ჰერაკლიტე იტყოდა, - ჰესიოდემაც ბევრი იცოდა, მაგრამ ვერ დაამტკიცა, რომ დღე და ღამე ერთია“. შესაბამისად, ლოგიკური აზროვნების უმნიშვნელოვანესი პროცესიც სწორედ არგუმენტის შექმნა, ანუ არგუმენტაციაა. იგი კომუნიკაციის პროცესია, რომელშიც ლოგიკური მსჯელობა გამოყენებულია სხვათა დარწმუნებისათვის, ხოლო არგუმენტი ის მნიშვნელოვანი ღერძია, რომელსაც მივყავართ ლოგიკურ აზროვნებამდე. არგუმენტირებული საუბარი ხელს გვიწყობს ჩვენი სათქმელი მკაფიოდ, გარკვევით, დამარწმუნებლად ჩამოვაყალიბოთ და „ვაიძულოთ“ ოპონენტები, აუდიტორია, კონცენტრაცია მოახდინონ, ყურადღებით და კარგად მოგვისმინონ და ასევე არგუმენტირებულად გვიპასუხონ. მარტივად თუ ვიტყვით - სადაც არის კარგი არგუმენტაცია - იქ უდაოდ კარგი

ლოგიკაა და პირიქით. მაშასადამე, არგუმენტაცია - ესაა სააზროვნო პროცესი, რომლის მიზანია ზოგიერთი მოსაზრების ჭეშმარიტება - მცდარობის დამადასტურებელი ფაქტების მოყვანა, ანუ ეს პროცესი ძირითადად ეფუძნება მტკიცებულების დასაბუთებას.

რაც შეეხება მტკიცებულებას - ესაა ლოგიკური ოპერაცია, გარემოება, დაფუძნებული რომელიმე ჭეშმარიტ მონაცემზე, რომელიც სხვა ჭეშმარიტ მონაცემთან კავშირში ასაბუთებს ამა თუ იმ მოვლენის, ფაქტის არსებობას, რაიმე მოქმედების ჩადენას. თავის მხრივ უარყოფა ეფუძნება მცდარ, ყალბ მონაცემს სხვა ჭეშმარიტი მონაცემების საპირისპიროდ.

მტკიცებულება და უარყოფა - ლოგიკური არგუმენტაციის საფუძველია, რადგან არგუმენტაციის თითქმის ყველა პროცესი შეიძლება იყოს ამა თუ იმ ხარისხით წარმოდგენილი როგორც მტკიცებულება და როგორც უარყოფა. შინაარსობრივი თვალსაზრისით, არგუმენტირება, როგორც ასეთი, რამდენიმე სახეობად იყოფა: ლიტერატურულ-პუბლიცისტური, კრიტიკული, ფილოსოფიური, ისტორიული, სამეცნიერო, ბიოგრაფიული, ფსიქოლოგიური, სოციოლოგიური და ა.შ. და რადგან არგუმენტაციისას ცოდნის ყველა ელემენტი ერთმანეთთანაა დაკავშირებული, ერთმანეთითაა გამოწვეული, ამიტომაც ეს ლოგიკური ოპერაცია ზოგადად მეცნიერების ყველა დარგისთვის დამახასიათებელი. გამომდინარე იქედან, რომ მეცნიერების უმთავრესი ამოცანაა - არა მარტო აღმოჩენა და განცხადება ჭეშმარიტებისა, არამედ მისი როგორც მტკიცებულებების, ასევე საეჭვო მონაცემების,

უარყოფის აღმოჩენაც და განცხადებაც, ამიტომ ჭეშმარიტების დასადგენად საჭიროა ამ პროცესების (არგუმენტაციის) სწორად მართვა. სასაწავლო პროცესის დანიშნულებაა სტუდენტს მეცნიერების საფუძველების შესწავლაში დაეხმაროს, ამიტომ ამ ტიპის უნარ-ჩვევების განვითარება მათში ფრიად მნიშვნელოვანი და საჭიროა. შესაბამისად, გადავწყვიტეთ შევხებოდით არგუმენტირების სტრატეგიების გამოყენების წესებს. ისინი მათ თითქმის ყველა სასწავლო დისციპლინის უკეთ ათვისებაში დაეხმარებიან. ჯერ კიდევ არისტოტელე (ძვ.წ. IV ს.) მიუთითებდა, რომ დარწმუნების მეთოდს მიეკუთვნებოდა წარმატებული დებატი, დისკუსია, კამათი ანუ ზოგადად რიტორიკული ხელოვნება. საუბარი რომ კარგი, საინტერესო და შინაარსიანი ყოფილიყო, ძველმა. ელინებმა შემოგვთავაზეს დარწმუნებისათვის საჭირო სამი ელემენტი: ეს წესები დღესაც აქტიურად გამოიყენება. ეთოსი, პათოსი, ლოგოსი, დარწმუნებისთვის საჭირო მეთოდების ძირითადი კომპონენტები:

ეთოსი: კორექტულობა, პატივისცემა, ობიექტურობა, პატიოსნება, კეთილგანწყობა, კარგი კომუნიკაცია, ტოლერანტობა, ანუ, ზოგადად, ეთიკურობა;

პათოსი: იუმორის გრძნობა, ღიმილი, ჟესტიკულაცია, მანერა, ხმა, ჩაცმის სტილი, თვალის კონტაქტი, ემოცია, ანუ ის, რაც საბოლოოდ ჩვენს საუბარს პათეტიკურსა და სასიამოვნოს ხდის;

ლოგოსი უმთავრესი კომპონენტია, რომელშიც მოიაზრება: კრიტიკული აზროვნება, სწრაფი რეაქცია, კონცენტრაცია, ორგანიზებულობა, ანალიზის უნარი, სისხარტე, მიზნობრიობა, მეხსიერება და, რაც ყველაზე

მთავარია, არგუმენტაცია, რომელიც, თავის მხრივ, შეიცავს ყოველივე ჩამოთვლილს. თავისთავად არგუმენტი, როგორც ასეთი, ლოგიკურად გაბმული მთელი სტრუქტურული ჯაჭვია. იგი გასაგები, მკაფიო და ნათელია. არგუმენტირების სტრუქტურა მტკიცება და უარყოფა, არგუმენტირებული პროცესის ლოგიკური ოპერაცია, მოიცავს სამ ელემენტს: თეზისს, არგუმენტებს და დემონსტრაციას.

განვიხილოთ ისინი:

თეზისი (იგივე დებულება) - ესაა იმ ჭეშმარიტების ანდა მცდარობის შესახებ მსჯელობა, დასკვნა, რომლის დასაბუთებაც ხდება. თეზისის როლში შეიძლება გამოვიდეს სხვადასხვა სამეცნიერო მონაცემები, მაგალითად, მათემატიკაში - თეორემა, ემპირიულ კვლევებში კონკრეტული მონაცემების განზოგადება, ისტორიული და საზოგადოებრივი მოვლენების მახასიათებლები, მედიცინაში - დიაგნოზი, იურიდიულ პრაქტიკაში - ფაქტები და გარემოებები, დანაშაულის მოტივები, ზარალის ხასიათი და ზომა და ა.შ. არგუმენტები (მტკიცება, შედეგები) - ესაა მსჯელობა, დასკვნა, რომლის საშუალებითაც ხდება თეზისის ჩამოყალიბება, ანუ აქედან გამომდინარეობს თეზისის ჭეშმარიტება და მცდარობა. არგუმენტად შეიძლება შეგვხვდეს: ფაქტები, განსაზღვრება, აქსიომა, პოსტულატები, ადრე ნაჩვენები სიტუაცია (თეორემა, კანონები), ადრე დადასტურებული დებულებებიც (მაგ., მეცნიერების კანონები). ძირითადად არგუმენტაცია მაინც დაფუძნებულია ფაქტებზე - რომელთა ჭეშმარიტებაში საეჭვო არაფერია, რადგან, როგორც ამბობენ, „ფაქტი ჯიუტია“.

დემონსტრაცია - გულისხმობს ლოგიკურ კავშირებს თეზისსა და არგუმენტს შორის. ლოგიკური გადასვლა არგუმენტიდან თეზისზე ხორციელდება დასკვნების გზით. ის შეიძლება იყოს არა ერთი, არამედ გარკვეული სისტემით დალაგებული დასკვნების მთელი წყება, რომელთა შორის უკანასკნელი (ბოლო შედეგი) არის თეზისი. მის გზავნილებად კი განიხილებიან მოსაზრებები, რომლებშიც გამოხატულია ინფორმაცია არგუმენტებზე. ანუ დემონსტრირება ნიშნავს თეზისის, როგორც მიღებული არგუმენტების საფუძველზე ჩამოყალიბებული დასკვნების, წარმოდგენას. იმ დასკვნებს შორის, რომლებმაც ასახვა ჰპოვეს თეზისში, გამოყოფენ განსაკუთრებულად ღირებულ ძირითად დასკვნას, რომელიც წარმოადგენს კიდევ საბოლოო შედეგს, რომელიც ფორმულირებული იყო საწყის ეტაპზე და რომლის დადასტურებასაც ეხებოდა მთელი შესრულებული სამუშაო. თუ დემონსტრაცია ხორციელდება დედუქციური ფორმით ანდა სრული ინდუქციით და ანალოგიის მკაცრი დაცვით, მტკიცებისა და უარყოფის საიმედოობა მთლიანად დამოკიდებულია თეზისის ჭეშმარიტებასა და მცდარობაზე; ხოლო იმ შემთხვევაში, თუ დასკვნები მიღებულია არასრული ინდუქციით, შედეგად ვიღებთ მეტნაკლებად დამაჯერებელ (და არა სარწმუნო) შედეგებს. როგორც ვხედავთ, არგუმენტირებაში იგულისხმება: 1. არგუმენტების მოყვანის პროცედურა რაიმე სახის მდგომარეობის სასარგებლოდ; 2. თავად ასეთი არგუმენტების ერთიანობა; 3. რაიმე დასკვნის ჭეშმარიტების დასაბუთება ამა თუ იმ ხარისხით; ხოლო არგუმენტაციისთვის დამახასიათებელია შემდეგი ნიშნები: არგუმენტაცია ყოველთვის გადმოცემულია გასაგები ენით, აქვს

წერილობითი ანდა ზეპირი დასაბუთების ხასიათი; არგუმენტაცია მიზანმიმართული მოღვაწეობაა, რამდენადაც მის მიზანს წარმოადგენს - დარწმუნება;

არგუმენტაცია - ეს სოციალური საქმიანობაა, რამდენადაც მიმართულია ადამიანზე, გულისხმობს დიალოგს და მოყვანილი დასკვნების საფუძველზე მოწინააღმდეგე მხარის აქტიურ რეაქციას; არგუმენტაცია გულისხმობს გულისხმიერებას მათი მხრიდან, ვინც მას მიიღებს, მათ შესაძლებლობებს, რაციონალურად აწონოს არგუმენტები, მიიღოს ისინი ანდა უარყოს. რაც შეეხება თავად არგუმენტაციის პროცესს, იგი მოიცავს მთავარ მოქმედ პირს: არგუმენტატორს ანუ მას, რომელიც ახორციელებს არგუმენტაციას და რეციპიენტს ანუ ადრესატს, მიმღებს. არგუმენტაცია მიეკუთვნება ადამიანზე ზემოქმედების ჰუმანურ საშუალებას. ადრესატს აქვს თავისუფალი ნება - მას შეუძლია მიიღოს არგუმენტი, ანდა უარყოს იგი. არგუმენტაციისას ადრესატი არ წარმოადგენს მკაცრი ზემოქმედების ობიექტს. მთელი ამ მოღვაწეობის მიზანია, ადრესატმა მიიღოს არგუმენტატორის მიერ წამოყენებული თეზისი. მაგრამ არსებობს მსჯელობის დროს ნებისით თუ უნებლიედ დაშვებული შეცდომები, რომელთა მიზანია შეცდომაში შეგვიყვანოს. ყველა დიდი მოაზროვნე, დაწყებული არისტოტელედან, სწავლობდა მსჯელობის დროს დაშვებულ შეცდომებს. მაგრამ იზადება კითხვა - თუ ეს შეცდომებია, რატომ არის საჭირო მისი ცოდნა? მასზე ყურადღების გამახვილება? პასუხიც მარტივია - ეს ლოგიკური შეცდომები გვეხმარება უფრო მეტად დავფიქრდეთ არგუმენტაციაზე, შევძლოთ არა მარტო ოპონენტების სისუსტეების დანახვა და გააზრება,

არამედ საკუთარი შეცდომების აღიარება და გამოსწორებაც. ისინი არგუმენტების გამოსწორების შანსს გვაძლევენ. ზოგადად არგუმენტის შედგენის არაერთი ხერხი და მეთოდი არსებობს. მათ შორის გამოიკვეთება არგუმენტის ჩამოყალიბების ის გზები და სტრატეგიები, რომელიც თანამედროვეობაში ყველაზე გავრცელებულია და ტულმინის არგუმენტაციის მოდელის სახელითაა ცნობილი (ბრიტანელი ფილოსოფოსი სტეფან ტულმინმა XX საუკუნის 50-იან წლებში განავითარა მოდელი, რომელიც არისტოტელეს პრინციპს წააგავდა, მაგრამ მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდა მისგან). დედუქციური /ინდუქციური არგუმენტაცია და ტულმინის არგუმენტირების მოდელი დედუქცია და ინდუქცია ლოგიკური აზროვნების ქვაკუთხედიანია. დედუქცია ლათინური სიტყვაა და ნიშნავს „გამოყვანას“. ტულმინის მოდელის მიხედვით არგუმენტის შედგენისას გასათვალისწინებელია სამი ძირითადი კომპონენტი: • აზრი - პირობა, რომელიც საჭიროებს განმტკიცებას; • დამამტკიცებელი წინადადება - რომელიც განამტკიცებს აზრს ფაქტით ან მსჯელობით; • დასკვნა - ლოგიკური კავშირი, გამომდინარე ორივე წინადადებიდან. სწორედ ამას უსვამს ტულმინი ხაზს, და ამბობს, რომ დედუქციურ და ინდუქციურ მსჯელობაში მართალია დაცულია გამომდინარეობის პრინციპი, მაგრამ ხშირია ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც დასკვნები არასწორია.

დავალება: თქვენი აზრით რომელია ჩვენი ქვეყნის ისტორიაში ყველაზე ტრაგიკული ან წარმატებული მოვლენა? რა გაძლევთ ამის საფუძველს, რა შედეგები მოჰყვა ქვეყნისათვის ამ გამორჩეულად მნიშვნელოვან პროცესებს?

Proving of critical thinking Everybody agrees that thinking, minding and right judgments play essential role in conclusion of any discussion, But without proving concluded ideas is no use of critical thinking. So, to prove your ideas needs lots of arguments, so Heraklitus knew a lot but could not prove, that night and Daytime are the same. Proving ideas, theories needs lots of arguments, so logical argumentation is very important for assuring oponent in the correction of you ideas.

9.3. ინდუქციური და დედუქციური დასკვნების სახეები

სწავლა/სწავლების ძირითადი მიზანი განათლებული და უნარიანი ახალგაზრდების აღზრდაა. სწორედ ეს განაპირობებს სწავლების იმ მრავალფეროვან მეთოდებსა და ტექნოლოგიებს, რომლებსაც მიზნის მისაღწევად იყენებს პედაგოგი. ზოგადად, სწავლის მეთოდიკა პასუხს გვაძლევს კითხვაზე: რა გზით შეგვიძლია მივალწიოთ სათანადო შედეგებს სწავლებისას? ხოლო სწავლების ტექნოლოგია გვპასუხობს კითხვაზე: როგორ გავხადოთ შედეგი გარანტირებული? ამიტომ ნებისმიერი დიდაქტიკური ამოცანის ეფექტურად გადაწყვეტა, მეტწილად, ტექნოლოგიების სწორად შერჩევაზეა დამოკიდებული.

ამგვარი გაგებით, ნებისმიერი მეთოდიკა შეგვიძლია ტექნოლოგიებამდე დავიყვანოთ. იგი გვაძლევს კორექტირების, უფრო სრულყოფილი დიდაქტიკური და მეთოდური მიდგომების გამოყენების საშუალებას; შეგვიძლია საჭიროებისამებრ შევცვალოთ და დავაზუსტოთ

მეთოდური პარამეტრები და სხვა. როგორც თეორიული და პრაქტიკული კვლევები ცხადყოფს, ყველაზე ეფექტურ საშუალებას სასურველი შედეგის მისაღწევად სასწავლო პროცესში ინდუქციური და დედუქციური მეთოდების გამოყენება წარმოადგენს. მეცნიერებაში შემეცნების ეს ტექნოლოგიები იზოლირებულად არ გამოიყენება. უფრო მეტიც, ინდუქციური მეთოდის გამოყენებისას გარკვეულწილად “ფარულადაც” კი ხდება დედუქციის გამოყენება.

დედუქცია და ინდუქცია:

დედუქცია შემეცნების ისეთი მეცნიერული მეთოდია, რომელიც გულისხმობს საერთო ნიშან-თვისებიდან კერძო ნიშნების გამოყოფას. ამ დროს აზროვნება ისე მიმდინარეობს, რომ ყოველი კომპონენტი ლოგიკურად გამომდინარეობს წინა აზრიდან. დედუქციური მეთოდი საშუალებას გვაძლევს, გამოვიტანოთ სწორი დასკვნა, გამოვყოთ საერთო პრინციპები და კანონები, რომლებიც არ მოგვცემს შეცდომის დაშვების უფლებას: ისინი კონკრეტული მოვლენის ფაქტობრივი სინამდვილის დადგენაში გვეხმარება.

ინდუქცია კი შემეცნების ის ფორმაა, რომელიც საშუალებას გვაძლევს, მივიღოთ ძირითადი დასკვნა ცალკეული ფაქტების საფუძველზე, ანუ ესაა აზროვნების მოძრაობა კერძოდან ზოგადისაკენ. ინდუქციის მეთოდები გამოიყენება ობიექტებსა და მოვლენებს შორის ემპირიული კავშირების დასადგენად. ეს მეთოდებია:

1.ერთადერთი მსგავსების მეთოდი (რომელიმე შემთხვევაზე ან მოვლენაზე დაკვირვებისას გამოიკვეთება მხოლოდ ერთი საერთო ფაქტორი. ცხადია, რომ ეს

ერთადერთი ფაქტორი წარმოადგენს მოცემული მოვლენის მიზეზს);

2.ერთადერთი განსხვავების მეთოდი (თუ არსებობს გარკვეული პირობები რაღაც მოვლენის ან გარემოების წარმოშობისა, თუ ყველა მათგანი თითქმის ერთმანეთის მსგავსია და მხოლოდ ერთი ფაქტორით განსხვავდება, მაშინ შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ეს ფაქტორი არის კიდევ მოცემული მოვლენის წარმოშობის მიზეზი);

3.მსგავსებისა და განსხვავების დაკავშირების მეთოდი (იგი წარმოადგენს ორი ზემოთ მითითებული მეთოდის კომბინაციას);

4.თანმხლები ცვლილებების მეთოდი (თუ ერთი მოვლენის ცვლილებები მუდმივად იწვევს გარკვეულ ცვლილებებს სხვა მოვლენებში, მაშინ უნდა დავასკვნათ, რომ ამ მოვლენებს შორის არსებობს მიზეზ-შედეგობრივი კავშირი);

5.“ნარჩენების” მეთოდი (ესაა რთული შემთხვევა “მრავალფაქტორიანი მიზეზისა”. თუ რომელიმე ფაქტორთაგანი ცნობილია, როგორც მოცემული მოვლენის რომელიმე ნაწილის მიზეზი, აქედან მივიღებთ დასკვნას: სხვა ნაწილების მიზეზებს შეიძლება სულ სხვა ფაქტორები განაპირობებდეს, რომლებიც ერთიანობაში მოცემული მოვლენის საერთო მიზეზი იქნება).

ინდუქციური და დედუქციური მეთოდები ყველაზე ეფექტურად გამოიყენება სწავლის დროს ცნებების სწორად გაგებისთვის, ცნებების წვდომისა და ათვისებისთვის. “ლოგიკურად მოაზროვნე ადამიანს შეუძლია, წყლის ერთი წვეთით გააკეთოს დასკვნები ატლანტიკის ოკეანის ან ნიაგარას ჩანჩქერის არსებობაზე, თუნდაც არც ერთი არ

ჰქონდეს ნანახი;... ფრჩხილის, ფეხსაცმლის, სახის გამომეტყველების და სხვა “წვრილმანი” დეტალებით ძნელი არაა, გამოიცნო ადამიანის პროფესია”, – ეს სიტყვები შერლოკ ჰოლმსს ეკუთვნის, რომელსაც შეეძლო, პატარა დეტალებიდან (ცნებების სწორად გაგების გზით) ლოგიკურად აეგო მოვლენათა ჯაჭვი, რისთვისაც იყენებდა დედუქციურ მეთოდს.

დედუქციური მსჯელობის მაგალითი:

1) თუ წვიმს, დედამიწა დასველდება / წვიმს. / მიწა სველია;

2) თუ ჰელიუმი ლითონია, ის ელექტროგამტარია. / ჰელიუმი ელექტროგამტარი არაა. / ჰელიუმი ლითონი არაა;

3) ყველა ადამიანი მოკვდავია. / ყველა ბერძენი ადამიანია. / მაშასადამე, ყველა ბერძენი მოკვდავია;

4) “თუ ნეტარება სხვა არაფერია, ვიდრე მარადიული ცხოვრება, ხოლო მარადიული ცხოვრება – ეს ჭეშმარიტების შეცნობის საშუალებაა, მაშინ ნეტარება – ეს სხვა არაფერია, თუ არა ჭეშმარიტების შეცნობა” (ორიგენე).

ინდუქციის მაგალითია:

1) ვენესუელა რესპუბლიკაა, ეკვადორი რესპუბლიკაა. / არგენტინა, ბრაზილია, ვენესუელა, ეკვადორი ლათინოამერიკული სახელმწიფოებია. / ყველა ლათინოამერიკული სახელმწიფო რესპუბლიკაა;

2) იტალია რესპუბლიკაა, პორტუგალია რესპუბლიკაა, ფინეთი რესპუბლიკაა, საფრანგეთი რესპუბლიკაა. იტალია, პორტუგალია, ფინეთი, საფრანგეთი დასავლეთ-ევროპული ქვეყნებია. / ყველა დასავლეთ-ევროპული ქვეყანა რესპუბლიკაა.

მოყვანილი მაგალითებით უკეთ გასაგებია შემდეგი ცნებები: სველი მიწა; ლითონი; ადამიანი; მოკვდავი; ნეტარება; მარადიული ცხოვრება; ლათინოამერიკული სახელმწიფოები; დასავლეთევროპული ქვეყნები.

ზოგადად, ცნება – ესაა აზროვნების ფორმა, აზრი, განზოგადება, ჰიპოთეზა, ინტერპრეტაცია, რომელშიც ასახულია საგნის არსებითი ნიშნები. საგნის ნიშნებს უწოდებენ იმ ნიშნებს, რითაც საგნები ჰგვანან ერთმანეთს ან განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან. არსებითია ის ნიშნები, რომლებიდანაც თითოეული, ცალკე აღებული, აუცილებელია საგნის დასახასიათებლად და ყველა ერთად აღებული კი საკმარისია, რომ მოცემული საგანი (მოვლენა) განვასხვავოთ დანარჩენებისაგან და განვაზოგადოთ ერთგვაროვანი საგნები. არაარსებითი, მეორეხარისხოვანია ის ნიშნები, რომელთა შემენით ან დაკარგვით საგანი რჩება იგივე (მაგალითად, ცნება “ადამიანი”-ს არსებით ნიშანს წარმოადგენს მისი ხმა, წონა, სიმაღლე და სხვ); ანუ ზოგადად, ცნებები გამოიხატება ტერმინებით და საშუალებას გვაძლევს, მათზე დაყრდნობით ავხსნათ ფაქტების შინაარსი – დამოკიდებულება, გრძნობა, საგნის რაობა. ცნების, კონცეფციის ღირებულება ჭეშმარიტებაა, ჭეშმარიტება კი ისეთი ინტერპრეტაციაა, რომელიც წარმოადგენას გვიქმნის სამყაროზე. ამიტომ, რომ ცნებას, როგორც ასეთს, გრძნობითი და რაციონალური ხასიათი აქვს. განვიხილოთ რამდენიმე მაგალითი:

მაგალითად, ცნება “ვაშლი” გულისხმობს შემდეგ მახასიათებლებს: წითელი, მრგვალი, ტკბილი. მოცემულია სამი ცნება: ფერის, ფორმის და გემოვნების აღმნიშვნელი

(მართალია, ცნება “ფერი” ბევრ სხვადასხვა ფერს გულისხმობს, მაგრამ ამ შემთხვევაში მითითებულია წითელი). ამ კერძო შემთხვევაში ინდუქციურ/დედუქციური მეთოდი დაგვცხმარა, სწორი წარმოდგენა შეგვექმნა ცნება “ვაშლის” რაობაზე და ეს მოხდა საერთო ნიშან-თვისებებიდან კერძო ნიშნების (წითელი ვაშლი, ტკბილი ვაშლი...) გამოყოფით (და პირიქით).

ცნება “მოსწავლე” გულისხმობს ისეთ ნიშნებს, როგორებიცაა: “ახლის შეცნობა”/ “მასწავლებლის მეთვალყურეობით მეცადინეობა”/ “სკოლაში წასვლა”; ხოლო ცნება “კარგი მოსწავლე” გულისხმობს: “ახლის შეცნობას”/ “მასწავლებლის მეთვალყურეობით მეცადინეობას” / “სკოლაში წასვლას”/ “კარგი შეფასების მიღებას”/ “შესრულებას, პასუხისმგებლობას”/ “მოვალეობას, აღზრდას”. ცნება “მდინარე” მოცულობითია, მოიცავს მდინარეთა სიმრავლეს, როგორც ასეთს. მაგალითად, იგი თავის არსში მოიცავს მდინარეებს – მტკვარს, ნილოსს, სენას და ა.შ.

როგორც ვხედავთ, ცნების მოცულობა და შინაარსი ურთიერთდამოკიდებულია, უფრო მეტიც, ერთი განაპირობებს მეორეს. მაგალითად, ავტომობილი სატრანსპორტო საშუალებაა, რომელსაც აქვს ძრავა, ბორბალი და სამართავი მოწყობილობა. ისინი ქმნიან ცნების შინაარსს, მის მოცულობას, რაოდენობრივ შინაარსს კი წარმოადგენს ყველა ავტომობილი, რაც კი არსებობს. ასევე, “მოსწავლე” მოიცავს თავის თავში ყველა მოსწავლეს, რომელიც ოდესმე ყოფილა მოსწავლე, ან ყველა მოსწავლეს, რომელიც ან სწავლობს, ან მომავალში ისწავლის. თუ ერთი ცნება მეორეზე ფართოა, მაშინ პირველი შინაარსობრივად

უფრო ღარიბია, ვიდრე მეორე. თუ პირველი ცნება უფრო მცირეა მოცულობით, მაშინ ის მეორეზე უფრო მდიდარია შინაარსობრივად. მაგალითად, ცნება “რომბი”-ს შინაარსია ორი საერთო ნიშანი – “პარალელოგრამი” და “თანაბარი მხარეები” და ისინი ერთმანეთს განაპირობებენ ყველა იმ მაჩვენებლით, რომელიც ზემოთ აღვნიშნეთ.

მოვიყვანოთ პრაქტიკული მაგალითი, თუ როგორ შეიძლება ისტორიის გაკვეთილზე ცნების უკეთ გაგება ინდუქციისა და დედუქციის გზით:

გამოვიყენოთ დედუქციური მეთოდი და განვიხილოთ, რა არსებით ნიშნებს გულისხმობს ცნება “საისტორიო წყარო”?

ინდუქციური მეთოდით მივიღებთ შემდეგ შედეგს:

- არქეოლოგია სიძველეთა შემსწავლელი მეცნიერებაა და შესაბამისად, ისტორიის დამხმარე დარგია;
- უძველესი ეპიგრაფიკა და ამიტომ იგი ისტორიის დამხმარე დისციპლინაა;
- საისტორიო თხზულებები წერილობითი თხრობითი მასალებია და აუცილებელია ისტორიის შესწავლისათვის;
- ჰაგიოგრაფიული თხზულებები წმინდანთა ცხოვრებებია და მრავალ საინტერესო დეტალს შეიცავს ისტორიის შესწავლისთვის;
- ისტორიული დოკუმენტები ყველაზე უტყუარი მასალებია ისტორიის შესწავლისთვის;
- სამართლის ძეგლები ქართული სამართლის ისტორიის შესწავლისთვის გამოიყენება;

- საეკლესიო ტიბიკონები ქართული ეკლესიის ისტორიის შესწავლისთვისაა მნიშვნელოვანი და ამდენად, საქართველოს ისტორიის განუყოფელი ნაწილია;
- კინო, ფოტო, ფონური, ვიდეო, აუდიო მასალები, ანუ ზოგადად, ვიზუალური, სემიოტიკური მასალები ფართოდ გამოიყენება ისტორიის შესწავლისთვის.

დასკვნა – ცნებები: არქეოლოგია, ეპიგრაფიკა, საისტორიო თხზულებები, ჰაგიოგრაფიული თხზულებები, ისტორიული დოკუმენტები, სამართლის ძეგლები, საეკლესიო ტიბიკონები, კინო, ფოტო, ფონური, ვიდეო, აუდიო მასალები – ეს ყველაფერი ისტორიის შესწავლისთვის გამოიყენება და საისტორიო წყაროებს წარმოადგენს.

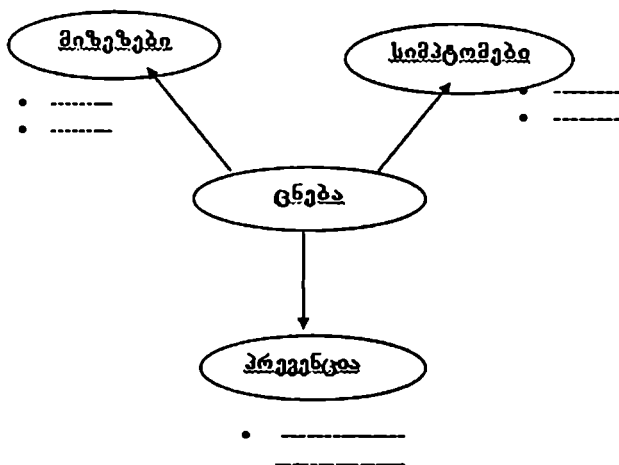
სასწავლო პროცესში დედუქციური და ინდუქციური მეთოდების გამოყენების თვალსაზრისით, ეფექტურია ე.წ. “ცნებების რუკის” გამოყენება. იგი ეხმარება მოსწავლეს ინფორმაციისა და ცნებების ორგანიზებაში. ამ მეთოდით მუშაობის პროცესში მოსწავლეს მოუწევს კლასებსა და კატეგორიებზე, ნიშან-თვისებებსა და მახასიათებლებზე, ნიმუშებსა და მაგალითებზე ფიქრი. მეთოდის გამოყენება ეფექტურია ლექსიკური მარაგის გამდიდრებისა და მნიშვნელოვანი ცნებების ათვისებისათვის.

“ცნების რუკაზე” მუშაობა გულისხმობს ტექსტის გაცნობას და ისეთ შეკითხვებზე პასუხის გაცემას, როგორებიცაა:

•რა არის ———? რას ჰგავს იგი? რა მაგალითებს მოყვანა შეიძლება მასთან დაკავშირებით?

•რა არის ——— -ის მიზეზი? რა არის ———ის შედეგი?

ცნების რუკის ნიმუში

მოსწავლემ წინასწარ უნდა წაიკითხოს ტექსტი, რათა მონიშნოს საკვანძო სიტყვები და წინადადებები.

არსებობს “ცნების რუკის” რამდენიმე ვარიანტი. ქვემოთ მოცემულია ცნების რუკის გამოყენების მაგალითი თემაზე: “ომი”

მეთოდის გამოყენების საფეხურები:

1. წარუდგინეთ კლასს წასაკითხი ტექსტი;
2. კითხვის დაწყებამდე ჰკითხეთ მოსწავლეებს, სმენიათ თუ არა რაიმე ომის შესახებ;
3. ტექსტის პირველი მონაკვეთის წაკითხვის შემდეგ დახაზეთ დაფაზე ოვალი და ჩაწერეთ “ომი”. სწორედ ამ ცნების გარშემო ააგებენ მოსწავლეები ცნების რუკას;
4. დახაზეთ მეორე ოვალი და ჩაწერეთ “მიზეზები”. დააკავშირეთ ორი ოვალი (მაგალითად, ცენტრალური

ოვალიდან მიმართული ისრით). შეახსენეთ მოსწავლეებს, რომ ტექსტის პირველი მონაკვეთი აღწერს ომის გამომწვევ მიზეზებს;

5. სთხოვეთ მოსწავლეებს, თავადაც დახაზონ ასეთივე რუკა რვეულებში/ფურცლებზე და წყვილებში იმსჯელონ ომის გამომწვევი მიზეზების შესახებ, შემდეგ კი ჩამოწერონ ეს მიზეზები მეორე ოვალში (ან გვერდით მიაწერონ მეორე ოვალს);
6. შესთავაზეთ რამდენიმე მსურველს, გაუზიარონ მეწყვილესთან შეჯერებული მოსაზრებები მთელ კლასს, საუბრის პროცესში ჩამოწერეთ გამოთქმული შეხედულებები დაფაზე, მეორე ოვალთან;
7. სთხოვეთ მოსწავლეებს, წაიკითხოთ მომდევნო მონაკვეთი;
8. დახაზეთ მესამე ოვალი და ჩაწერეთ “სიმპტომები”. დაკავშირეთ ცენტრალური ოვალი მესამე ოვალთან. შეახსენეთ მოსწავლეებს, რომ მეორე მონაკვეთში უკვე “მსოფლიო ომის” სიმპტომებია აღწერილი;
9. სთხოვეთ მოსწავლეებს, წყვილებში გაიხსენონ ინფორმაცია ტექსტიდან და თავიანთ ფურცლებზე შეავსონ რუკის მესამე ოვალი (“სიმპტომები”);
10. კვლავ შესთავაზეთ რამდენიმე მსურველს, გაუზიარონ მეწყვილესთან შეჯერებული მოსაზრებები მთელ კლასს. ჩამოწერეთ გამოთქმული შეხედულებები დაფაზე, მესამე ოვალში (ან მის გვერდით);
11. დახაზეთ მეოთხე, შედარებით მცირე ზომის ოვალი და გახაზეთ ისარი ცენტრალური ოვალიდან ამ მეოთხე ოვალამდე. სთხოვეთ მოსწავლეებს, ივარაუდონ, რის შესახებ იქნება მესამე მონაკვეთი. მსჯელობის დასრულების შემდეგ ჩაწერეთ ოვალში “პრევენცია”.

სთხოვეთ მოსწავლეებს, ისაუბრონ ომის თავიდან აცილების და პრევენციის შესაძლო გზებზე;

12. სთხოვეთ მოსწავლეებს, წაიკითხონ ტექსტის ბოლო მონაკვეთი და ყურადღება გაამახვილონ მსჯელობის დროს გამოთქმულ იდეებზე;
13. სთხოვეთ მოსწავლეებს, წყვილებში შეადარონ საკუთარი ნამუშევრები და თავიანთ ფურცლებზე შეავსონ რუკის მეოთხე ოვალი;
14. სთხოვეთ რამდენიმე მსურველს, გაუზიარონ მეწყვილესთან შეჯერებული აზრები მთელ კლასს;
15. ჩამოწერეთ გამოთქმული აზრები დაფაზე, მეოთხე ოვალთან.

სასწავლო პროცედურებში ინდუქციური და დედუქციური მეთოდების გამოყენება, ცნებების უკეთ წვდომის გარდა, ხელს უწყობს კონცეპტუალური ცოდნის შემენას, კრიტიკული აზროვნების განვითარებას, ანალიზსა და სინთეზზე ორიენტირებულ აზროვნებას, სოციალური უნარების განვითარებას, საკომუნიკაციო უნარების განვითარებას და, საბოლოო ჯამში, სასწავლო მიზნების მიღწევას.

რა არის დილემა?

დილემა არის მდგომარეობა, როდესაც ჩვენ ვდგევართ ორი ალტერნატიული არჩევანის წინაშე და უნდა მივიღოთ გადაწყვეტილება. მაგრამ რომელი არჩევანიც არ უნდა გავაკეთოთ, შედეგები ჩვენთვის მაინც არასასურველი იქნება, ან ვერ გავამართლებთ, მნიშვნელოვან მიზეზთა გამო, მაგალითად:

- მორალური ან რელიგიური მოვალეობები;

- ჩვენი პიროვნებისადმი მოლოდინი (როგორ მოქმედებებს მოელიან სხვები ჩვენგან, როგორც მასწავლებლისგან, სტუდენტისგან, ძმისგან, მეგობრისგან ან პრეზიდენტისგან);
- კანონით დაკისრებული ვალდებულებები (უფლებები და მოვალეობები);
- ადამიანის უფლებებისადმი პატივისცემა;
- ჩვენი პირადი კავშირები ოჯახის წევრებთან და მეგობრებთან;
- ფინანსური მიზეზები (ფულის დაზოგვის საჭიროება, მოგების მიღების შესაძლებლობა);
- პრაქტიკული მიზეზები (მხარს უჭერ ან ეწინააღმდეგები რთული პრობლემის ამგვარ გადაწყვეტას).

როდესაც დილემის წინაშე ვდგავართ, ჩვენ ვაწყდებით იმ პრინციპებსა და მიზნებს შორის კონფლიქტს, რომლებიც ჩვენთვის მნიშვნელოვანია. დილემა თავს იჩენს როგორც ყოველდღიურ ცხოვრებაში, ასევე პოლიტიკაშიც. პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღება ხშირად უკავშირდება დილემას, ნებისმიერი არჩევანის შემთხვევაში შორს მიმავალი შედეგებით. აქედან გამომდინარე, დილემიდან გამოსავალი არის პრიორიტეტების განსაზღვრა – ერთ მიზანზე ორიენტირება, მეორის დათმობა. ზოგიერთ შემთხვევაში, შესაძლებელია კომპრომისების გამოძებნაც.

ყოველგვარ დედუქციურ დასკვნას სილოგიზმი ეწოდება (ბერძ. *sillogismos*-შეკრება, შეჯამება, გამოყვანა, შედეგი). არსებობს რამდენიმე სახის სილოგიზმი.

დავალება: - გაიხსენეთ სიტუაცია როდესაც გადაწყვეტილება მიღებულია, ინდუქციური, დედუქციური, სილოგისტური დასკვნების შედეგად?

Inductive and deductive conclusions. Inductive processes, is the Way of making right conclusions from any kind of discussion and deduction is the way of correct conclusions. We all agree that bringing up new educated generation requires new ways of thinking, making and using new ways of advanced technologies, this way induction and deduction is clearly discussed in this topic and is worth to be thoroughly discussed and studied.

9.4. დასაბუთების თეორიის ელემენტები: დასაბუთების სახეები წარმართვის გზები და შეცდომები დასაბუთებაში

კრიტიკული აზროვნების ელემენტებში დასაბუთებას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს. დასაბუთება რთული პროცესია და უმთავრესად, სამი ელემენტისაგან შედგება. ესენია: თეზისი, არგუმენტი და დასაბუთების ხერხი.

თეზისი- ისეთი ახალი მოსაზრებაა, რომელსაც დასაბუთება სჭირდება.

არგუმენტი- უკვე დასაბუთებული მოსაზრებაა. მისი ჭეშმარიტება საყოველთაოდ არის აღიარებული.

დასაბუთების ხერხი- თეზისის სისწორის, უტყუარობის არგუმენტით დასაბუთების საშუალებას

ეწოდება. თავად დასაბუთების პროცესი გამჭირვალე და მოკლე უნდა იყოს.

თეზისი- სამი პრინციპით აიგება. პირველ რიგში, ნათლად, გასაგები და ჩამოყალიბებული, მსჯელობის მანძილზე უცვლელი უნდა იყოს და არ უნდა შეიცავდეს ლოგიკურ წინააღმდეგობას.

მსჯელობის პროცესში თეზისის შეცვლა არ შეიძლება. იგულისხმება განზრახ, მოფიქრებულად შეცვლა და არა უნებლიედ, დაბნევის გამო. როდესაც ერთი თეზისის სისწორეს ამტკიცებს და უცებ, გაუაზრებლად უნებლიედ სხვა თეზისის მტკიცებას იწყებს. ამ მოვლენას თეზისის დაკარგვა ეწოდება.

თეზისში რაიმე წინააღმდეგობრივი არსებობა ანალიტიკური აზროვნების სისუსტის მაჩვენებელია და იმას ცხადყოფს, რომ საკუთარ თავთან მოდის წინააღმდეგობაში.

არგუმენტის- ფუნქცია გამორჩეულად განსაკუთრებულია. მან უნდა დაასაბუთოს მოსაზრების სისწორე. არგუმენტი სამ მოთხოვნას უნდა აკმაყოფილებდეს: ჭეშმარიტებას შეიცავდეს, საკმაო საბუთიანობა ჰქონდეს, მისი ჭეშმარიტება საყოველთაოდ უნდა იყოს აღიარებული.

თუ არგუმენტი ჭეშმარიტებას არ შეიცავს, თავად არგუმენტი აღმოჩნდება მცდარი, ხოლო ასეთი არგუმენტი თეზისს გააყალბებს. საბუთიანობის უკმარისობა არგუმენტის საფუძვლის არასაკმარისობის მიზეზი გახდება. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ წამოწყებული საბუთით თეზისი ვერ დამტკიცდება. ამას გარდა, თუ არგუმენტის ჭეშმარიტება დამტკიცებული და საყოველთაოდ არ იქნება აღიარებული, შეიქნება „მოჯადოვებული წრე“. თეზისის დასამტკიცებლად გამოყენებული იქნება ისეთი არგუმენტი, რომელიც

თავად იქნება მოკლებული საფუძველს და დასამტკიცებელი შეიქმნება.

არგუმენტირების მეთოდები.

არგუმენტირება დასაბუთების პროცესია. იგი სპეციალურ მეთოდებს ემყარება. არგუმენტირების მრავალი მეთოდი არის ცნობილი ქრესტომათიულად მიჩნეულია ოცდაექვსი მეთოდი. ამათგან პირველი თოთხმეტი კამათში დასაბუთების უზრუნველყოფის ფუნქციისაა, ხოლო მეთხუთმეტედან მოყოლებული ოცდამეექვსის ჩათვლით თავისებური შეღავათების ხერხებია და მათი ცოდნა მათივე გაუვნებელყოფისთვის არის საჭირო, ანუ პირველი თხუთმეტი თავისი არსით პოზიტიურია, მეორე ნაწილი-ნეგატიური.

პოზიტიური მეთოდებია: ფუნდამენტურობის, წინა-აღმდეგობის, შედეგობითი, მაგალითების, შედარების, შემობრუნების, შემოფარგვლის, ბუმერანგის, გაუფასურების, ფასის აწევის მეთოდი, გადაფასების, დასწრების, მოთხოვნის, შეკითხვის მეთოდი, ყალბი მხარდაჭერის, გაზვიადების, გამასხარავების, ავტორის მოშველიების, განზოგადების მეთოდი, პიროვნებისადმი მიმართვის მეთოდი, იზოლაციის, თავის არიდების, დაძალების, დაბნევის, გაჭიანურების, გრძნობებისკენ მოწოდების მეთოდი, გაუკუღმართების მეთოდი, დამთრგუნველი შეკითხვების მეთოდი და კიდევ ერთი სახეობაა ალტერნატიული შეკითხვა.

დასაბუთება- მართალია, თეზისისა და არგუმენტის საფუძველზე ხდება, მაგრამ თავად დასაბუთების პროცესი სამი კანონის მეშვეობით წარიმართება, რომელიც ლოგიკის მეცნიერებაში ცნობილია ინდუქციის, დედუქციისა და

ანალოგიის კანონების სახელწოდებით. უფრო შედეგიანია დასაბუთება დედუქციის კანონით ამ შემთხვევაში აზროვნება კონკრეტული მაგალითებიდან ზოგადისკენ მიემართება. ამგვარი დასაბუთება მსმენელზე უფრო დამარწმუნებლად მოქმედებს თავისი კონკრეტულობით, რადგან კონკრეტული უფრო დამაჯერებელია, ვიდრე განყენებული და ზოგადი მსჯელობა. ანალოგიის კანონი ნაკლებად ეფექტურია, რადგან უფრო ზედაპირულია, ამასთან შესადარებელი ფაქტისა თუ მოვლენის ასევე ღრმა ცოდნას საჭიროებს. აღნიშნული კანონის გარდა გამოიყენება ალტერნატივის ლოგიკური ხერხიც ამ ხერხის არსი იმაში მდგომარეობს, რომ ორატორი მსმენელს მსჯელობაში მონაწილეობისათვის იწვევს, თანამოაზრეობას, პარტნიორობას სთავაზობს. მასთან ერთად თეზისის დასაბუთების რამდენიმე ვარიანტს სთავაზობს - განიხილავს და ბოლოს ერთს, უტყუარს ამოირჩევს, როგორც ალტერნატიულს.

დასაბუთებაში ხშირია შეცდომები. მათგან შედარებით გავრცელებულია „სიტყვაზე ნადირობის“ სახელით ცნობილი მოვლენა. ორატორი მსმენელს ისეთ მოსაზრებას შესთავაზებს რომლის ჭეშმარიტების დასაბუთების საშუალებები არ მოეპოვება და მსმენელს სიტყვაზე ნდობას თხოვს. არის შემთხვევები, როდესაც წამოყენებული თეზისის დასამტკიცებლად ისეთი არგუმენტი მოჰყავს, რომლითაც თეზისის ჭეშმარიტება ვერ მტკიცდება. დასაბუთებაში შეცდომების ერთი მიზეზია არგუმენტირებული, ლოგიკური თანმიმდევრობის დარღვევა.

-ლოგიკური შეცდომა- თუ ადამიანს არ სწამს იმისა, რასაც ამტკიცებს, აუცილებლად დაუშვებს რაიმე შეცდომას.

-არგუმენტაციის არასაკმარისობა- ხშირად ადამიანს თეზისის ჭეშმარიტებისა სწორედ იმიტომ არ სწამს, რომ მის შესახებ საკმარისი ინოფორმაცია არ გააჩნია.

-ნერვიული სტრესი- ცხადია, რომ ნერვიული აშლილობა დამანგრეველად მოქმედებს აზროვნებაზე. ლოგიკური ძაფი სრულიად იოლად წყდება. ამას გარდა, სიტუაციის კონტროლიც სუსტდება, თავს იჩენს სიტყვის წაცდენაც. ენობრივ კომუნიკაციებში ამიტომაც გვჩვევია მობოდიშების შინაარსის გამოთქმა „მაპატიეთ, წამომცდა“

-მცდარი არგუმენტის არსებობა- ამ მოვლენის მიზეზი ხშირად არგუმენტირებაში საბუთების ნაკლებობაა. უკმარისობის შესავსებად ადამიანი, როგორც წესი, გამომგონებლობას მიმართავს და საბუთს კი არ ეძებს არამედ თხზავს. როცა ადამიანი დარწმუნებულია ობიექტურად მცდარი თეზისის უტყუარობაში და მის მტკიცებასაც არ ერიდება, მიზეზები შესაძლოა იყოს: მცდარი საბუთი, ანუ არგუმენტირებაში შეუმოწმებელი საბუთების გამოყენება. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ ადამიანმა არ იცის არგუმენტის მცდარობა, ჰგონია რომ იგი უტყუარია.

-თეზისის დაკარგვა- ეს იმ შემთხვევაში ხდება, როცა მოლაპარაკეს საბოლოოდ არ ჩამოუყალიბებია აზრი რაიმეზე, შინაგანად მზად არის მის დასასაბუთებლად, მაგრამ ხელს ჰკიდებს ამ საქმეს. როცა თეზისი თავისთავად მცდარია და არც მოლაპარაკეს სწამს მისი ასეთ შემთხვევაში გამოსავალი მარტივია და ლოგიკური- ასეთი არგუმენტი უკუსაგდება. თუმცა ამის მიუხედავად, ყოველთვის არსებობს მიზეზები, რომელთა გამო ადამიანი მაინც ცდილობს მის დაბრუნებას. ამ მიზეზთა შორის

შეიძლება დასახელდეს: სიცრუე გადარჩენის მიზნით - მაგ; საექიმო სიცრუე, პირადი ანგარება, შიში რაიმეს წინაშე ან რაიმეს გამო.

ასეთ სიტუაციებში არგუმენტაცია არადამარწმუნებელია. არგუმენტის სიმცდარის, არასაკმარისობის, ან თეზისის დაკარგვის გამო. გარკვეულ როლს თამაშობს ნერვიული ჩავარდნა და უტყუარი არგუმენტის შეგნებული დაფარვა მიჩუმათება.

დავალება: შეადგინეთ ესე შემდეგი სიტყვების გამოყენებით:

მზე, ტყე, ტბა, სასახლე, სეფე ქალები, ჯარისკაცები, კედლები, ბურთი, ბიჭი.

Proving of critical thinking Everybody agrees that thinking,minding and right judjmennts play essential role in conclusion of any discussion,But without provinng concluded ideas is no use of critical thinking. So, to prove your ideas needs lots of arguments, so Heraklitus knew a lot but could not prove,that night and Daytime are the same. Proving ideas,theories needs lots of arguments, so logical argumentation is very important for assuring oponent in the correction of you ideas.

თავი X. წერა და კვლევა. კვლევა და მისი მნიშვნელობა: ინფორმაციის წყაროები-ძიება, ანალიზი, წყაროების დამუშავება

წერის დაწყება წარმოუდგენლად რთულია. ზოგჯერ გვეჩვენება, რომ მოძიებული წყაროებიდან ამოწერილი მასალა ჩანაწერები, წინამორბედ მკვლევართა ნააზრევი ჩვენთვის მიუწვდომელ სამყაროშია, უცხო სივრცეში, ამასთან თითქოს ჩვენს საკვლევ თემაზე ზეპირად ყველაფრის თქმა შეგვიძლია, წერით კი ვერ ვწერთ.

ამიტომ წამიერად ასეთი აზრიც გაგვირბენს, რომ წერა და კვლევა საერთოდ არაა ჩვენი საქმე. დამწყებმა მკვლევარმა ამ შეცბუნებას უნდა სძლიოს. ასეთი განცდა მხოლოდ სათქმელის მოუმწიფებლობის გამოვლენა იქნება და არა წერის უუნარობის ნიშანი. თუმცა ცალკეულ შემთხვევაში ამაში წერის უნარიც თამაშობს თავის როლს.

საერთოდ, წერის უნარი თხრობის ნიჭთანაა დაკავშირებული. თხრობა-მოსმენის მოთხოვნილება, რომ ადამიანური ხასიათის არსებითი ნიშანია, ამას ჩვენი ბავშვობაც გაგვახსენებს-ამბის თხრობა-მოსმენის კატეგორიული სურვილი რის გარეშეც დაძინება ერთობ ჭირდა.

თანამედროვე ყოფაში ეს ტრადიცია ადრეულ ასაკშივე წყდება. ესეც არის იმის მიზეზი რომ ახალგზრდობის ერთ ნაწილს ნაკლებად ეხერხება ფანტაზირება-აბსტრაქტირება-თხრობა. მეცნიერული კვლევა კი სწორედ ამ უნარს ემყარება. ბუნებრივია, არამარტო ზეპირი თხრობა, არამედ წერაც. ნებისმიერი ამბის თხრობა იმავე სტრუქტურა

შეიცავს, რასაც სამეცნიერო ნაშრომი. ამ სტრუქტურის ნაწილებია: შესავალი, ძირითადი ამბავი და დასკვნა.

წერის პროცესში განსაკუთრებით რთული დაწყებაა. თუ სიტყვა არ გვემორჩილება, ისევე ჩვენს წინაპრებს უნდა მივუბრუნდეთ. თუ ჩანაწერებში შენიშვნებიც გვაქვს მიწერილი, საქმე ბევრად გაგვიადვილდება, თუ მათ გავრმავება-განვრცობას მივყოფთ ხელს. ასე, თანდათან, შენიშვნა კომენტარებში და კვლევაში გადაიზრდება. მართალია, ამ გზით სვლა საკვლევი პრობლემის ცალკეული ნაწილის წერა გამოგვივა, მაგრამ ნაწილები მთელამდეც მიგვიყვანს- თემის კვლევაშიც გადაიზრდება.

სპეციალისტები დამწყებ მკვლევარებს წერის დაწყების თაობაზე ასეთ რჩევას სთავაზობენ- წერისათვის მზადყოფნის შესამოწმებლად თავს ასეთი კითხვები დაუსვითო:

-რა არის კვლევის საგანი (ანუ რა საკითხს იკვლევთ)?

-როგორია ამ კითხვის სავარაუდო პასუხი?

-რა საბუთი მოგვეპოვება ამ პასუხის დასასაბუთებლად?

რა დებულებების წამოყენებას აპირებთ, რომლებსაც თქვენი ვარაუდით მკითველი მიიღებს?

-რა წინააღმდეგობები გელოდებათ? მათგან რომლის დამლევას შესძლებთ და რომლებია, თქვენი აზრით, დაუძლეველი?

წერის დაწყების დროს აუცილებელია ყველა ამ საკითხზე მოგვეპოვებოდეს პასუხი. მთავარია დაიწყოთ წერა. საბუთები, განმარტებები თანდათან გაჩნდება, რადგან ისინი თქვენს გონებაში უკვე იარსებებს და განსჯის მოთხოვნისამებრ გონება აუცილებლად მოგაწვდით.

-რამდენიმე რჩევა დამწყებ მკვლევარებს:

-თუ ორი წყაროს, ან ორი მკვლევარის მოსაზრების, ორი მოვლენის ფაქტის შედარებითი ანალიზი გაქვთ განსაზღვრული, აუცილებელი არ არის ნაშრომის ორ ნაწილად გაყოფა, ერთ ნაწილში ერთის განსახილველად, მეორეში- მეორისა.

-ნაშრომი არ უნდა აქციოთ სხვა ავტორთა გამოკვლევების შინაარსების თქვენეულ თხრობად. წყაროებისადმი საკუთარი დამოკიდებულება გამოხატეთ და ისინი ამის მიხედვით დააღაგეთ. ნაშრომში ყველა წყარო არ „ჩაყაროთ“, ისეთები გამოარჩიეთ, რომლებიც თქვენი პრობლემის გადაჭრაში დაგეხმარებათ.

- თუ თქვენი საკვლევი პრობლემის ირგვლივ ორი განსხვავებული მოსაზრება არსებობს, აუცილებელი არ არის მათი ცალ-ცალკე დაწვრილებით განხილვა. ძირითადად ყურადღება თქვენ პრობლემას დაუთმეთ.

-ნაშრომი გამოკვლევა უნდა იყოს და არა თხრობა კვლევაზე, ანუ არ არის საჭირო იმის მოყოლა, რას მიაკვლიეთ, რა და როგორ აღმოაჩინეთ, რომელმა რა შთაბეჭდილება მოახდინა თქვენზე და ა.შ.

კვლევა დიალოგია. ამ დიალოგს ნაირ-ნაირი ასპექტი აქვს. მკვლევარი დიალოგში წყაროების ავტორებთან, როცა მათ ამუშავენ დიალოგში იმყოფება მკითხველთან, როცა წერს, რადგან მისთვის წერს.

პროფესიონალი მკვლევარი ინტუიციით გრძნობს რასაც მკითხველი მისგან ელის, შესაბამისად ირჯება და მიზანსაც აღწევს. დამწყებმა მკვლევარმა კი საგანგებოდ უნდა იფიქროს და იზრუნოს საკუთარი კვლევის შედეგზე.

ამბობენ, ყველაზე მნიშვნელოვანი ის არის, რასაც სხვებისთვის აკეთებ და არა საკუთარი თავისთვის.ეს

უფრო მეტად კვლევას ეხება, მკვლევარი მაშინაც კი სხვაზე ფიქრობს და სხვისთვის ირჯება, როცა ერთი შეხედვით გარეგნულად მაინც საკუთარ ინტერესთა დასაკმაყოფილებლად იღწვის. განმარტოებული კითხულობს ბიბლიოთეკაში, ცდას ატარებს ლაბორატორიაში და ა.შ. თუ დავფიქრდებით აღმოვაჩენთ რომ მკვლევარი ასეთ გარემოშიც კი არ არის მარტო, არ იღწვის საკუთარი თავისთვის. ამ დროს მას „ჩაესმის“ წიგნების ავტორთა ხმები, გონების თვალითაც ხედავს მათ, ეკამათება და ა.შ. იგი ცდის ჩატარების დროსაც არ არის მარტო. ვირტუალურ მსმენელ-მაყურებელს ესაუბრება, საკუთარი იდეის ჭეშმარიტებაში დარწმუნებას ლამობს და ა.შ. ანუ კვლევა უცნაური პროცესია: გარედან მაყურებელი თვალისთვის მკვლევარი მარტოდმყოფი, მარტოსული, ფიქრსა და განსჯაში ჩადირული ადამიანია. სხვებისათვის-ახირებული და ჟინიანიც კი, რადგანაც კვლევის პროცესში წარუმატებლობას არ ეგუება და დაუსრულებლად უბრუნდება არსებულ პრობლემას, ვიდრე წარმატებას არ მიაღწევს.

კვლევის პროცესი მდუმარე, მონიოლოგიური ჩანს შორიდან, მაგრამ მხოლოდ შორიდან. მის წიაღში კი უმარავი ადამიანის კამათი ისმის. ამ თვალსაზრისით შესაძლოა „ბაბილონის გოდოლიც“ კი გაგვახსენდეს. მაინც მისი ხმები ისმის და რომლები კამათობენ?

კვლევის დროს (როცა მკვლევარი წინამორბედთა ნაკვალევს ეცნობა როგორც წყაროებს) მკვლევართა შორის ისეთივე დიალოგი, კამათი იმართება როგორც საჯარო პაექრობის დროს, ოღონდ ვირტუალურ დონეზე. თუ მკვლევარი ისეთ წყაროს ეცნობა, რომელსაც რამდენიმე

ავტორი ყავს, მაშინ კამათის მონაწილეთა რაოდენობაც იზრდება.

ამ კამათს უდიდესი ფსიქოლოგიური და აქედან გამომდინარე, მეცნიერული ღირებულება აქვს, თანაც ორმხრივად ნაყოფიერი.

ახლა, როც უკვე განვსაზღვრეთ ჩვენი საკვლევი პრობლემა, ჯერი მისი წყაროების მოძიებასა და მათზე მუშაობაზე მიდგა. თუმცა ერთი „მაგრამ“ ამ ეტაპზეც გვაქვს გადასალახი: წყაროს რაობა და შინაარსი უნდა გავიაზროთ

წყარო: აკადემიურ კვლევაში წყაროს უწოდებენ რაიმე ინფორმაციის შემცვლელ წერილობით საბუთს. ამ საბუთებში მოიაზრება სხვადასხვა სახის ნაწერი (ისეთები, რომლებიც ოფიციალურად დარეგისტრირებულია სიმკვლეოსაცავებსა თუ წიგნსაცავებში, უპირატესად ბიბლიოთეკებში და ა.შ) წიგნები, პერიოდული სამეცნიერო კრებულები, გაზეთები, ჟურნალები და სხვა.

წყაროს ტიპები:

ღიებულებისა და დანიშნულების მიხედვით წყაროები სამ ჯგუფად იყოფა: პირველადი, მეორეული და მესამეული.

-პირველადი წყარო:

პირველადი წყაროს განეკუთვნება ადამიანის მიერ გარე სინამდვილეზე, რეალურ მოვლენებზე დაკვირვებით, ან საკუთარი წარმოსახვითი შექმნილი, გარკვეული ღირებულების მქონე დოკუმენტები, ლიტერატურული, ისტორიული, მხატვრული სხვა სახის მასალა. ასეთ მასალას არტეფაქტს უწოდებენ.

-მეორეული წყარო:

მეორეული წყაროს, როგორც სახელწოდება ცხადჰყოფს, ისეთ მასალას განეკუთვნება, რომელიც პირველადი წყაროს შედეგებზე დაყრდნობით არის შექმნილი. ასეთ წყაროებს შეადგენს უმთავრესად სამეცნიერო ნაშრომები. მათ მკვლევარი ისევე ვერ აუვლის გვერდს, როგორც პირველ წყაროებს. მეორეული წყარო იმაში გვეხმარება, რომ გავარკვიოთ, რა არის ჩვენამდე გაკეთებული, შესწავლილი, გამოკვლეული ჩვენი საკვლევი პრობლემის ირგვლივ (რათა დავადგინოთ ჩვენთვის საინტერესო პრობლემის კვლევის ისტორია), რა არის ისეთი რაც გაამყარებს ჩვენ მეცნიერულ კვლევას ან პირიქით, რაც ეწინააღმდეგება ჩვენს თვალსაზრისს.

მაგ: რაიმე საკითხის შესახებ მივუთითებთ რომელიმე მკვლევარის ნაშრომს, რომელიმე არგუმენტის გასამყარებლად, ეს ნაშრომი ჩვენთვის მეორეული წყარო იქნება. მაგრამ თუ ჩვენ ამ მეცნიერის მეცნიერულ ნაღვაწს ვსწავლობთ მაშინ იგივე ნაშრომი ჩვენთვის პირველადი წყარო გახდება.

-მესამეული წყარო:

მესამეული წყარო ისეთ მასალას წარმოადგენს, სადაც ცოდნის რომელიმე სფეროში მოპოვებული შედეგებია თავმოყრილი, შეჯამებული და პოპულარულად გამოცემული. მათ, ჩვეულებრივ ენციკლოპედიური ხასიათის წყაროები მიეკუთვნება.

მესამეული წყაროები განეკუთვნილია ფართო მკითხველი საზოგადოებისთვის ან დამწყები მკვლევარებისთვის.

დავალება: ვიმსჯელოთ ჯგუფში ნებისმიერი ნოველის შესახებ. შევაფასოთ ვითარება, ალტერნატიული თვალსაზრისებით, დავასაბუთოდ, ვიმსჯელოთ და გამოვიტანოთ სათანადო მართებული დასკვნები ნებისმიერი ნოველის შესახებ.

Writing and Researching.

Identify reasons to research writing projects Outline the steps of the research writing process When you perform research, you are essentially trying to solve a mystery. think about the job of your dreams, how you can use research writing skills to perform that job? so, we can say that writing research. can involve: idea, questioning, answering and ways of solving them in research papers.

თავი XI. სამეცნიერო პრობლემა, სახეობანი. მეცნიერული კვლევა და მისი შედეგების გამოყენების სფეროები: სამეცნიერო ინტერესები, თემები, პრობლემები, საკითხები

ძველ ბერძნებს შეუნიშნავთ ნებისმიერ საქმეში ყველაზე ძნელი დაწყებააო. ეს აზრი მეტ დამაჯერებლობას ინტელექტუალურ, შემოქმედებით სფეროში იძენს. კვლევა სიხარულითა და წინააღმდეგობით სავსე შემოქმედებითი პროცესია. მას თან სდევს იმედისა და ეჭვის, რწმენისა და იმედგაცრუების, ხელჩაქნევისა და თვითრიალიზების ჟინი, უკანმიბრუნებისა და ურთიერთმონაცვლე პროცესები.

კვლევა, შედეგების მიუხედავად, ბოლომდე შეუცნობელ აზროვნების პროცესად რჩება. აქ წარმატების პირობად, ბუნებრივია განათლება, ცოდნა და გამოცდილება გვევლინება. თუმცა მეცნიერებაში არც ისეთი შემთხვევებია იშვიათი, როცა დიდი აღმოჩენის საფუძველი ინტუიცია, გონების უცაბედი გამონათება გამხდარა.

გონების გამონათებას ვუწოდებთ ტვინის მოულოდნელ აღზნებას, რომლის დროსაც აზრი იბადება. დამწყები მკვლევარი არა მარტო მისთვის საინტერესო და აქტუალურ პრობლემებზე პოულობს პასუხს, არამედ შემოქმედებითი მუშაობის კულტურასაც იძენს. ამ სფეროში წარმატების საწინდარია მეცნიერული კვლევის „ანბანთეთორეტიკის“ ანუ ძირითადად წესებითა და უნარჩვევებით დაუფლება. ამ წესების თანახმად კი, კვლევის დაწყებამდე აუცილებელია შემდეგ გარემოებათა გათვალისწინება:

-რატომ ვიწყებთ კვლევას, როგორ და რანაირად გაგვიჩნდა კვლევის სურვილი.

-როგორ დავარქვათ სახელი ამ სურვილს, ანუ როგორ ვაქციოთ იგი საკვლევ თემად.

-სად და როგორ მოვიძიოთ ინფორმაცია თემის შესახებ.

-როგორ დავაკონკრეტოთ თემა და რანაირად განვსაზღვროთ მისი სახელწოდება.

ამ საკითხების უბრალოება მოჩვენებითია და არ უნდა გვაცდუნოს აქაოდა სკოლაში განა ერთი და ორი თემა დაგვიწერიაო? სასკოლო გამოცდილება ამჯერად წარმატების საწინდარი ვერაფრით იქნება.

თემის შერჩევა და კვლევის საფუძვლის შექმნა ურთულესი პროცესია. პროფესიონალმა მკვლევარებმა კარგად იციან, რომ თემის მიგნება ლამის საქმის ნახევარია. მისი პოვნა კვლევის შედეგის მკრთალ ათინათსაც შეიცავს. სწორედ ეს ათინათი ასაზრდოებს შეუცნობლის შეცნობის ჟინს, რომელიც მკვლევარს იდუმალებისაკენ ეზიდება. ამიტომ კვლევის მოსამზადებელი სტადიის უმთავრესი პრობლემა საკვლევ თემის განსაზღვრა და მისი შინაარსის გააზრება-გათავისებაა. მხოლოდ ამის შემდეგ შეიძლება ფიქრი თემაზე მუშაობის სხვა აუცილებელ მხარეებსა და ეტაპებზე.

მეცნიერული კვლევის პროცესში, თავიდან, დასაწყისში საჭირო მასალის დაგროვებას ემყარება. მასალის გაუაზრებელი და უთავბოლო თავმოყრა კი არის, გააზრებული და გეგმაზომიერი დალაგება. ნაშრომიც კვლევის საბოლოო პროდუქტი, გეგმის მიხედვით უნდა შესრულდეს, დაიწეროს. საწყის ეტაპზე მკვლევარს,

შესაძლოა, ბოლომდე არ ჰქონდეს გააზრებული რას ეძებს. მხოლოდ ზოგადად იცოდეს, რანაირი მასალა სჭირდება, სად მოიძიოს და როგორ გამოიყენოს. თუმცა წერის დაწყების სრული საფუძველი არც მასალის თავმოყრაა, მას მიზანმიმართული დალაგება-დახარისხება მოჰყვება.

მკვლევარი მიზნის შესაბამისად ანაწილებს მასალას, ყოველ წყაროს იმ ნაწილში უძებნის ადგილს, საიდანაც მაქსიმალურ სარგებელს შეიტანს სამეცნიერო ნაშრომში. წყაროების ამგვარმა განაწილებამ შესაძლოა, თავდაპირველი ჩანაფიქრის შეცვლაც კი გამოიწვიოს, რადგან მასალის ძიების პროცესში შეიძლება იგი ახალ პრობლემას წააწყდეს, ან ნაშრომის კონცეპტუალური შინაარსი სულ სხვაგვარად გაიზაროს და მისდაუნებურად, მოულოდნელად, კვლევის გეზიც შეცვალოს. ასე თუ ისე, ნებისმიერ ვითარებაში ყველა მკვლევარი მუშაობას თავისი მომავალი ნაშრომის სტრუქტურის, კონტურის შექმნით იწყებს.

ინტერესი საერთო რაიმე თემის, საკითხის, პრობლემის ღრმა გააზრების, გათავისების საფუძველზე ჩნდება. იგი საბოლოოდ კონკრეტდება და თემის, საკითხის, პრობლემის ფორმასა და შინაარსს იძენს.

კონკრეტული საგნის (სასწავლო დისციპლინის) შესწავლისას აუცილებლად ჩნდება ინტერესი, რაც ბოლოს თემად ჩამოიქნება. ინტერესთა მრავალმხრიობა ნიჭიერი ინტელექტუალური ადამიანების ხვედრია. ნიჭიერ სტუდენტს გამუდმებით უტრიალებს არაერთი თემა, ძალაც შესწევს მათი კვლევისა, მაგრამ თემების სიმრავლე წარმოსახვასაც ძალუმად ამუშავებს. წარმოსახვა მეოცნებეობის მძლავრი იმპულსიცაა, მაგრამ გარკვეულწილად

ხელს უშლი მიზანმისწრაფულობას, ერთ კონკრეტულ თემაზე ფიქრის კონცენტრირებას. თემათა სიმრავლე ზოგჯერ გულაცრუების საბაზიგ ხდება.

თემის აღმოჩენა კვლევა ძიების რთულ პროცესში პირველი ნაბიჯია. კვლევა არ არის თემის მიგნება და მის ირგვლი ინფორმაციის მოძიება, მუშაობა, მიზნისკენ სწრაფვა სწორედ ამის შემდეგ იწყება. მიზანი კი, რასაკვირველია, ისეთი ნაშრომის შექმნაა რითაც მკითველი დაინტერესდება და წაიკითხავს, კერძოობითთან ერთად, საზოგადოებრივი ღირებულება ექნება.

ინფორმაციის მოძიება და თავმოყრა კვლევაში თვითმიზანი არ არის. მთავარი მოძიებული ინფორმაციის გამოყენებაა იმ კითხვებზე პასუხის გასაცემად, რაც თემაზე მუშაობისას გაუჩნდება მკვლევარს. მკითხველიც მისგან ამ კითხვებზე პასუხს მოელის.

ეს მომენტი კვლევაში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, ნაცადი პროფესიონალი მკვლევარებისთვის კარგად არის ცნობილი სიტუაცია, რასაც „მასალაში ჩაკარგვა“ ჰქვია. ეს ის სტუაციაა, როცა მკვლევარი შერეული თემის ირგვლივ კეთილსინდისიერად მოიძიებს მასალას, ეს მასალა კი რაოდენობრივად ძალიან უხვი, ამასთან ისეთი შთამბეჭდავი აღმოჩნდება, რომ მკვლევარი საკუთარი მიზნის შესაბამისად მის ფოკუსირებას ახდენს. მასალაში იძირება და უკეთეს შემთხვევაში მოძიებული მასალის ინფორმაციის სტატისტად, ხოლო მისი ნაშრომი სტატისტიკურ კრებულად იქცევა.

გარეგნულად ეს ვლინდება ნაშრომში ციტატების, სხვათა გამონათქვამების, მოსაზრებების, კეთილსინდისიერ

გადმოცემაში. ავტორი (მკვლევარი) ციტატებს შორის უსუსური, უმიზნო კომენტარებით „ჩანს“.

მკვლევარი თავის ამოცანას განსხვავებულად უნდა ხედავდეს. მისი მიზანი კონკრეტულ კითხვაზე კონკრეტული პასუხის გაცემა კი არ უნდა იყოს, არამედ კითვის დასმა და იმ პრობლემის გადაჭრა, რომელიც სხვებისათვის მოუგვარებელი, ძნელად მოსაგვარებელი ან რთულად აღსაქმელია.

მართალია სტუდენტური თემა ვერ იქნება ამგვარი სახის (უკვე ცნობილი პრობლემის გადაჭრის პრობლემა), მაგრამ სწავლა გადაჭრილი პრობლემის თქვენშიერ გადაჭრაზე გადის.

თავიდან (საწყის ეტაპზე), შესაძლოა გაჭირდეს არჩეულ თემაში საზოგადოებისთვის აქტუალური პრობლემის გამოძებნა, მაგრამ ეს სიმძნელე უნდა გადალახოთ, უნდა ეცადოთ. სხვაგვარად ვერასოდეს გახდებით მკვლევარი.

თემის შერჩევა ფიქრისა და ძებნის (განსჯის) სამი ეტაპისაგან შედგება:

- თემის შერჩევა (გამოძებნა).

შეკითხვის დასმა.

პასუხის მნიშვნელობის გაცნობიერება.

საკვლევი თემის შესარცევი პროცესი კი შემდეგ მომენტებს შეიცავს:

- საკუთარი ინტერესების სფეროს პოვნას, გაცნობიერებას.

- ინტერესების დაკონკრეტებას რეალურ თემამდე;

- არჩეული თემის სხვადასხვა ასპექტის გამოვლენას, თითოეულზე კითხვის დასმით.

- საკუთარი პროექტის არსის (უმთავრესი აზრის), საჭიროების, ვარგისიანობის განსაზღვრას.

დავალება: შეადგინეთ ესე შემდეგი სიტყვების გამოყენებით: უნივერსიტეტი, მოგზაურობა, მეგობრობა, მეხსიერება, ბედნიერება, სტრესი, სიყვარული, ავტომობილი.

Scientific problems and its types. A scientific problem is a question that you have and can be answered via experiment. Not all problems that you have are scientific. Because not all questions can be answered with an experiment. The 7 steps of scientific method: Ask a question Perform research Establish your hypothesis, Test your hypothesis by conducting an experiment Make an observation Analyze results and draw a conclusion Present the findings. And you can find 5 main types of scientific study.

თავი XII. მეტყველების მიზნობრიობა

კულტურის ნებისმიერ სფეროში ადამიანის ქცევა-მოქმედებებს სოციალური თანაარსებობის წესები განსაზღვრავს. ეს წესები ყოველი კონკრეტული სიტუაციისთვის არსებობს, თუმცა უმთავრესად მაინც ორი სახისაა.

კანონმდებლობითი

მიზნობითი (ეტიკეტური)

პირველი სახეობის წესები, თავისი არსით ამკრძალავია. კრძალავს გარკვეული ტიპის ქცევა მოქმედებებს. მეორე სახეობის რჩევა დარიგებითია, ასეთი ტიპის წესები ადამიანს ურჩევს როგორი ქცევა-მოქმედებანია უპრიანი და რომელი მიუღებელი. ადამიანები ამ წესებს დროსა და სივრცეში საკუთარი არსებობის მოსაწესრიგებლად გამოიყენებენ-იცავენ. ამასთან იციან, რომ მათ დაუცველობას, საზოგადოების მხრიდან მოკვეთა-გამევეება მოჰყვება. ადამიანისთვის კი საარსებო სოციალური გარემოსაგან მოკვეთა უმძიმესი საასჯელია, რადგან იგი ბუნებით ეგოცენტრული არსებაა. მისი არსებობა მიზანმიმართული საქმიანობა და სხვა ადამიანებთან შინაგან კონკურენციაზეა აგებული. უამისოდ მას არსებობის მოტივაცია ეკარგება. ამასთან ეს კონკურენცია მისი სრულქმნის პირობაცაა. კონკურენცია სხვისდამი ეკონომიკური სოლიდარობის პირობებშიც ძლიერია.

ადამიანის საკანონმდებლო და ეთიკურ ცნობას დაბადების შემდეგ იძენს, სიცოცხლის პირველი დღეებიდან სწავლობს. ეთიკის წესები ადამიანს ტრადიციების წეს-

ჩვევების სახით ეძლევა. ტრადიცია ქცევა-მოქმედება დაკანონებული ერთობლიობაა და პროცესუალურად რიტუალურია. ამის გამო ზოგი მკვლევარი ზნეობრივი გამიზნულობის ტექსტს რიტუალურს უწოდებს. მეტყველება მიზანდასახულობის მიხედვით შესაძლოა იყოს:

- რიტუალური
- პროვოკაციული
- იმპერატული
- დარწმუნებითი.

ამას გარდა, ისეთ სახეობებსაც გამოყოფენ, რომლებიც თავიანთი არსით საერთოდ ახასიათებთ ადამიანებს და რის გამოც საერთო ადამიანურ უნივერსალიებად მიიჩნევენ. ასეთი მიზანდასახულობებია: საკუთარი ავტორიტეტის შექმნა, სხვა ადამიანთა საკეთილდღეოდ მეტყველება, ინტელექტუალურ თანამოაზრეთა შეძენა, სოციალური სტატუსის შენარჩუნება და ა.შ.

რეალიზაციის მეთოდების მიხედვით კი მეტყველების მიზანდასახულობები სამ ჯგუფს ქმნის:

1. იმპერატივი-სიტყვით ზემოქმედებით მიზანი (აქ შედის ბრძანება, მუქარა, სიტყვიერი სადიზმი)
2. დარწმუნება-არგუმენტით სხვისთვის საკუთარი აზრის თავსმოხვევა (დასაბუთება, განმარტება)
3. პროვოკაცია- ინფორმაციის მიღების მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლად დისკუსიის გამართვა და სხვა.

ენობრივი კომუნიკაცია-მეტყველება(ლაპარაკი) ეგოცენტრული ქმედებაა. ადამიანი ლაპარაკის პროცესში იმას ამბობს რასაც თავისთვის აუცილებლად მიიჩნევს ანუ

მეტყველება თავისთავად მოტივირებულია და მეტიც: მიზანშეწონილია მხოლოდ მოლაპარაკისათვის. ამდენად, ტექსტი, როგორც მეტყველების შინაარსობრივი გრაფიკული გამოხატულება ანუ გამონათქვამი, მოლაპარაკის შინაგან მიზნობრივ განწყობათა რეალიზაციის, შედეგია. რატომ განწყობათა-იმიტომ, რომ ადამიანურ ინტელექტს ერთბაშად რამდენიმე ამოცანის დასახვა-გადაწყვეტა სჩვევია. ასეთია მისი ბუნება. რატომ ამყარებს ადამიანი ენობრივ კომუნიკაციას? რატომ ლაპარაკობს, ან რატომ წერს?

უპირველესად იმიტომ რომ სხვასთან ურთიერთობა დაამყაროს. როდესაც მოლაპარაკე მსმენელს რაიმე ინფორმაციას სთავაზობს, ამით მასთან ურთიერთობას ამყარებს. ურთიერთობის დამყარებას, ბუნებრივია, კიდევ თავისი მიზანი აქვს. მოლაპარაკეს თავისი აზრის მსმენელთათვის გაგებინება-გაზიარება სურს. ამ სურვილშია შთაბეჭდილი აზროვნებითი პროცესის სასწაულებრივი ბუნება. აზრის გაჩენის მოტივაცია ამ აზრის ჯერ საკუთარი თავისთვის გადაცემა, ანუ გათავისება და მერე სხვისთვის-მსმენელისთვის, რადგან აზროვნება დიალოგური ბუნებისაა და კომუნიკაციური მოვლენაა. მეტყველება საკუთარი შესაძლებლობების გამოვლენაა და მსმენელისთვის წარდგენაა. ეს პროცესი ამავედროულად საკუთარი თავის, პიროვნული „მეს“ წარმოჩენაა და მისი მიზანი საზოგადოებაში აზრის დამკვიდრების მცდელობაა. ამ უზოგადეს მიზანდასახულობათა გარდა, მეტყველებას როგორც ენობრივ კომუნიკაციას, ადამიანის პროფესიული მოღვაწეობის შესაბამისი მოტივებიც და მიზანდასახულობანი ახასიათებს. ეს მოტივები, მიზანდასახულობანი განსაზღვრავს სწორედ მეტყველების განსაკუთრებით

საჯარო მეტყველების ფორმებსა და სახეობრივ თავისებურებებს.

მეტყველების მოტივაციის ნაირგვარეობა და გამიზნულობა ერთიადიმავე ინფორმაციის განსხვავებული აღქმა-გააზრების შესაძლებლობები ყველაზე აშკარად სასამართლო მჭერმეტყველებაში ვლინდება. მეტყველების მოტივაცია უსასრულოდ მრავალგვარია, ინდივიდუალურია.

პედაგოგის მეტყველების შინაგანი მოტივაციის ერთი ვერსიის გასააზრებლად კარგად ცნობილისა და არაერთხელ თქმულის გამეორებით შევეცდებით: ცოდნის გადაცემის მოტივაცია შესაძლოა მარტივიც იყოს (მხოლოდ ინფორმაციის-ცოდნის-გადაცემა) თავისი გამიზნულობით და ინფორმაციის უბრალო გადაცემაზე მეტიც. ცოდნა მხოლოდ ინფორმაციის გადაცემა იქნება იმ შემთხვევაში, თუ პროფესორს მარტო მოვალეობითი მოტივაცია ამოძრავებს. თუ მისი ცოდნა სტუდენტის პროფესიული განათლების აუცილებელი, მაგრამ არაძირითადი ნაწილი იქნება (მაგ. ინგლისური ფილოლოგიის სპეციალობის სტუდენტისთვის ქართული ენის პრაქტიკული სტილისტიკის სწავლება). მაგრამ თუ სპეციალობის განსაზღვრის თვალსაზრისით ძირითადი და სასაფუძვლო იქნება მაშინ მოტივაციაში ინფორმაციის გადაცემას თანამოაზრეთა და მიმდევართა გაჩენაც დაემატება. ამგვარი მოტივაცია თავს განსაკუთრებით მეცნიერული სკოლის, კონცეფციის დამკვიდრების ჟამს იჩენს და ამქვეყნიური ცხოვრების აზრად იქცევა.

ცხადია, რომ პედაგოგიური მოღვაწეობის სფეროში ენობრივი (მეტყველების) კომუნიკაციის არაერთი სხვა მოტივიც არსებობს. ასე რომ, მეტყველებას ყოველთვის აქვს მიზნობრივი სივრცე, რომელიც თავიდან ბოლომდე

განსაზღვრავს მის შინაარსსა და სიტყვიერი კომუნიკაციის ნაირგვარობას.

ადამიანის შეგნების მექანიზმი მის ნებელობას ექვემდებარება. ამის გამოა, რომ ადამიანი თავს უფლებას აძლევს ერთ სიტუაციაში ერთგვარი საქციელი ჩაიდინოს, სხვაში-სხვანაირი, ეს იმის მიუხედავად, რომ იგი, ჩვეულებრივ, სოციალური ზნეობრივი და პიროვნული ნორმებით რეგულირდება.

ადმიანის შინაგანი ზნეობრივი ბარიერი, როგორც წესი საზოგადოებრივი ზნეობის დონის შესატყვისია, მაგრამ მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ინდივიდუალური ზნეობრივი კოდექსიც. შინაგანი ზნეობრივი ბარიერი ადამიანის გარემომცველი სინამდვილის განსაზღვრაა.

მეტყველების ზნეობრივი ასპექტები მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ვერბალურ კომუნიკაციებში. ამ კომუნიკაციების ძველთაძველ-ანტიკურ თეორიაში-რიტორიკაში ერთ ერთი მთავარი კანონი გვაუწყებს: სიტყვით შეიძლება მხოლოდ იმ ადამიანებს მიმართო ვისდამი კეთილად ხარ განწყობილი. ეს მოთხოვნა თუ რჩევა ბუნებრივია იმას ნიშნავს, რომ თუ ადამიანი გაღიზიანებს, მას სიტყვით ვერ მიმართავ, არ უნდა მიმართო. თუმცა ეს მაქსიმა იმ უდრტვინველი ეპოქის სინამდვილეს თუ მოერგებოდა, როცა ადამიანს შეეძლო არჩევანის გაკეთება ვის დალაპარაკებოდა და ვის არა. თანამედროვეობა კი ადამიანს ამგვარი არჩევანის უფლებას არ უტოვებს. კომუნიკაციაზე უარის თქმა შესაძლოა თვითთხოვლობის აქტად გადაიქცეს და მოღვაწეობის კონკრეტულ სფეროში ადამიანის სოციალური თუ სხვა რიგის სტატუსის დაკარგვითაც დასრულდეს. განსაკუთრებით ავბედიტად

ამან შესაძლოა პოლიტიკის სფეროში იჩინოს თავი, რადგან სიტყვით მიმართვა სავალდებულოა, თუმცა საჯარო დებატებში. მაინც რატომ ინარჩუნებს აზრს ზემო აღნიშნული შეგონება? რატომ არ შეიძლება სიტყვით იმ ადამიანისთვის მიმართვა ვინც არ მოგწონს? ან რა სარგებლობის მოტანა შეუძლია თანამედროვე ვითარებაში წესად ქცეული ამ შეგონების გულწრფელად დაცვას? საერთოდ მეტყველება მოლაპარაკის შეგნებულ პასუხის-მგებლობას ითხოვს. მისი არსი ხალხის მსახურების ფუნქციურ დანიშნულებაშია, ვინც ამას უარყოფს დემაგოგად გადაიქცევა. ადამიანთან რაიმის მიღწევა სამი გზით არის შესაძლებელი; იძულებით, დაყოლიებით და დარწმუნებით. აქედან ზნეობრივი მესამე გზაა. ადრინდელ საუკუნეებში სათნო მამაკაცის იდეალი ფესვმაგრობდა, რომელიც საჯაროდ მოლაპარაკეს, წესიერებას ზნეობრიობას სამართლიანობასა და სათნოებას ავალდებულებდა. ამ მოთხოვნებს არც ჩვენ დროში გასვლია კვალი.

ადამიანის ნებისმერ საქციელს საფუძვლად კონკრეტული მიზანდასახულობა უდევს. ამ მიზანდასახულობას ფსიქოლოგიაში ქცევის მოტივაცია ეწოდება. გავითვალისწინოთ, რომ მეტყველება სწორედ საქციელია. მეტყველებას, ანუ სიტყვით მიმართვას რაიმე ფსიქოლოგიური მოტივაციამიზანი არაქვს. დავუშვათ, სიტყვით ისეთ ადამიანს მივმართავთ ვინც გვაღიზიანებს თავისი პიროვნულობით, რაც არ უნდა უწყინარი ანუ ნეიტრალური იყოს ჩვენი მიმართვის თემა და მიზანი, ჩვენი სიტყვა მაინც გაგვცემს, მაინც გაამჟღავნებს ჩვენს დამოკიდებულებას ადრესატისადმი. რატომ? იმიტომ, რომ მიმართვის ტექსტი მეტყველების მომენტში განსაზღვრულია ჩვენში არსებული

მიზანდასახულობით, რომელიც არაა ერთგვაროვანი, ამ მიზანდასახულობას სიტყვის მიმართვის განზრახვის მომენტში ჩვენ მიერ შეგნებულად, გონების ლაგამს ამოდებული შერჩეული მიზნის გარდა, ისეთი ფსიქოლოგიური მიზნებიც ემატება რომლებიც თავად ჩვენ არ გვაქვს ბოლომდე გაცნობიერებული. ამ მოვლენის ახსნა ადამიანის ფსიქიკის ბუნებაში იძებნება. ფსიქოლოგიაში ცნობილია, რომ ადამიანის ინტელექტი ორ დონიანი ფენომენია: ცნობიერი და ქვეცნობიერი. ადამიანის საქციელის მოტივაცია შესაძლოა ორივე დონით განისაზღვროს, ან რომელიმე ცალცალკე, დავაკვირდეთ: ზოგ საქციელს ადამიანი გააზრებულად ჩადის, იცის რასაც აკეთებს და ამიტომ (შეგნებული, გააზრებული მოტივაცია) ზოგს-გაუაზრებლად (ქვეცნობიერი მოტივაცია) იმის მიუხედავად რა მიზანი ამოძრავებს.

ქვეცნობიერი მოტივაციის საფუძველი ემოციებია, ემოციების არსებობას კი ადამიანი თავის თავში ყოველთვის ვერ აცნობიერებს, ისინი მას მოულოდნელი საქციელისაკენ უბიძგებენ. სწორედ ესაა ქვეცნობიერის მუშაობის შედეგი. იგი მიზნის გარკვეული ნაწილის მოტივაციაა. აქ მთავარი და საყურადღებო ისაა, რომ ადამიანის ბუნება კომუნიკაციის პროცესში ქვეცნობიერ ზონას ვერ ფარავს.

ქვეცნობიერი დონე ყოველთვის სააშკარაოზეა. ადამიანის შინაგანი ემოციები ამის გამო კომუნიკაციის დროს მისდაუნებურად ჩანს და ისმის. უფრო ჩანს, რადგან ქვეცნობიერის ნიშანთა სისტემა ადამიანის სხეულის ენაა: ჟესტი, მიმიკა, გამოხატვა და ა.შ. ნიშანთა ეს სისტემა მეტყველებისას ბუნებრივ ენასთან ერთად სინქრონულად ფუნქციონირებს. სხეულის ენა ინტელექტუალურ

კორექციას არ ეძლევა, ამიტომ დაფარვა შეუძლებელია. მოლაპარაკეს სახეზე აწერია არა მარტო ის რასაც გრძნობს მსმენელისადმი, არამედ თავისი ნალაპარაკებისადმი.

უნდა გვახსოვდეს, რომ ორი ადამიანის შეხვედრისას ორი სამყარო დგება ერთმანეთის პირისპირ. ეს სამყაროები თავისთავად რთული და ურთიერთშელწევადია. პირისპირ დგომა თავისთავად, ბუნებრივად, ნიშნავს დაპირისპირებას, ანუ კონფლიქტს. ადამიანის ენა დედამიწაზე არსებული ყველაზე საშიში იარაღია. „ენით დაკოდილი“ არ რჩება, ამას სულხან საბა ორბელიანის იგავით ბავშობიდანვე ვაცნობიერებთ, თუმცა ჩვენდა სამწუხაროდ, კარგად ვერ ვიმახსოვრებთ. ამიტომაც არის რომ უმწვავეს პრობლემად რჩება ზნეობრიობა დამიტომაც შექმნა საზოგადოებამ ქცევა-არსებობის წესების მთელი სისტემა, რომლის დანიშნულებაც ადამიანის ყოფის მორალურ-ეთიკური რეგულირება. ამიტომაც არის მათი დაცვა ყველასათვის სავალდებულო.

დავალება: იმსჯელეთ, დაასაბუთეთ და შეეცადეთ სათანადო არგუმენტის მოხმობით გასცეთ პასუხი:

- რა გზა განვლო პრიმიტიულმა ადამიანმა მეტყველ (homosapien) ადამიანამდე?

what is behavioral and communicational aim? A behavioral objective is one of that is considered to be observable and measurable Behavior is generally construed to be an action of an individual. that can be seen, felt, or heard by another person. Behaviour serves a purpose and has a reason, including communication through use of body language, facial expressions, gestures and silence. Function-to help meet a need, attract attention, gain an internal or or sensory sensations.

12.1. რიტუალური, იმპერატიული და პროვოკაციული მეტყველება

მეტყველება აზრის, ლტოლვა-მისწრაფების-გრძნობა-განწყობილების გამოხატვაა. ადამიანი სხვებთან მეტყველებით ურთიერთობს და თავს აღწევს მართობას. გონება აზროვნებას სიცხადეს ანიჭებს, გრძნობა-შთაგონებას იწვევს. ყველა უდიდესი ძეგლი და საკაცობრიო მაღალი ადამიანთა მოდგმას სიტყვით მოეწოდება. მეტყველება ყოველი ადამიანის ცხოვრებაში ასრულებს უდიდეს როლს, რადგან მას სხვა ბიოლოგიურ არსებისგან სწორედ მეტყველება გამოარჩევს. მეტყველებას სამი კატეგორია ახასიათებს

- თქმის დროულობის, სიტუაციასთან შესაფერისობის ცოდნა
- თქმის პათოსი
- ნდობის კატეგორია.

დადგენილია, რომ აზრის, ჩანაფიქრის გამოთქმას თუ 100% გავუტოლებთ, სიტყვიერ სამოსს 90% მოირგებს, ხოლო გამოითქმება-80%. ამასთან ნათქვამიდან მოისმინება არაუმეტეს 70%, გააზრებით 60 % გაიგება, მეხსიერებაში კი 10-14%-მდე რჩება. პრაქტიკა ცხადყოფს, რომ ინფორმაციის აღქმა-გათავისების მექანიზმი 10-15 წუთს მუშაობს, შემდეგ უნებლიედ გამორთვა ხდება.

კიდევ ერთი საყურადღებო ფაქტი; ადამიანი წუთში 500 სიტყვის სიჩქარით აზროვნებს და 150 სიტყვის სიჩქარით ლაპარაკობს. ამიტომ სიჩქარეთა ეს სხვაობა გადამცემ ადაპტერს საჭიროებს. ადამიანის შეგნების მექანიზმი მის

ნებელობას ექვემდებარება. ამის გამოა, რომ ადამიანი თავს უფლებას აძლევს ერთ სიტუაციაში ერთგვარი საქციელი ჩაიდინოს, სხვაში-სხვანაირი, და ეს იმის მიუხედავად, რომ იგი ჩვეულებრივ სოციალური, ზნეობრივი და პიროვნული ნორმებით რეგულირებდა. ადამიანის შინაგანი ზნეობრივი ბარიერი, როგორც წესი, საზოგადოებრივი ზნეობის დონის შესატყვისია, მაგრამ მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ინდივიდუალური ზნეობრივი კოდექსიც.

რიტუალური მეტყველება - მეტყველების ამ სახეობაში მნიშვნელოვან როლს თამაშობს დესემანტიზაცია რაც ნიშნავს აზრის დაკარგვას, დავიწროებას

დესემანტიზაცია აზრის დავიწროება, დაკარგვაა ანუ რედუქცია. ტექსტის დესემანტიზაცია მისი საერთო მნიშვნელობის, შინაარსის, აზრის კარგვას ნიშნავს, თანაც მხოლოდ კონკრეტულ კონტექსტში-გამონათქვამში, თორემ თავად სიტყვათა მნიშვნელობა არც იკარგება და გონებაშიც მისი აღდგენაც შეიძლება. გამონათქვამში კი მოლაპარაკე მის მნიშვნელობას კი აღარ გადასცემს, არამედ სრულიად ახალ შინაარსს დებს. მაგალითად, ტრადიციული ანუ რიტუალური გამონათქვამი „დილა მშვიდობის“ იმ აზრის გადაცემა კი არაა, რომელიც ეს კონკრეტული დილა მშვიდობიანი, არც იმის შეტყობინებაა, რატომ გამოარჩევს მოლაპარაკე მაინცა და მაინც ამ დილას სხვა წინარე დილეებისაგან იმ ნიშნით რომ ის სხვა დილეები მშვიდობიანობის თვალსაზრისით მაინცა და მაინც განსხვავებულები იყო, არამედ კეთილგანწყობითი სურვილის გამოხატულებაა-მშვიდობიანი, მშვენიერი, წყნარი ცხოვრების სურვილის გამოხატვის შინაარსს შეიცავს, თუმცა ეს შინაარსიც ნაკლებ შეიცნობა თქმის, ლაპარაკის

მომენტში. გამოთქმა ორ ადამიანს შორის კომუნიკაციის დაწყების რიტუალურ სამეტყველო კოდს წარმოადგენს, მისი მნიშვნელობის აღქმა აღარ ხდება.

დესემანტიზაციის უპირველესი მიზეზი ხშირი გამეორებაა, უსასრულო ხშირი გამეორება გამონათქვამს აზრს უსუსტებს და სულაც უკარგავს. ეს კომუნიკაციის უნივერსალური კანონია. გამეორება კომუნიკაციისას მხოლოდ მაშინ არის გამართლებული, როდესაც არასწორი გაგება ან სრული გაუგებრობა იჩენს თავს, თუმცა უსასრულოდ გამეორება ამ შემთხვევაშიც დაუშვებელია. მოლაპარაკემ თვალყური უნდა ადევნოს, გაიგო თუ არა ნათქვამი მსმენელმა და არაფრის გამეორება აღარ დასჭირდება. მრავალჯერ გამეორებას მხოლოდ დაშიფრული სადვთისმეტყველო-კანონიკური ტექსტები საჭიროებს. მაგალითად, ბიბლიური ტექსტები ორი ათასზე მეტი წელია წარმოითქმება, მაგრამ მათი არსი სულ უფრო ღრმად გადაგვეშლება. ამ შემთხვევაში გამეორებათა მიზანშეწონილობა აზრის წვდომაშია. მეტყველებაში დესემანტიზაცია ეგრედწოდებული „კლიშეების“ სიჭარბეს იწვევს. ამის მაგალითია ლოზუნგები. ლოზუნგებში გამონათქვამებს დაკარგული აქვთ შემადგენელ აზრობრივ ელემენტებად დანაწევრების შეგრძნება. სიტყვები რაღაცნაირ დაუნაწევრებელ მთლიანობად აღიქმება. დესემანტიზაცია მეტყველების ორივე სახეობას ახასიათებს ზეპირსაც და წერიტსაც. ამიტომ სათქმელს ისეთი ფორმა უნდა მოვუძებნოთ, ანუ ისე უნდა ვთქვათ, რომ მსმენელს დიდხანს ჩარჩეს გონებაში. ამისათვის კი იმის ცოდნაა აუცილებელი, რას და როგორ ვიტყვით, სად და რა ვითარებაში. დესემანტიზაციის საპირისპირო მოვლენაა ეგრედწოდებული ემოციური

პროვოკაცია, ანუ ტექსტის გამოკვეთილი ინტონაციით წარმოთქმა. რიტუალური მეტყველება მრავალნაირია, რადგან კომუნიკაციის ყველანაირ სფეროში იჩენს თავს განსაკუთრებით ყველა ისეთ ტიპს ახასიათებს, რომლებიც მკაცრად რეგლამენტირებული: მისალმება, მილოცვა, მობოდიშება, დამშვიდობება, მადლიერება, მისამძიმრება და სხვა. რიტუალურ მეტყველებას განეკუთვნება სატელეფონო საუბრები ოფიციალური მიმართვები, სიტყვიერი წეს-ჩვევები, საქმიანი ქაღალდები, ბრძანებულებები, ნოტარიული საბუთები.

იმპერატიული მეტყველება - ენობრივი კომუნიკაციის ბუნება უადრესად რთული და ძნელად ამოსაცნობია. ამიტომ დაისმის ამ პროცესის დასაწყისში კითხვა-რისი თქმა სურს ადამიანს. უცნაური ვითარება იქმნება ამ მომენტში. ადამიანი იწყებს ლაპარაკს, წარმოთქვამს სიტყვებს, წინადადებებს, ისინი კონკრეტულ აზრს შეიცავენ, ან უკვე კონკრეტული შინაარსს აწვდიან მსმენელს და ამის მიუხედავად მსმენელს ენობრივი კომუნიკაციის დასაწყისში გამუდმებით აწუხებს მტანჯველი კითხვა- რისი თქმა სურს მოლაპარაკეს? თითქოს სათქმელი ჯერ არა თუ არ თქმულა, არამედ არც კი დაწყებულა ხოლო რაც უკვე ითქვა, ანუ რაზედაც უკვე არის ლაპარაკი, მხოლოდ სათქმელის თქმისთვის შემზადებაა და სხვა არაფერი. რატომ ხდება ასე? რაა ამგვარი ფსიქოლოგიური განწყობის მიზეზი? პასუხი ამ კითხვებზე თავად მეტყველების ბუნებაშია. ენობრივი კომუნიკაციის, როგორც მეტყველებითი პროცესის, სისრულე ერთიანი ემოციური სივრცის არსებობაზეა დამოკიდებული. ანუ გაგებინება ემოციურ კონგრუენტულობას ემყარება. მეტყველების დასაწყისში ზემო აღნიშნული

მტკივნეული კითხვების არსებობის მიზეზი მოლაპარაკისა და მსმენელის ემოციური ველების სხვადასვაობაა. ამიტომ მოლაპარაკე მსმენელში უპირველესად საკუთარი მსგავსი ემოციის გამოწვევას ლამობს. კონგრუენტულობაც ხომ მსგავსს, მაგვარს ნიშნავს! ეს კი იმის მანიშნებელია, რომ აზრის გამოხატვა-არსებობის პირობა მისი ემოციური გარსია, სამოსელია. საკუთარი გრძნობა-განწყობილების სხვათათვის გაზიარება-გადადების საუკეთესო მაგალითია წარმოდგენილი რაფიელ ერისთავის გახმაურებულ პიესაში „ჯერ დაიხოცნენ მერე იქორწინეს“, სადაც მოქმედების ინტრიგა მთლიანად მისი პერსონაჟის-აპოლონის სულიერი მდგომარეობის ირგვლივმყოფთათვის გადადების მცდელობას ემყარება. ადამიანი მხოლოდ მაშინ შოშმინდება, ცხრება, ემოციისაგან მაშინ იცლება, როცა სხვას გაუზიარებს და რწმუნდება, რომ ემოციის მოზიარე იპოვა, თანაგანმცდელი გაიჩინა. ემოციის გაზიარება ვერ შედგება თუ ადამიანში ასევე ბუნებრივად არ იარსებებს სხვისი ემოციის გაზიარებისთვის მზაობა. ანუ თუ არ იარსებებს სხვისი ემოციის აღქმისა და პასუხის უნარი. თუმცა ისიც უნდა ითქვას, რომ ემოციის გაზიარება ყოველთვის არაა სურვილისმიერი, თავს მოხვევის მცდელობაა და იმპერატიულობასაც შეიცავს. თუმცა ადამიანისთვის რაიმე საქციელის ჩადენინების ან აკრძალვის სხვა საშუალებაც არსებობს. ეს საშუალება ადამიანურ ურთიერთობათა გაჩენისთანავე დამკვიდრდა და კონკრეტული მეტყველებითი ფორმაც შეიძინა. ესაა ბრძანება, რომელიც თავისი უკომპრომისო, მკაცრი აუცილებლობით, კატეგორიულობით ხასიათდება. ბრძანების, როგორც მეტყველებითი კომუნიკაციის მკაცრი კატეგორიულობა თვალშისაცემია

ქართულ სინამდვილეში, რომელიც საბჭოური ეპოქიდან გადმოგვყვა და ჯერაც საკმაოდ ფესვმაგრობს. ევროამერიკულ სივრცეში ამგვარ ბრძანებებს უფრო რბილი მოდელიზა-რეკომენდაციის ფორმა და შინაარსი აქვს და ფსიქოლოგიური, ეთიკური სრულქმნილობით ხასიათდება. თუმცა ბრძანების იმპერატიული შეუცვალობის აუცილებლობა თავად საზოგადოებრივი ცხოვრების კონკრეტული სფეროების სპეციფიკით არის განპირობებული. ასეთი სფეროებია ძალოვანი სტრუქტურები-არმია, სამართალ-დამცავი ორგანოები და სხვა. ამ სფეროებში ბრძანების ამგვარი შინაარსი არსად, არც ერთ ქვეყანაში არ დაუყენებიათ ეჭვქვეშ, სხვა შემთხვევაში კი ბრძანება ადამინის ნებელობის დათრგუნვის, ინიციატივიანობის შეზღუდვასა და საბოლოო ჯამში მისი გამანქურთების საშუალებად რჩება. რატომ? იმიტომ, რომ ადამიანი მოაზროვნე არსებაა.

მეტყველების ეს ფორმა მსმენელს აზრს ისე აწვდის, ვითომ მისთვის კარგადაა ცნობილი და მოლაპარაკე მას მხოლოდ შეახსენებს და დასტურს თხოვს. ამგვარი მეტყველება მოლაპარაკის დიდ ინტელექტს, წიგნიერებას საჭიროებს, რადგან აზრის გადაცემას ერთბაშად რამდენიმე დონეზე ახორციელებს: ზედა დონეზე-ინფორმაციულს, ქვედა დონეზე-ანალიტიკურს. ამის გამო მეტყველების ეს ფორმა ყველაზე მეტად პუბლიცისტურ მეტყველებას უახლოვდება.

პროვოკაციული მეტყველება - პროვოკაციული მეტყველების თავისებური ფორმაა (ტიპია), რომელიც აუცილებელი პასუხის ფორმით სასურველი ინფორმაციის მოპოვებას ისახავს მიზნად. შესაძლოა ამ ინფორმაციის ზოგადი შინაარსის მოლაპარაკისათვის ენობრივი

კომუნიკაციის დაწყებამდეც იყოს, ან არ იყოს ცნობილი, მაგრამ ყველა ვითარებაში მოლაპარაკე ენობრივი კომუნიკაციის პროვოცირების ინიციატორია. პროვოცირების ყველაზე ბუნებრივი ენობრივი სამეტყველო კონსტრუქციაა კითხვითი წინადადება. ცნობილია, რომ კითხვითი კონსტრუქცია ზოგადენობრივი უნივერსალია, რადგან სამყაროში არსებულ ყველა ენას ახასიათებს. შეკითხვა ადამიანური შემეცნების თანდაყოლილი და თანამდევი ფენომენია. ის სამყაროს რეალობას, მის უსასრულო ნაირფეროვნებას შეკითხვებზე პასუხის მიღების ფორმით შეიმეცნებს. ამის უტყუარი დასტურია ყრმობის ასაკისთვის დამახასიათებელი ბავშვურ შეკითხვათა სიუხვე და ზოგჯერ პირდაპირ მომაბეზრებელი სკრუპულოზულობა-ეს რა არის და რატომ? ამგვარად პროვოკაციული მეტყველება ადამინისთვის ყველაზე ბუნებრივი, გენეტიკური ტიპია.

პროვოკაციული მეტყველება შეიძლება იმპერატიული მეტყველების ნაირსახეობადაც მივიჩნიოთ, რადგან ესეც ადამიანზე ზემოქმედებას ემყარება. მართალია, არაპირდაპირ, არააშკარად, არამედ ფარულად- პროვოცირებით, მაგრამ პროვოცირება თავისთავად ადამიანზე ზემოქმედების ფორმაა, რადგან ადამიანისაგან მისი ნების საწინააღმდეგოდ გულისხმობს პასუხის გაცემას-ინფორმაციის გაცემას. თუმცა ისიც არის უთუოდ გასათვალისწინებელი, რომ იძულებაზე ლაპარაკი აქ პირობითია, უფრო ფორმალისტური, რადგან როგორც კითხვითი კონსტრუქციაა ადამიანისთვის გენეტიკური, ისე დასმულ კითხვაზე პასუხის გასაცემად შინაგანი მზაობა და სურვილი. ამას სხვასთან ერთად ის ფაქტიც ატყობს, თუ რა მტკივნეულად განიცდის თუნდაც მისთვის არაპირდაპირ, ნეიტრალურად

ან სულაც სხვისთვის დასმულ შეკითხვაზე პასუხ-
გაუცემლობას, როგორ მტკივნეულად ეძიებს მისი
მაძიებელი გონება პასუხს და როგორ წყნარდება მისი
მომეზნით.

ქართული ენისათვის ბუნებრივია კითხვითი
კონსტრუქციების აზრობრივი და ფორმალური მხარეებით
განპირობებული ასიმეტრიულობა. მაგალითად ინგლი-
სურს, გერმანულს და სხვა ბევრ ენებს უფრო სიმეტრიული
კომუნიკაცია ახასიათებს და ენობრივი კომუნიკაცია უფრო
გაიოლებულია. ქართული ტექსტის დეკოდირება რთულია,
რადგან ძნელად დეკოდირებად ქვეტექსტებს შეიცავს.
ინფორმაციის მოპოვება ადამიანს, ბუნებრივია კითხვითი
კონსტრუქციის გამოუყენებლადაც შეუძლია, თუმცა ზოგ
შემთხვევაში ინფორმაციის წყაროს პროვოცირება საამისოდ
მაინც დასჭირდება, რადგან ინფორმაციის გამჟღავნება-
გაცემის სურვილს ყველა ადამიანი არ იჩენს.
პროვოკაციული მეტყველების ხშირი გამოყენება, საერთოდ,
მაინც ინფორმაციის მიღების სურვილით არის
განპირობებული.

დავალება: დაასაბუთეთ მეტყველების რომელი
ფორმით მოიპოვება სასურველი ინფორმაცია? რიტუალური
პროვოკაციული თუ იმპერატიული?

what is behavioral and communicational aim? A behavioral
objective is one of that is considered to be observable and
measurable Behavior is generally construed to be an action of an
individual. that can be seen, felt, or heard by another person.
Behaviour serves a purpose and has a reason, including

communication through use of body language, facial expressions, gestures and silence. Function-to help meet a need, attract attention, gain an internal or or sensory sensations.

თავი XIII. კრიტიკული აზროვნება და პარაფრაზი, პლაგიატი, ციტატა, ცრუპარაფრაზი, თვით პლაგიატი

13.1. პლაგიატი

პლაგიატი მომდინარეობს ლათინური სიტყვიდან “plagiatu”, რაც მოტაცებულს ნიშნავს. დამკვიდრებული განმარტების თანახმად, პლაგიატიზმი გულისხმობს სხვისი ნაშრომის მითვისებას ან/და საკუთარ ნაშრომში ავტორის დასახელების გარეშე მისი ნაწარმოების გამოყენებას. ერთმანეთისგან განასხვავებენ პლაგიატიზმის სამ სახეს: წინასწარ განზრახული, უნებლიე და თვით-პლაგიატი. წინასწარ განზრახული პლაგიატი გულისხმობს სხვისი იდეების ან ინტელექტუალური შრომის ნაყოფის გაცნობიერებულად მითვისებას. უნებლიე პლაგიატს ადგილი აქვს მაშინ, როდესაც პირს ავიწყდება პირველწყაროს მითითება, ხოლო თვით-პლაგიატი გულისხმობს საკუთარი ნაშრომის რამდენჯერმე გამოყენებას სხვადასხვა მიზნებისთვის (მაგალითად, ერთი და იმავე რეფერატის სხვადასხვა კურსზე გამოყენება ან ერთი და იმავე ნაშრომის სხვადასხვა კონფერენციაზე გამოყენება.)

პლაგიატიზმს შეიძლება მოჰყვეს პერსონალური, პროფესიული, ეთიკური ან/და სამართლებრივი შედეგები. როგორც წესი, აღნიშნული შედეგები შესაძლოა ხუთ კატეგორიად დავყოთ:

1) შელახული სტუდენტური რეპუტაცია – სტუდენტის მიერ პლაგიატიზმის გამოყენებამ შესაძლოა გამოიწვიოს მისი

- სტატუსის შეჩერება ან/და უნივერსიტეტიდან გარიცხვა.
- 2) შელახული პროფესიული რეპუტაცია – პროფესიონალი ბიზნესმენი, პოლიტიკოსი ან საჯარო პერსონა პლაგიატიზმის შედეგად შესაძლოა არა მხოლოდ გათავისუფლდეს სამსახურიდან ან მოხდეს მისი დაბალ თანამდებობაზე გადაყვანა, არამედ აღნიშნულმა ასევე შესაძლოა ზეგავლენა მოახდინოს მთელ მის პროფესიულ ცხოვრებაზე.
- 3) შელახული აკადემიური რეპუტაცია – ხშირ შემთხვევაში, პლაგიატიზმის აღმოჩენის შემდეგ, შესაძლოა აკადემიკოსს აეკრძალოს შემდგომში სტატიების გამოქვეყნება, რაც ფაქტობრივად, მისი აკადემიური პროფესიის დასასრულს ნიშნავს.
- 4) სამართლებრივი შედეგები – პლაგიატიზმს შესაძლოა შედეგად მოჰყვეს არა მხოლოდ სამოქალაქო პასუხისმგებლობა, არამედ, კონკრეტულ შემთხვევებში, ის შესაძლოა სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაკისრების საფუძველიც გახდეს.
- 5) ფულადი კომპენსაცია

საინტერესოა აღნიშნული მიმართულებით რამდენიმე ცნობილი ქეისის განხილვა, რომელიც ადასტურებს, რომ პლაგიატიზმის შედეგები, ხშირ შემთხვევაში საკმაოდ მძიმეა.

ანტონი ლამბერისი, არის ამერიკელ ადვოკატი, რომელიც 1970-71 წლებში სწავლობდა ნორსვესტერნის უნივერსიტეტის მაგისტრატურის საფეხურზე. მის მიერ 1977 წელს დაწერილი დისერტაცია მიჩნეულ იქნა არადამაკმაყოფილებლად, რის შემდეგაც 1978 წელს მან კვლავ დაწერა 93 გვერდიანი დისერტაცია, რომლიდანაც 47 გვერდი

„არსებითად სიტყვა-სიტყვით“ ემთხვეოდა ორ წყაროს, რომელთა ციტირებაც ლამბერისს არ მოუხდენია. მისმა პროფესორმა პლაგიატის ფაქტი აღმოაჩინა 1979 წელს. მიუხედავად იმისა, რომ ამ პერიოდისთვის ლამბერისს სწავლა უკვე დასრულებული ჰქონდა, უნივერსიტეტმა მაინც მიიღო გადაწყვეტილება მისი გარიცხვის შესახებ აღნიშნული ფაქტი ამავდროულად, აცნობა ადვოკატთა ასოციაციასა და დისციპლინურ კომისიას. დისციპლინური კომისიის დასკვნის თანახმად, ლამბერისის ქმედება ჩაითვალა „არაკეთილსინდისიერებას, თაღლითობას, სიცრუეს და ფაქტების დამახინჯებას“, რაც უთანაბრდება პროფესიული პასუხისმგებლობის დარღვევას. დისციპლინური კომისიის გადაწყვეტილებით, ანტონი ლამბერისის, პლაგიატის გამო 6 თვით შეეზღუდა ადვოკატის უფლებამოსილება.

მაიკლ ჰენდმა 1982 წელს მოიპოვა ფსიქოლოგიის დოქტორის ხარისხი ახალი მექსიკოს სახელმწიფო უნივერსიტეტში. 1987 წელს ერთ-ერთმა პირმა ანონიმურად გაუგზავნა უნივერსიტეტს ორი სასწავლო წყაროს ასლი, რის საფუძველზეც დასტურდებოდა, რომ მაიკლ ჰენდის დისერტაცია იყო პლაგიატის შედეგი. 1988 წლის აპრილში, აღნიშნული ფაქტის სრულად გამოკვლევის შემდეგ, უნივერსიტეტმა მიიღო გადაწყვეტილება მაიკლ ჰენდისთვის გაეუქმებინა დოქტორის მინიჭებული ხარისხი.

13.2. როგორ ავიცილოთ პლაგიატი?

“ინფორმაციის ჩანიშვნის ძირითადი წესები: - ყოველთვის მკაფიოდ გამოყავით წყაროდან მოტანილი ციტატები და იდეები. ბრჭყალებში ჩასვით ციტატები. - არასოდეს გამოიყენოთ ინტერნეტში განთავსებული მასალები მითითების გარეშე. მიუხედავად იმისა, მასალა ღიაა, საჯაროდ ხელმისაწვდომია თუ არა, თქვენ ვალდებული ხართ მიუთითოთ წყარო. - მიუთითეთ ნებისმიერი ისეთი მასალის წყარო, რომელიც სხვას ეკუთვნის და რომელიც თქვენ არ შეგიქმნიათ.”

რას არ ვუთითებთ?

ფაქტების, საყოველთაოდ მიღებული ცოდნის, დარგში აღიარებული დებულებების მითითება საჭირო არ არის

პარაფრაზი

- პარაფრაზი უნდა განსხვავდებოდეს ორიგინალისგან ენობრივად, ზედმიწევნით უნდა გადმოსცდმეს ორიგინალის აზრს.
- პარაფრაზის სწავლებისთვის სპეციალური დავალებების მიცემა. მაგ; მიმოხილვა, ორი ან მეტი ავტორის სტატიის საფუძველზე შედარებითი ესსე.

13.3. მიმოხილვა

წიგნის ან სტატიის სტრუქტურის განხილვა; წიგნის შემთხვევაში თითოეული თავის, ხოლო სტატიის შემთხვევაში თითოეული სტრუქტურული ნაწილის მოკლე შინაარსის გადმოცემა; წიგნის ან სტატიის კრიტიკული შეფასება საკუთარი აზრის დაფიქსირებით და/ან შედარება

მანამდე არსებულ მსგავს პუბლიკაციებთან (ასეთის არსებობის შემთხვევაში).”

ზუსტი ციტატის გამოყენება •

შეეცადეთ, არ გამოიყენოთ 40 სიტყვაზე მეტი. • 40 სიტყვაზე მეტის შემთხვევაში უმჯობესია პარაფრაზირება. • ციტატის გამოყენებისას უნდა მიუთითოთ გვერდი. • ციტატა უნდა იყოს ზუსტი

საკუთარი მასალის ციტირება •

თუ უკვე სადმე გაქვთ მოსაზრება გამოყენებული; • თუ ზუსტად იმეორებთ თქვენსავე ფორმულირებას, მკითხველმა უნდა იცოდეს.

გამოყენებული ლიტერატურის მითითება მითითების სტანდარტზე შეთანხმება (პროფესიული, ფაკულტეტის შიგნით, უნივერსიტეტის შიგნით და ა. შ.) •

ზუსტი მითითება (იმ ნაშრომის მიხედვით, საიდანაც ამოიკითხეთ)

აღმოჩენის საშუალებები ეჭვის საფუძველი: არეული შრიფტი უცხო სტილი უცხო და არასახასიათო წინადადების წყობა არათანმიმდევრული მსჯელობა

პლაგიატის ამომცნობი პროგრამები

ა) პროგრამები, რომლებიც ადარებს ტექსტებს ერთმანეთს (შედარების პროგრამები).

ბ) პროგრამები, რომლებიც ავტორობის ნამდვილობას ამოწმებს (გამოსაცდელი პროგრამები)

მეცნიერულ კვლევებში ციტატას, პარაფრაზს მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია, ხოლო პლაგიატი უაღრესად საშიში, სამარცხვინო, დასჯადი მოსარიდებელი მოვლენაა.

ციტატა- ლათინური წარმომავლობის სიტყვაა (ციტატე-მოტანა, გამოცხადება) და ვინმეს სიტყვების ზუსტად გამეორებას ან რაიმე თხზულებიდან ამონაწერის (ტექსტის ფრაგმენტის) სიტყვასიტყვით მოტანას ნიშნავს.

ამ მოვლენას სამეცნიერო ნაშრომზე მუშაობის იმ ეტაპზე ვხვდებით, როცა საკვლევი პრობლემის წყაროების დამუშავებას ვიწყებთ, ანუ წყაროებს ვაკონსპექტებთ, ჩვენთვის საწირო ტექსტებს სიტყვასიტყვით ვიწერთ. უკვე ამ ეტაპზე ვიცით, რომ დიდი სიფრთხილე და სიზუსტე გვმართებს, რადგან როცა ჩვენი ნაშრომის ტექსტზე მუშაობას შევუდგებით, ხელთ წიგნებიდან სათანადო ბარათებზე ამოწერილი წყაროთა სიტყვასიტყვით ტექსტები და ასევე ტექსტების ჩვენი სიტყვების გამოცემული შინაარსები გვექნება. ბარათებით შესაძლებელი გახდება ერთმანეთისაგან თავისუფალი შინაარსების განსხვავება. შეცდომის ფასი კი მეცნიერების სამყაროში ყველაზე მძიმე იქნება.

ამიტომ მეცნიერული კვლევის ამ თანამედროვე მოვლენათა შინაარსში კარგად უნდა ვიყოთ გარკვეულები, ეს კი იმის ცოდნას გულისხმობს, როგორ არის მიზანშეწონილი ციტატისა და პარაფრაზის გამოყენება და პლაგიატიის თავიდან აცილება.

მეცნიერულ კვლევებში ცუდ ტონად მიიჩნევა წყაროთა ხშირი ციტირება. ხშირი ციტატები აკნიებს მკვლევარის შემოქმედებით ინტელექტუალურ როლს. იგი განსაკუთრებით საზიანოა დამწყები მკვლევართათვის. ხშირი ციტატები იმის ნიშნად ითვლება, რომ მკვლევარის დასკვნები არ არის სათანადოდ გამაგრებული ავტორისეული მოსაზრებითა და სხვათა აზრებით.

13.4. პარაფრაზი

პარაფრაზი- ფართო გაგებით ყველანაირი კომუნიკაციის, ინფორმაციის, გადაცემის ბუნებრივი და ეფექტური საშუალებაა. უფრო მეტიც, პარაფრაზი ცოდნის გადაცემა-გავრცელების აუცილებელი პირობაა რომ მის გარეშე კაცობრიული ცოდნა ვერ იარსებებდა, რადგან ცოდნა ნებისმიერ დონეზე სხვის ცოდნაზე საკუთარის მიმატებაა. პარაფრაზის მოვლენა ფაქტობრივად ადრეული ბავშვობის ასაკიდან ვეცნობით და შემღლებისდაგვარად ვეუფლებით, მოსმენილის, გაგონილის, თხრობის უნარჩვევებს.

დავალება:

შეადარეთ თქვენი ხედვა კრიტიკულ აზროვნებაზე იმ შეხედულებას, რომელიც გქონდათ მანამდე ამ დისციპლინის შესახებ, რა შეიტყვეთ შესწავლილი მასალიდან?

The definition of Plagiarism is as follows: presenting work or ideas from another source as your own, with or without consent of the original author, by incorporating it into your work without full acknowledgement: Types of Plagiarism, to be aware of: Global or complete Verbatim or direct Source based Paraphrasing Mosaic or patchwork Self Incidental. using someone else's text without attribution is plagiarism, whether you meant to do it or not. For students, it often means a failing grade, academic probation or worse. Fortunately, there is a tool that can help. It is plagiarism checker that can help you ensure that you probably identified and cited anything in your text that is not 100 percent original.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. შესავალი თანამედროვე აზროვნებაში. - თბ;2007; გვ;388 გამომცემლობა ილიაუნი
2. დ. კლუსტერი.- რა არის კრიტიკული აზროვნება.- თბ;2007 გვ; 320
3. ი. ბრაჭული, ა. ზაქარიაძე, ვ. რამიშვილი.- ანალიტიკური აზროვნების შესავალი.- თბ;2014;გვ;258
4. Google; Wikipedia
5. ტიმ ვან გელდერი - ვისწავლოთ კრიტიკული აზროვნება.- თბ 2012 გვ. 110
6. რიჩარდ პოლი და ლინდა ელდერი - განსხვავება დასკვნებსა და ვარაუდებს შორის.- თბ 2012 გვ. 364
7. E.H Suntsova technical Communication T-2009
8. Reave L. Technical Communication 2004. PP. 452-490
9. რიჩარდ პაუელი.-კრიტიკული აზროვნების თეორია და პრაქტიკა.-1992.
10. ბაქრაძე ა.-ლოგიკა.-თბ.,1982.
11. Тягло А.В.-კრიტიკული აზროვნება.-ხარკოვი.-1997.
12. Т. С. Ворпай.-Критическое Мишелиние.-1997.
13. კრიტიკული აზროვნება და ბიბლიოთეკა.-ამერიკული სემინარები.-1992.
14. უზნაძე დ.-აზროვნების ფსიქოლოგია. – 2021.
15. ჩოგოვაძე გ. - ინფორმაცია. - ინფორმაცია, საზოგადოება, ადამიანი. - თბ., 2003.
16. ჯაგოდნიშვილი თ. ჯაგოდნიშვილი ივ. - ვერბალური კომუნიკაციები. - თბ., 2009.

17. დევიდ ჰალპერნი. - კრიტიკული აზროვნების ფსიქოლოგია. - თბ. 2000.
18. თევზაძე გ. - კრიტიკული აზროვნების მეგზური. - თბ, 2020.
19. გორგოძე ს. ბოჭორიშვილი მ. ჭიაბრიშვილი ნ. გახელაძე გ. - ვისწავლოთ და ვასწავლოთ კრიტიკული აზროვნება. - თბ., 2013.
20. კლერინ მ.ვ. - სწავლების ინოვაციური მეთოდები. – „არენა“. – 1994.
21. შალამბერიძე გ.- მეტყველების კულტურის საკითხები.
22. მურავიოვი ე. - კრიტიკა და კრიტიკული აზროვნება. – 2010.
23. ზუკოვა ა. - რა არის კლიპური აზროვნება. 2021.
24. ორტეგა გ., გასეტი ი. - მასების აღზევება. – 2003.
25. ტოფფლერ ე. – „კლიპური კულტურა“. – „მესამე ტაღა“. – 1980.
26. ვენედიქტოვი. - კლიპ აზროვნება. – 2014.

სარჩევი

შესავალი.....	3
თავი I. გლობალიზაციის ეპოქის საზოგადოებრივი და პოლიტიკური ცნობიერების პარადიგმა.....	10
თავი II. 21 ე საუკუნის მსოფლიოს განათლების პრობლემა - კრიტიკული აზროვნების აუცილებლობა	21
2.1. კრიტიკული აზროვნების სოციალური წყაროები.....	27
2.2. კრიტიკული აზროვნების პოზიტიური წყარო, კრიტიციზმი და ტოლერანტობა.....	29
2.3. კრიტიციზმისა და ტოლერანტობის საკითხი ინდუსტრიალურ საზოგადოებაში	34
თავი III. კრიტიკული აზროვნების არსი, რაობა და ამოცანები	39
თავი IV. კრიტიკული აზროვნების როლი არავერბალურ კომუნიკაციებში.....	50
თავი V. მოძღვრება ცნებაზე	60
თავი VI. აზროვნების ძირითადი კანონები	68
თავი VII. აზროვნება და ენა:.....	75
აზროვნების ფორმები, აზროვნების შინაგანი ბუნება	75
თავი VIII. რას ნიშნავს კლიპური აზროვნება და რა სარგებელის მიღებაა შესაძლებელი	86
8.1. კლიპური აზროვნების დადებითი თვისებები	89
8.2. კლიპური აზროვნების უარყოფითი მხარეები.....	89
8.3. კლიპური აზროვნება ბავშვებში.....	90

8.4. რამდენიმე მეთოდი როგორ გავთავისუფლდეთ კლიპური აზროვნებისგან	92
თავი IX. თვალსაზრისის დასაბუთება.....	95
9.1. თეზისი, თეზისებისადმი წამოყენებული მოთხოვნები	95
9.2. აზრის დასაბუთება: არგუმენტაცია	101
არგუმენტაცია და სასწავლო პროცესი.....	101
9.3. ინდუქციური და დედუქციური დასკვნების სახეები	108
9.4. დასაბუთების თეორიის ელემენტები: დასაბუთების სახეები წარმართვის გზები და შეცდომები დასაბუთებაში	120
თავი X. წერა და კვლევა. კვლევა და მისი მნიშვნელობა: ინფორმაციის წყაროები-ძიება, ანალიზი, წყაროების დამუშავება.....	126
თავი XI. სამეცნიერო პრობლემა, სახეობანი. მეცნიერული კვლევა და მისი შედეგების გამოყენების სფეროები: სამეცნიერო ინტერესები, თემები, პრობლემები, საკითხები	133
თავი XII. მეტყველების მიზნობრიობა	139
12.1. რიტუალური, იმპერატიული და პროვოკაციული მეტყველება	147
თავი XIII. კრიტიკული აზროვნება და პარაფრაზი, პლაგიატი, ციტატა, ცრუპარაფრაზი, თვით პლაგიატი.....	156
13.1. პლაგიატი	156
13.2. როგორ ავიცილოთ პლაგიატი?	159

13.3. მიმოხილვა	159
13.4. პარაფრაზი.....	162
გამოყენებული ლიტერატურა.....	163